ΣΕΠ)ΒΡΙΟΣ-ΟΚ)ΒΡΙΟΣ
1962
ΕΤΟΣ Γ'
ΑΡ. ΦΥΛ. 28—29

Υπεύθ. Συντάκτης
ΧΑΡ. ΛΥΣΑΡΙΔΗΣ
Πλ. Διοικητηρίου 3

ΤΟ ΒΗΜΑ

ΤΗΣ ΕΥΞΕΙΝΟΥ ΛΕΣΧΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ
ΕΥΞΕΙΝΟΥ ΛΕΣΧΗΣ
Θεσσαλονίκης
Βενιζέλου 20
Τηλέφ. 77 - 315

ΜΗΝΙΑΙΑ ΠΟΝΤΙΑΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΣ

ΕΠΙ ΤΗ ΕΠΕΤΕΙΩ ΤΟΥ «ΟΧΙ»

ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΕΠΟΣ 1940-41 ΚΑΙ Ο ΠΑΤΡΙΩΤΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΠΟΝΤΙΩΝ

Στὸ ἐθνικὸ προσκλητήριο τῆς 28ης Ὀκτωβρίου 1940, ὅταν σύσσωμος ὁ Ἑλληνικὸς λαός, ἑνωμένος καὶ μονιασμένος σὰν ἕνας ἄνθρωπος καὶ συσπειρωμένος γύρω ἀπὸ τὴν ἡγεσία του, ἔτρεξε μὲ ἱερὴ ἀγανάκτηση καὶ ἀδάμαστο θάρρος στὰ Ἑλληνοαλβανικὰ σύνορα, γιὰ νὰ ἐκδιώξη καὶ νὰ καταδιώξη τὸν ἐπιδρομέα, οἱ Πόντιοι Ἕλληνες καθόλου δὲν ὑστέρησαν. Ἀπεναντίας μάλιστα, τοὺς δόθηκε γιὰ πρώτη φορὰ στὴν ἐλεύθερη πατρίδα ἡ εὐκαιρία νὰ προβάλουν ὅλον τὸν ἀγνὸ πατριωτισμό τους, τὸν πλούσιο ἐσωτερικό τους κόσμο καὶ ὅλην τους τὴν ἀνδρεία, ἀρετὲς ἑλληνικές, ποὺ κληρονόμησαν καὶ διετήρησαν ἀπὸ γενεὰ σὲ γενεὰ ἐπὶ τρεῖς χιλιάδες χρόνια στὸν ἱερὸ ἑλληνικὸ χῶρο τῆς Ἀνατολῆς, στὸν ἀλησμόνητο Πόντο.

Ἀπὸ τὶς πρῶτες ἀκόμη μάχες ποὺ ἔδωσε ὁ ἡρωϊκὸς Ἑλληνικὸς Στρατὸς στὸ Ἀλβανικὸ μέτωπο. φάνηκε καὶ ξεχώρησε ἡ παλληκαριὰ καὶ ἡ αὐτοθυσία τῶν στρατευμένων Ποντίων. Ἀτρόμητοι καὶ πειθαρχημένοι μέσα στὴν φωτιὰ τοῦ πολέμου, πρῶτοι καὶ ἱκανώτεροι σὲ κάθε δύσκολη ἀποστολή, γρήγορα ἐπέσυραν τὴν ἐκτίμηση καὶ τὴν ἀγάπη τῶν ἀνωτέρων τους καὶ τῶν συμπολεμιστῶν τους.

***

Ἀλλὰ ἐκεῖνο ποὺ παίρνει ξεχωριστὴ θέση στὴν ψυχὴ τοῦ Ἔθνους καὶ ἀποτελεῖ ἰδιαίτερη τιμὴ γιὰ τοὺς Ποντίους, εἶναι τὸ ὑπέροχο, τὸ ἀνυστερόβουλο, τὸ συγκινητικὸ πατριωτικὸ ξέσπασμα ὅλων τῶν Ποντίων κατὰ τὴν ἐπιστροφὴ τοῦ ὑποχωροῦντος νικητοῦ στρατοῦ μας μετὰ τὴν συνθηκολόγηση καὶ τὴν διάλυση τοῦ μετώπου τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1941.

Ἐὰν ἀναφέρωμε ὅλες τὶς σχετικὲς προφορικὲς ἱστορήσεις καὶ διηγήσεις, ὅσες ἔχομε ὡς τώρα ἀκούσει, τῶν ἀνθρώπων ποὺ ἔτυχε νὰ γνωρίσουν τὴν ποντιακὴ ψυχὴ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη, θὰ χρειαζόταν τόμοι ὁλόκληροι. Ἡ συγκέντρωση καὶ ἡ ἐκτύπωση ὅλων αὐτῶν, σὰν ἕνα εἶδος λευκώματος, ἀποτελεῖ ἰδιαίτερο καθῆκον ὅλων μαζὶ τῶν Ποντιακῶν Ὀργανώσεων, γιὰ νὰ παραμείνη σὰν ἱερὴ παρακαταθήκη στὶς ἐπερχόμενες ποντιακὲς γενεές.

Μερικὰ ὅμως ἀποσπάσματα γραπτῶν κειμένων, ἀπὸ ἐκθέσεις ἢ ἐπιστολές, ποὺ γράφτηκαν τότε, κρίνομε σκόπιμον νὰ ἀναφέρωμε παρακάτω. Τὸ γεγονὸς μάλιστα ὅτι προέρχονται ἀπὸ Ἕλληνας μὴ Ποντίους τὰ δίνει ξεχωριστὴ σκοπιμότητα.

***

«Ὅταν ἀλλοῦ ἡ χλαίνη τοῦ φαντάρου, ἀναφέρεται σὲ μιὰ ἐπιστολή, ἀντηλλάσσετο μὲ ἕνα κομμάτι μπομπότας, ἐκεῖ στὰ Ποντιακὰ χωριὰ ἔδωσαν ὅ,τι εἶχαν στὸν φαντάρο χωρὶς ἀντάλλαγμα ἀκόμα καὶ χρήματα γιὰ τὴν ἐπιστροφή του. Καὶ ὅταν ἀλλοῦ κλείνανε οἱ πόρτες στὸ διάβα τοῦ ἀνίκητου φαντάρου τῆς λευτεριᾶς, ἐκεῖ στὰ Ποντιακὰ χωριὰ ἄνοιξαν διάπλατα τὶς πόρτες,ἐστέγασαν τὰ κουρασμένα κορμιά, ἔλουσαν τὶς ψειριασμένες σάρκες, ἔδωσαν κάθε δυνατὴ καὶ ἀπίθανη περίθαλψη εἰς ὅσους ἡ ταλαιπωρία τῆς ἐπιστροφῆς ἐδάμασε ψυχικὰ καὶ σωματικά...»

«Μᾶς ἄνοιξαν τὴν ἀγκαλιά, λέει μιὰ ἄλλη, καὶ στάθηκαν γιὰ μᾶς πατρίδα καὶ γονιοί, μᾶς ἔδωσαν κουράγιο νὰ ἀντικρύσωμε τὴν νέα μας ζωὴ καὶ ὕστερα πῆραν τὰ βουνὰ καὶ χτύπησαν, ὅπου μπόρεσαν τὸν κατακτητή...»

«Ἀπὸ τὰ ἐνδότερα ὡς τὰ σύνορα ἔβλεπες ἀπὸ τὰ γύρω Ποντιακὰ χωριὰ νὰ ἔρχωνται φορτωμένοι γέροι καὶ γριές νὰ μᾶς φέρουν τρόφιμα καὶ καπνό...», ἀναφέρεται σὲ μιὰ ἄλλη ἐπιστολή.

«Τὸ Ποντιακὸ χωριό, ὅπου πέσαμε, ἀνάστατώθηκε· συνερίζονταν ποιὸς νὰ πάρη νὰ περιποιηθῆ περισσότερους· τοὺς ἔπλυναν τοὺς ἔδωσαν καθαρὰ ροῦχα, τοὺς πρόσφεραν πλούσια φαγητὰ καὶ τοὺς ἔβαλαν νὰ κοιμηθοῦν στὰ καλύτερα στρώματα. Καὶ ὕστερα τοὺς ἐφωδίασαν καὶ μὲ τρόφιμα καὶ μὲ χρήματα καὶ τοὺς ἀπέστειλαν στὴν πατρίδα τους...», ἀναφέρεται σὲ μιὰ ἔκθεση.

«Ἐδῶ μᾶς ὑποδέχτηκαν σὰν παιδιά τους, ἔγραφε ἕνας ἄλλος. Ἔβαψαν τὰ στρατιωτικὰ ροῦχα μας καὶ μᾶς φιλοξένησαν τρεῖς μέρες. Οἱ Πόντιοι κάτοικοι εἶχαν ὠργανωμένη ὑπηρεσία διὰ τὴν ὑποδοχὴ καὶ ἀποστολὴ τῶν ὑπ-χωροῦντων στρατιωτῶν... Δύο Πόντιοι ἐλογόφερναν ποιὸς νὰ μὲ φιλοξενήση...»

Ἀπὸ ἕναν ἄλλον ἀναφέρεται:

«Μᾶς ὡδηγοῦσαν στὰ σπίτια τους σὰν συγγενεῖς ποὺ γυρνοῦσαν ἀπὸ τὴν ξενητειὰ, καὶ ἔστρωναν τὰ προικιά τους νὰ μᾶς φιλοξενήσουν. Ὦ! πόσο παραδεισένια θὰ ἦταν ἡ ψευτοζωή μας αὐτή, ἂν ὅλη ἡ πλάση εἶχε τέτοιους ἀγνόψυχους ἀνθρώπους...»

Μιὰ συγκινητικὴ εὐχαριστήριος ἐπιστολὴ ἔγραφε:

«Ἀφοῦ μᾶς περιποιήθηκαν ὅπως πρέπει, μᾶς παρακαλοῦσαν ἐπίμονα νὰ πλυθοῦμε. Τὸ πιὸ περίεργο δέ, ἐπροθυμοποιοῦντο οἱ Πόντιες, νύφες καὶ κόρες νὰ πλύνουν τὰ πόδια τῶν στρατιωτῶν...»

Ἀνώτατος ἀξιωματικὸς ἔγραφε:

«Τὴν διαγωγὴν τῶν Ποντίων οὐδέποτε θὰ λησμονήσω καὶ ὅταν τὴν ἀναπολῶ συγκινοῦμαι...»

*

Εἰς ἄλλην θέσιν δημοσιεύομεν ὁλόκληρη τὴν ἐπιστολὴ—ἔκθεση, ποὺ γράφτηκε ἀμέσως μετὰ τὸν πόλεμο, τοῦ Δημ. Λουκάτου, συντάκτου τοῦ Λαογραφικοῦ Ἀρχείου τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, ποὺ ἀποτελεῖ δίκαιον ὕμνον πρὸς τοὺς Ποντίους γιὰ τὴν πατριωτικὴ διαγωγή τους στὶς πιὸ κρίσιμες μέρες ποὺ περνοῦσε ἡ Πατρίδα.

Καὶ οἱ πραγματικοὶ πατριῶτες σὲ τέτοιες κρίσιμες ἡμέρες φαίνονται.

Ἡ ἀγάπη πρὸς τὴν Πατρίδα κρίνεται μόνο μὲ ἔργα πατριωτικά, ὅταν κάθε ὑπηρεσία καὶ κάθε θυσία προσφέρεται ἀπὸ καθῆκον καὶ μόνο πρὸς αὐτήν.

Γι' αὐτὸ ἡ ἔκθεση αὐτὴ καὶ μόνη, ἀποτελεῖ τὸ ἀνώτερο καὶ δικαιώτερο εὔσημο, τὸ τελειότερο πιστοποιητικὸ πατριωτισμοῦ καὶ ἀνθρωπιᾶς γιὰ ὅλους ἀνεξαιρέτως τοὺς Ποντίους.

***

Μὲ ὅσα παραπάνω ἀναφέρομε δὲν θέλομε νὰ ἐπιδείξωμε πατριωτικὴ ἀνωτερότητα ἀπέναντι τῶν ἄλλων ἀδελφῶν μας τῶν διαφόρων περιοχῶν τῆς Πατρίδος. Καθόλου μάλιστα. Οἱ ἄλλοι ἀδελφοὶ Ἕλληνες τῆς σημερινῆς Ἑλλάδος, λαμπρύνονται μὲ τὴν συμμετοχὴ καὶ τοὺς ἡρωϊσμούς τους στὸν δίσκολο καὶ μακροχρόνιο ἱερὸ Μακεδονικὸ Ἀγῶνα γιὰ τὴν διατήρηση τῆς ἑλληνικότητος τῆς Μακεδονίας καθὼς καὶ μὲ τὴν αὐθόρμητο καὶ ἡρωϊκὴ προσφορά τους στοὺς ἀπελευθερωτικοὺς ἀγώνας κατὰ τὸν Βαλκανικὸν πόλεμον τοῦ 1912—13, ὅπου λίγοι Πόντιοι Ἕλληνες εἶχαν τὴν εὐκαιρία καὶ τὴν τιμὴ νὰ πάρουν μέρος.

Ὅμως ἐπιθυμοῦμε, καὶ δικαιούμεθα, ἀναφέροντας τὰ παραπάνω νὰ τονίσωμε ὅτι καὶ οἱ Πόντιοι σὰν ἁγνοὶ Ἕλληνες, ὅταν τοὺς δόθηκε ἡ εὐκαιρία ὄχι μόνον δὲν ὑστέρησαν τῶν ἄλλων Ἑλλήνων ἀδελφῶν τους, ἀλλὰ ἐδικαίωσαν πλήρως μὲ τὴν διαγωγή τους καὶ τὴν προσφορά τους στὸν ἐθνικὸ πόλεμο τοῦ 1940—41 καὶ μετέπειτα, τὴν προσδοκία καὶ τὴν ἐμπιστοσύνη τοῦ Ἔθνους γιὰ τὴν ἐγκατάσταση καὶ τοποθέτησή τους σὰν πιστοὺς καὶ ἀκλονήτους φρουροὺς—ἀκρίτας τῶν συνόρων τῆς χώρας.

Καὶ ἐθεμελίωσαν τὴν πεποίθηση στὸ Ἔθνος ὅτι σὲ κάθε μελλοντικὸ ἐθνικὸ κίνδυνο. οἱ Πόντιοι, Ἕλληνες θὰ τρέξουν πρῶτοι καὶ πρόθυμοι στὴ φωνὴ τῆς Πατρίδος.

Γιατὶ οἱ Πόντιοι πιστεύουν ἀκλόνητα, ὅτι ἡ χαμένη μακρυνὴ πατρίδα τους, μεταφυτεύτηκε ἀτόφια μὲ ὅλες τὶς ἑλληνικὲς παραδόσεις καὶ θρύλλους της, σὲ ὅλον τὸν σημερινὸ ἐλεύθερο ἑλληνικὸ χῶρο καὶ προπαντὸς στὰ βόρεια τμήματά του. Καὶ ὅτι ἡ ἀπ' αἰώνων Ἑλληνικὴ Μακεδονία, μὲ τὴν ἐγκατάσταση τῶν Ποντίων καὶ τῶν ἄλλων προσφύγων σ' αὐτήν, ἔγινε δυό, τρεῖς καὶ περισσότερες φορὲς Ἑλλάδα, ἔγινε Ἑλλάδα ΣΥΜΠΕΠΥΚΝΩΜΕΝΗ.

Καὶ γιὰ μιὰ τέτοια Ἑλλάδα χίλιες φορὲς πεθαίνουν.

ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ ΛΥΣΑΡΙΔΗΣ

ΕΠΙ ΤΗ ΕΥΚΑΙΡΙΑ ΤΗΣ ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΕΤΗΡΙΔΟΣ ΤΩΝ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΤΙΚΩΝ ΠΟΛΕΜΩΝ 1912 - 13

ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ

Εἶναι ἀλήθεια ὅτι οἱ σκλαβωμένοι Ἕλληνες σὲ κάθε ἀπελευθερωτικὴ κίνηση τῆς Ἑλλάδος, τίποτε ἄλλο δὲν ἐσκέπτοντο, διὰ τίποτε ἄλλο δὲν ἐνδιεφέροντο παρὰ μονάχα γιὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ γιὰ τὴν ἔκβαση τῶν ἀγώνων της, ἰδίως τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ ἀγῶνος τοῦ 1912—13 καὶ ἦταν πρόθυμοι νὰ προσφέρουν τὸ πᾶν γιὰ τὴν ἅγια ὑπόθεση τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Ἑλληνικωτάτης Μακεδονίας καὶ Θράκης καὶ ἔσπευδαν ἀπὸ τὰ πέρατα τοῦ κόσμου νὰ ἀγωνισθοῦν καὶ οὗτοι ὡς ἐθελονταί.

Ἡ σκέψη αὐτὴ καὶ ἡ ἀγωνία κατεῖχε καὶ τοὺς σκλαβωμένους Ποντίους καὶ ἡλικιωμένους καὶ νέους καὶ ἰδίως τοὺς μαθητὰς τῶν Σχολείων, Δημοτικῶν καὶ Γυμνασίων. Παρ' ὅλον τὸν φόβον, τὰ τραγούδια τῶν Σχολείων ἦταν ὅλα ἐθνικοῦ, πατριωτικοῦ καὶ ἐπαναστατικοῦ ἀκόμα περιεχομένου.

Σκιρτήματα χαρᾶς καὶ ρίγη πατριωτισμοῦ ἐπλημμύριζαν τὶς καρδιὲς γιὰ κάθε πληροφορία σχετικὴ μὲ τὰ μεγαλουργήματα τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ πάρα πολλὰ πατριωτικὰ ποιήματα ποὺ ἐγράφοντο καὶ τὰ ἐθνικὰ ἄσματα ποὺ ἐτραγουδοῦντο, ἐκυκλοφόρησε καὶ ἕνα «Πιστεύω» ποὺ τὸ παραθέτω ὅπως τὸ ἐνθυμοῦμαι χωρὶς νὰ ξέρω καὶ τὸ ὄνομα τοῦ συντάξαντος αὐτό.

Ἰδοὺ τὸ κείμενον τοῦ «Πιστεύω».

***

—Πιστεύω εἰς ἕναν Κωνσταντῖνον Κουμπάρον Αὐτοκράτορα ποιητὴν τῆς Δόξης καὶ τοῦ Μεγαλείου τῆς Νέας Ἑλλάδος.

—Καὶ εἰς ἕναν Κύριον Ἐλευθέριον Βενιζέλον, τὸν Μοναδικὸν εἰς Ἑλλάδα κατελθόντα πρὸ πάντων τῶν γνωστῶν γεγονότων.

—Φῶς ἐκ φωτὸς τῆς αἱματοβρέκτου Κρήτης, σοφὸν ἀληθινόν, ὃν ἡ θεία Πρόνοια ἔπεμψεν καὶ δι' οὗ πάντα τὰ τελευταῖα γεγονότα ἐγένοντο.

—Τὸν δι' ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα ἐκ Κρήτης εἰς Ἀθήνας καὶ πολιτογραφηθέντα καὶ τὴν πρωθυπουργίαν ἀναλαβόντα.

—Καὶ ἡμᾶς τοὺς σταυρωθέντας τὸ 1897, ζῶντας καὶ ταφέντας ἀναστήσαντα ἐν τρισὶν ἔτεσι διὰ τῆς μεγεθύνσεως τῆς Ἑλλάδος.

—Καὶ πάλιν ἐρχόμενον μετὰ δόξης εἰς νέας ἐκστρατείας, πρὸς ἀπελευθέρωσιν καὶ ἄλλων μερῶν, οὗ τῆς πρωθυπουργίας οὐκ ἔσται τέλος.

—Καὶ εἰς τὸν Ἀντιναύαρχον Παῦλον Κουντουριώτην καὶ Βότσην, τοὺς σὺν αὐτῷ συμπορευομένους καὶ συνδοξαζομένους τοὺς λαλήσαντας διὰ τῶν τηλεβόλων τοῦ Ἀβέρωφ καὶ τῶν λοιπῶν πολεμικῶν.

—Εἰς μίαν Ἁγίαν, ἔνδοξον καὶ Νικηφόρον ἐκστρατείαν.

—Ὁμολογῶ ἓν βάπτισμα - τὸ διὰ πυρὸς καὶ σιδήρου - εἰς ἄφεσιν παλαιῶν ἁμαρτιῶν.

—Προσδοκῶ ἀνάστασιν καὶ τῶν ὑπολοίπων ὑποδούλων ἀδελφῶν.

—Καὶ ζωὴν ἐλευθέραν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος Ἀμήν.

ΓΡΗΓ. ΣΑΒΒΙΝΟΠΟΥΛΟΣ

Σ' ΕΝΑ ΠΟΝΤΙΑΚΟ ΧΩΡΙΟ ΤΟΝ ΑΠΡΙΛΙΟ ΤΟΥ 1941

("Υμνος πρὸς τοὺς Ποντίους γραφεὶς ἀμέσως μετὰ τὸν πόλεμο 1940-41 ὑπὸ Δημ. Λουκάτου, συντάκτου τοῦ Λαογραφικοῦ Ἀρχείου τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν)

Ποτὲ δὲ θὰ ξεχάσω τοῦτο τὸ φιλόξενο προσφυγικὸ χωριό, ἕνα γραφικώτατο συνοικισμὸ Ποντίων, ποὺ ἕνα δειλινὸ ἐκεῖνες τὶς ἡμέρες τὶς ἀξέχαστες τοῦ τραγικοῦ μας περισμοῦ ἀπὸ τὴν Ἀλβανία, μᾶς περιμάζεψε μέσα ἀπὸ τὸ δρόμο στοργικά, καὶ παραστάθηκε στὸν πόνο μας ὅλο φροντίδα καὶ λαχτάρα, ὅλο στοργὴ σὰν νὰ ἤμαστε παιδιά του.

Σειρὲς ἀτέλειωτες κατεβαίναμε τότε τὸ δημόσιο δρόμο, μπουλούκια ἀδέσποτα κ' ἐγκαταλελειμμένα, στρατιῶτες ἀργοπορημένοι κι ἄβουλοι, ἀφημένοι στὴν τύχη καὶ στὴν πρωτοβουλία ὁ ἕνας τ' ἀλλουνοῦ. Μᾶς ἔδερνε ὁ ἀέρας καὶ ἡ βροχή, μᾶς ἔδερνε κι ἡ πεῖνα, μᾶς πλάκωνε τὸ στῆθος ἡ φοβερὴ ἀγωνία γιὰ τὴν τύχη μας.

Τὰ τοπία διάβαιναν ἀπὸ πλάϊ μας ψυχρὰ κι ἀμίλητα, καὶ τ' ἀνθισμένα δέντρα τοῦ Μακεδονικοῦ κάμπου λὲς καὶ δὲν ἔδειχναν στὰ μάτια μας τὴν ὀμορφιά τους. Τίποτε δὲ χαιρόμαστε ἀπὸ τὴ φύση. Τὸ ἄφθονο ἀνοιξιάτικο πράσινο, τόσο θερμὸ κι ἐλπιδοφόρο ἄλλοτε, δὲ μᾶς συγκινοῦσε. Πεινούσαμε κι ἤμαστε φοβερὰ κουρασμένοι. Σέρναμε τὶς λυωμένες ἀρβύλες μας κι οἱ ξεκάρφωτες σιόλες μας κροτάλιζαν πάνω στὴν ἄσφαλτο διπλά. Μερόνυχτα ξάγρυπνοι, προπηλακισμένοι ἀπ' τὶς λαρυγγικὲς φωνὲς τῶν Γερμανῶν, μισόγδυτοι ἀπὸ τ' ἁρπαχτικὰ χέρια τους, κατηφορίζαμε ἀμίλητοι πρὸς τὸ Ἀμύνταιο, μίλια καὶ μίλια στρατοκόποι, μὲ κάποια ἀβέβαιη ἐλπίδα πὼς θὰ βρίσκαμε τραῖνο γιὰ τὸ ταξίδι μας.

Εἴχαμε γυρίσει ὡς τότε χῶρες καὶ χωριά. Ἀνεβήκαμε βουνὰ καὶ κατεβήκαμε κάμπους. Καλησπερίσαμε δειλὰ ἀνθρώπους ποὺ μᾶς ἐκύτταζαν βλοσυρά, καὶ γελάσαμε θαρρετὰ σὲ ἄλλους, ποὺ μᾶς καλημέρισαν πρῶτοι. Γνωρίσαμε χαρακτῆρες καλοὺς καὶ κακούς. Ξεχωρίσαμε χωριὰ φιλόξενα καὶ πρόθυμα, ἀνάμεσα σ' ἄλλα ἄπονα καὶ ψυχρά. Ὁ δρόμος μας ἦταν ἀλλοῦ χαρὰ κι ἀλλοῦ παράπονο. Ἄλλοι μᾶς δρόσισαν πρόθυμα μὲ νερό, ἄλλοι ζήτησαν γιὰ ἕνα κομμάτι ψωμὶ νὰ πάρουν τ' ἄρβυλα καὶ τὶς κουβέρτες ἀπὸ πάνω μας.

Μπήκαμε σ' ἕνα χωριό, ἕνα μικρὸ προσφυγικὸ χωριουδάκι ἐποικισμένο ἀπὸ Ποντίους, λίγο πιὸ πάνω ἀπὸ τὸ δρόμο ποὺ κατεβαίνει ἀπὸ τὸ Λέχοβο καὶ πάει στ' Ἀμύνταιο. Σ' αὐτὸν τὸν δρόμο βρήκαμε τοὺς χωρικοὺς νὰ μᾶς καρτεροῦν. Οἱ γυναῖκες τους μὲ τὶς ποδιὲς γεμάτες φαγητά, ψωμὶ ζεστὸ κομμένο σὲ μεγάλες φέτες, τυρὶ παχύ, γιαούρτι στὰ τσουκάλια μᾶς σταμάτησαν πρῶτες.

— Καλὸ δρόμο νἄχετε λεβέντες μου! Καθῆστε λίγο νὰ πάρετε τὴν ἀνάσα σας καὶ νὰ φᾶτε κάτι.

Κι οἱ ἄντρες τους μᾶς ἔφεραν ρακί, μᾶς ἔδωσαν τσιγάρο καὶ στρώθηκαν μαζί μας στὸ γρασίδι κατάχαμα, κι ἔπιασαν τὴν κουβέντα. Μᾶς ρώτησαν στὴ γλώσσα τους τὴν ποντιακὴ γιὰ τὶς Πατρίδες καὶ τὰ σπίτια μας, γιὰ τὰ ξενύχτια καὶ τὶς τρομάρες μας, γιὸ τὸν πόλεμο καὶ γιὰ ὅλα. Κι αὐτοὶ κι οἱ γυναῖκες τους μᾶς κύτταζαν μὲ πρόσωπα γελαστά, μὲ μάτια ὅλο συμπόνια. Ἦταν γιὰ μᾶς μεγάλο ξεκούρασμα ἐκεῖνος ὁ πρόχειρος σταθμός· ἦταν δυνατὴ τόνωση στὸ σῶμα καὶ στὴν ψυχὴ μας τὸ κουράγιο ποὺ μᾶς ἔδωσαν οἱ καλοὶ αὐτοὶ ἄνθρωποι. Ἀρχίσαμε νὰ νοιώθουμε πιὸ στοργικὴ τὴν Ἑλλάδα

Ἕνας γέρος μὲ κάτασπρα σμιχτὰ ματοφρυδα ἦρθε κοντά μου καθὼς ξεκινούσαμε: Μεῖνε ἐσύ, παιδί μου, μοῦ εἶπε· φαίνεσαι πολὺ κουρασμένος. Τὸ χωριό μας εἶναι μικρὸ μὰ εἶναι φιλόξενο. Θὰ ξεκουραστῆς ὅσο θέλεις, κι ὕστερα πάλι παίρνεις τὸ δρόμο. Τώρα εἶναι βράδυ· ποῦ θὰ πᾶς; μέσα στὴν ἐρημιά; Θυμήθηκα τὴν περικοπὴ τῆς Γραφῆς: «Μεῖνον μεθ' ἡμῶν ὅτι πρὸς ἑσπέραν ἐστὶ καὶ κέκλικεν ἡ ἡμέρα».

Ἀνέβηκα τὸ δρόμο τοῦ χωριοῦ καὶ στάθηκα μπροστὰ στὴ βρύση του νὰ ξαποστάσω. Ἦταν ἡ ὥρα ἐκείνη ἡ γλυκειὰ τοῦ δειλινοῦ, ποὺ τὰ ζῶα γυρνοῦν ἀπὸ τὴ βοσκή τους. Μικρὰ παιδάκια κάλπαζαν ἐπάνω στ' ἄλογα ποὺ τὰ ἔφερναν ἀπὸ τὰ λιβάδια καὶ οἱ μεγαλόκορμες ἀγελάδες μούγκριζαν τρυφερά, ἀναζητώντας τὰ μοσχαράκια τους. Κοριτσούδια καλοσυλούπωτα, μὲ στεφάνι τὶς πλεξοῦδες τους πάνω στὰ μαλλιά, κέντριζαν ἀπὸ πίσω τὰ γαϊδούρια τους, κι ἄφθονα τὰ κοπάδια τῶν προβάτων γέμιζαν τὸν τόπο κουδουνίσματα, καθὼς τὰ ἔφεραν νὰ ἀνταμωθοῦν. Μακάριες ὧρες ποὺ τὶς χαίρεται τὸ κάθε μάτι, μὰ περισσότερο τὸ μάτι τοῦ ἀγαλήνευτου, τοῦ ξεσπιτωμένου, τοῦ ἔρημου! Εἶχα ξεχάσει τώρα καὶ τὴν πεῖνα καὶ τὴν κούραση, κι ἄφηνα τὴν ψυχή μου νὰ συνεπαίρνεται ἀπὸ τούτη τὴ βιβλικὴ εἰκόνα.

Τρεῖς χωριανοὶ ἦρθαν κοντά μου καὶ μὲ ρώτησαν:

— Σὲ τίνος σπίτι θὰ πᾶς, καλὸ παιδί; — Ποιὸς σ' ἔχει πάρει;

— Κανεῖς, καλοί μου ἄνθρωποι, δὲν μοῦ εἶπε ἀκόμα τίποτα, τοὺς εἶπα. Καὶ θὰ ἤθελα πολὺ νὰ μείνω ἀπόψε κάπου. Ἔτσι πρόχειρα ὅσο νὰ ξεκουραστῶ. Δὲ θέλω οὔτε κρεββάτια, οὔτε τίποτα. Ἔχω ψεῖρες καὶ δὲν κάνει νὰ γεμίσω κι ἐσᾶς. Θὰ μ' εὐχαριστοῦσε ἔστω κι ἕνας στάβλος ζεστός.

— Ἔλα στὸ δικό μου σπίτι, πρόφτασε κι εἶπε ὁ πιὸ μεσόκοπος ἀπ' τοὺς τρεῖς. Μὲ λένε Λάζαρο. Ἔλα νὰ ξεκουραστῆς ὅπως θέλεις.

Πῆρε ἀπ' τὰ χέρια μου τὴν κουβέρτα, πῆρε καὶ τὸ σάκκο μου καὶ τράβηξε μπροστά. Τὸ κοριτσάκι του ἔτρεξε χαρούμενο πρὸς τὸ σπίτι του νὰ μᾶς ἀναγγείλει.

Μιὰ πρόσχαρη γυναῖκα καὶ μιὰ καλοκάγαθη γριὰ μὲ ὑποδέχτηκαν.

— Καλῶς τὸ παιδί μας. Ἔλα, γιόκα μου, ἔλα. Ποῦ εἶναι ἡ παρέα σου; Δὲν ἦταν κι ἄλλοι μαζί σου;

— Ὄχι, θεία, τῆς ἀπήντησα συγκινημένος. Τοὺς πῆραν σ' ἄλλα σπίτια.

— Ἔννοια σου καὶ δὲ θὰ μείνει κανεὶς σας δίχως νὰ τὸν κοιτάξουμε στὸ χωριό μας. Ἔλα ἐσὺ τώρα νὰ μείνης μαζί μας καὶ μὴ στεναχωριέσαι.

— Ἡ πρόσχαρη γυναῖκα τοῦ κύρ Λάζαρου, ἡ κυρὰ Εὐδοκία εἶχε κι ὅλας ἀρχίσει νὰ φροντίζη γιὰ μέ. Ἕνα πελώριο καζάνι μὲ νερὸ Λάζαρου, ἡ κυρὰ Εὐδοκία εἶχε γο ὕστερα ἀπὸ κάμποσες κουβέντες ποὺ κάναμε μὲ τοὺς ἄλλους μὲ φώναξε:

— Ἔλα νὰ πλυθῆς. Μὴ στέκεσαι. Μπὲς μέσα στὴ σκάφη καὶ ρίξε νερὸ ὅσο θέλεις. Νὰ καὶ σαπούνι, νὰ καὶ ροῦχο νὰ σκουπιστῆς. Κι ὅταν τελειώσης, σοῦ ἔχω ἐδῶ ἀσπρόρουχα ν' ἀλλάξης. Μὴ φορέσης τίποτε ἀπὸ τὰ δικά σου. Ἄφτα νὰ τὰ βράσω ὅλα νὰ καθαριστοῦν. Θὰ σοῦ δώσω ἐγὼ κι ἀπ' ὄξω ροῦχα νὰ ντυθῆς. Θὰ σοῦ δώσω καὶ παντοῦφλες νὰ λαφρώσουν τὰ πόδια σου.

Ποτὲ στὴ ζωή μου δὲ συγκλονίστηκα ἀπὸ εὐγνωμοσύνη τόσο, ὅσο τὶς ὧρες ποὺ κλεισμένος μέσα στὴ ζεστὴ κουζίνα τους, ἔνιωθα τὸ κορμί μου ν' ἀναλυώνη ἀπὸ τὴν ἡδονὴ καὶ τὴν ξεκούραση τοῦ λουτροῦ. Θεέ μου πόσο πρέπει ν' ἀγαπᾶς τέτοιους ἀνθρώπους. ποὺ ἔτσι ἁπλὰ καὶ πρόθυμα κάμνουν τὸ καλό.

Σὲ λίγο βρισκόμαστε καθισμένοι γύρω ἀπὸ ἕνα χαμηλὸ τραπέζι, γεμάτο ἀπ' ὅλα τ' ἀγαθά. Εἶχαν κι ὅλας σφάξει ἐπίτηδες γιὰ μένα ἕνα ἀρνί, καὶ τώρα ἄχνιζε ζεστὴ μπροστά μας ἡ μαγειρίτσα. Στὴ μέση μοσχοβολοῦσαν φρεσκοτηγανισμένα τὰ μελεδάκια, κι ὁλόγυρα φέτες μεγάλες, τὸ ψωμὶ φρέσκο καὶ σπιτικό, μᾶς ἐβίαζε ν' ἁπλώσουμε τὰ χέρια. Μὰ περιμέναμε νὰ καθήση κι ἡ γριά, νὰ κάμη πρώτη τὸ σταυρό της καὶ ν' ἀρχίση.

— Καλῶς ἐκόπιασες, κυρ Δημητρό, στὸ φτωχικό μας. Ὁ Θεὸς νὰ μᾶς συχωρέση, ἂν δὲν περάσης καλὰ στὸ σπίτι μας.

— Καλῶς σᾶς βρῆκα, εἶπα μὲ τὴ συγκίνηση ἕτοιμη νὰ ξεσπάση. Ὁ Θεὸς πρέπει νὰ σᾶς εὐλογῆ γιὰ ὅσα μοῦ κάματε. Καὶ ἀρχίσαμε νὰ

ΣΥΝΕΧΕΙΑ
ΕΙΣ ΤΗΝ 2α ΣΕΛΙΔΑ

"ΤΟ ΒΗΜΑ,,
ΤΗΣ ΕΥΞΕΙΝΟΥ ΛΕΣΧΗΣ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΜΗΝΙΑΙΑ ΠΟΝΤΙΑΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΣ

Συνδρομαί

1) Ἐσωτερικοῦ

Ἐτησία	δρχ.	30
Ἑξάμηνος	»	15
Δήμων, Κοινοτήτων, Ὀργανισμῶν, Σωματείων κλπ.		
Ἐτησία	δρχ.	100
Ἑξάμηνος	»	50

2) Ἐξωτερικοῦ

Ἐτησία	δολ.	2
Ἑξάμηνος	»	1

Ὑπεύθυνος Συντάξεως
Χαράλαμπος Λυσαρίδης
Πλατεῖα Διοικητηρίου 3

Ὑπεύθυνος Τυπογραφείου
Παναγιώτης Τεπελίδης
Πρίγκηπος Νικολάου 1

ΤΟ "ΒΗΜΑ,, ΤΗΣ Ε.Λ.Θ.

ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΜΟΝΑΔΙΚΟΝ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ ΟΡΓΑΝΟΝ ΠΟΝΤΙΑΚΩΝ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΩΝ.

ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΟΡΓΑΝΟΝ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΨΥΧΙΚΗΣ ΕΠΑΦΗΣ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΑΠΑΝΤΑΧΟΥ ΠΟΝΤΙΩΝ.

ΣΤΗΡΙΖΕΤΑΙ ΜΟΝΟΝ ΣΤΗΝ ΤΑΙΚΗ ΚΑΙ ΗΘΙΚΗ ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΤΩΝ ΠΟΝΤΙΩΝ.

ΔΕΝ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΛΕΙΠΗ ΑΠΟ ΚΑΝΕΝΑ ΠΟΝΤΙΑΚΟ ΣΠΙΤΙ.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΙΝ ΤΩΝ ΣΑΝΤΑΙΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΑΝ ΠΑΤΡΙΔΑ

Τὸ Φθινόπωρον τοῦ 1923 πενῆντα οἰκογένειαι Σανταίων εὑρέθησαν εἰς τὰ Κύργια τῆς Δράμας ὑπὸ ἀνοικτὰ παραπήγματα ἐν ἀναμονῇ τῆς στεγάσεώς των, ἐνῶ αἱ ἐπιτάξεις εἶχον ἀνασταλῆ μὲ τὴν ἔλευσιν τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Ἀνταλλαγῆς. Τότε ἐστάλη ἐκεῖ ἀπὸ τὴν Ὑπηρεσίαν Ἀποκαταστάσεως Προσφύγων ἕνας προσωρινὸς ὑπάλληλος Πόντιος-Ἰμεραῖος. Ἀμέσως περιῆλθε τὰ τουρκικὰ οἰκήματα μὲ ἐκπρόσωπον τῶν Σανταίων καὶ ἕνα ἀγροφύλακα καὶ κατέγραψε δωμάτια πλεονάζοντα, ποὺ εἶχον ἀφεθῆ ἐλεύθερα κατὰ τὴν ἐπίταξιν.

Ἐντὸς ὀλίγων ὡρῶν οἱ ἄστεγοι ἐπὶ ἡμέρας Σανταῖοι ἐστεγάσθησαν. Μεταξύ των ἦτο ὁ ἱερεὺς Ἀγαθάγγελος, ὁ ἐκ τῶν ὁπλαρχηγῶν Ἰ. Κουρτίδης καὶ ὁ διδάσκαλος Ἰ. Κούφαντζης, ὁ Πρόεδρος τοῦ Συνδέσμου Ποντίων Δράμας Σ. Σπυράντης καὶ οἱ πρόεδροι τῶν Θρακῶν καὶ Μικρασιατῶν.

Κατόπιν συνεχάρησαν τὸν ὑπάλληλον ἐκεῖνον, ποὺ συνέχισε τὰς προσπαθείας του δι' ὅλους τοὺς πρόσφυγας τῶν Κυργίων μὲ ἐπιτάξεις ἀραβοσίτου καὶ ἄλλων εἰδῶν, ποὺ εἶχαν μείνει ἀνεκτέλεστοι. Αὐτὰ συνεκέντρωσαν ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψίν του αἱ Ἐπιτροπαὶ προσφύγων καὶ τὰ διένειμαν εἰς τοὺς πρόσφυγας τῶν ἑπτὰ ἐνοριῶν τῶν Κυργίων, ἐκ Πόντου, Σωκίων Μ. Ἀσίας καὶ Θράκης. Κάποτε μία ἀποστολὴ προσφύγων διὰ τὸν ὀρεινότερον συνοικισμὸν ποὺ προήρχοντο ἀπὸ τὴν Χολομάναν Τραπεζοῦντος, ἠναγκάσθη νὰ διανυκτερεύσῃ ὑπὸ σκηνὰς εἰς τὸ Κέντρον τῶν Κυργίων ἐν μέσῳ χειμῶνος. Τοῦρκος εὔπορος ἠρνήθη νὰ τοὺς δεχθῆ εἰς καπναποθήκην του διὰ μίαν νύκτα. Καὶ ὅταν ὁ ὑπάλληλος ἐκεῖνος ἔμαθεν, ὅτι ἕνα μικρὸ ἀπεβίωσε ἀπὸ τὸ κρύο, διέταξε τὸν ἀγροφύλακα νὰ σπάσῃ τὴν κλειδαριὰ τῆς καπναποθήκης, διὰ νὰ εἰσέλθουν οἱ πρόσφυγες.

Οἱ Τοῦρκοι προσέφυγον εἰς τὰς ἀρχὰς καὶ τὰ δικαστήρια. Ἔφεραν ἐπὶ τόπου μὲ αὐτοκίνητον τὸν Νομάρχην, τὸν ἐκ Μοναστηρίου Ἀνδρεάδην, ποὺ εἶπε εἰς τοὺς συγκεντρωθέντας Τούρκους: «Βλέπετε τοὺς ἀνθρώπους αὐτούς, ποὺ ἦλθαν ἐδῶ κατεστραμμένοι, ἀφοῦ ἔχασαν ὑπάρξεις καὶ περιουσίας, ἐνῶ σεῖς θὰ φύγετε μὲ ὅλας τὰς ἀνέσεις σας». Προσέφυγαν καὶ εἰς τὸν Τοῦρκον ἀντιπρόσωπον τῆς Ἐπιτροπῆς Ἀνταλλαγῆς, ἀλλὰ ὁ Ἕλλην ἀντιπρόσωπος ἀείμνηστος Νῖκος Λεοντίδης ὑπεστήριξε θαραλέως τὰς ἐνεργείας ἐκείνας, ποὺ ἔγιναν διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν δεινοπαθούντων προσφύγων ἐν μέσῳ χειμῶνος.

Ὅταν κατόπιν ὁ ὑπάλληλος ἐκεῖνος ἀπεχώρησε μὲ εὐαρέσκειαν τῆς Ἀρχῆς, διορισθεὶς εἰς τὴν Μ. Ἐκπαίδευσιν, τοῦ ἔμεινε ἡ παρήγορος ἀνάμνησις ἀπὸ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἱεροῦ ἐκείνου καθήκοντος.

Φ.

ΤΟ ΛΕΞΙΚΟ ΜΑΣ

Τοῦ Γεροστάδη

Ἀπὸ τὸ 1910 συλλέγω ὑλικὸ γιὰ τὸ Λεξικὸ τοῦ ἰδιώματος τῆς Σαντᾶς. Τώρα τελευταῖα εἶχα διαβάσει ἕνα ἄρθρο τοῦ καθηγητῆ τῆς Γλωσσολογίας κ. Ἀνδριώτη, στὸ ὁποῖο ἔκαμνε ἔκκληση στοὺς Ποντίους «Νὰ ἀρχίσουν νὰ συναρμολογοῦν τὰ ἔξοχα ψηφία ποὺ θὰ μᾶς ἐπιτρέψουν νὰ γνωρίσουμε ἀκέρια τὴ φυσιογνωμία τοῦ Ποντιακοῦ Ἑλληνισμοῦ, ὅπως ἐκδηλώνεται στὸ πνευματικώτερο φανέρωμά του, στὴ γλῶσσα του. Τὸ πρῶτο ἀπὸ τὰ συνθετικὰ ἔργα ποὺ νομίζω πὼς εἶναι καιρὸς νὰ χαροῦμε πρέπει νὰ εἶνε ἕνα πλῆρες λεξικὸ τῆς Ποντιακῆς διαλέκτου...»

Παίρνοντας ἀφορμὴ ἀπὸ τὸ ἄρθρο αὐτὸ ἄρχισα τὴ σύνταξη λεξικοῦ τῆς Ποντιακῆς διαλέκτου. Ὅσον ἀφορᾶ τὸν τρόπο τῆς συλλογῆς τοῦ ἀναγκαίου ὑλικοῦ, δὲν ἀκολούθησα τὸν τρόπο ποὺ χρησιμοποίησε ὁ μακαρίτης καὶ τότε Πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς Ποντιακῶν Μελετῶν (ΕΠΜ) Πανοσιολογιώτατος Ἄνθιμος Παπαδόπουλος· νὰ πάρω δηλ. τὰ λεξιλόγια τῶν διαφόρων συλλογέων (Σταυριώτη, Φωστηροπούλου, Σιδηροπούλου κ. λ.π.) ποὺ ἔχουν δημοσιευθεῖ στὸ Ἀρχεῖον τοῦ Πόντου, νὰ συσχετίσω τὶς διάφορες λέξεις καὶ νὰ τὶς καταγράψω κατ' ἀλφαβητικὴ σειρά, ἀλλὰ πῆρα τὰ παραμύθια, ἀνέκδοτα, παροιμίες, αἰνίγματα κ.λ.π. πνευματικὰ δημιουργήματα ποὺ ἔχουν δημοσιευθῆ στὰ Χρονικὰ τοῦ Πόντου τοῦ Ἄκογλου, στὰ Ποντιακὰ Φύλλα τοῦ Καπνᾶ... καὶ κατέγραψα τὶς ἰδιωματικὲς λέξεις μὲ παραδείγματα ἀπὸ τὰ ἴδια αὐτὰ πνευματικὰ φανερώματα κατὰ τὸν Ἀνδριώτη. Π.χ. Ἀπὸ τὸ ἀνέκδοτο τοῦ Σταυριώτη «Σκύλλ 'κι εἶν' κι ἄμ ντό εἶν» ἀντέγραψα τὴ λέξη καταλαχοῦ ὡς ἑξῆς: Καταλαχοῦ (Σταυρί) τυχαίως. Καταλαχοῦ ἐδεβαῖνεν ἐπεκέσ ὁ Πεκίρ-ἀγας.

Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ σὲ 3—4 μῆνες εἶχα καταγράψει μερικὲς χιλιάδες λέξεις (4 τετράδια τῶν 100 φύλλων τὸ καθένα), ὁπότε πληροφορήθηκα ὅτι ὁ π. Ἄνθιμος ὕστερα ἀπὸ τὴ Γραμματικὴ τῆς Ποντιακῆς διαλέκτου, ἑτοιμάζει νὰ μᾶς χαρίσει καὶ τὸ Λεξικό μας. Περιττὸ θεώρησα νὰ ἀσχοληθῶ κι ἐγὼ μὲ τὸ ἴδιο ἔργο, ἀφοῦ κατὰ τὸν Ἀνδριώτη ὁ Ἄνθιμος εἶχε μοναδικὴ λεξικογραφικὴ πεῖρα. Ἀλλὰ δὲν πέταξα στὸν κάλαθο τῶν ἀχρήστων τὴν ἐργασία μου ἐκείνη ἂν καὶ εἶνε ἡμιτελής, ἀλλὰ τὴν κρατῶ· ἴσως χρησιμοποιηθεῖ στὸ Συμπλήρωμα τοῦ Λεξικοῦ μας.

Μετὰ τὸ θάνατο τοῦ π. Α. Παπαδοπούλου ἔχω προμηθευθεῖ ἀπὸ τὴν Ε.Π.Μ. τὸν πρῶτο τόμο τοῦ Λεξικοῦ του. Διαβάζοντας τὸν τίτλο του «Λεξικὸν τῆς Ποντικῆς διαλέκτου» ἐπεκρέθα κατὰ τὴν ἔκφραση τῶν Ποντίων. Γιατί; κ' ἐγὼ δὲν ξαίρω· ἴσως διότι ἐγὼ θὰ ἤθελα νὰ ὀνομασθεῖ τῆς Ποντιακῆς, ἀντὶ τῆς Ποντικῆς. Ὁ πιὸ μεγάλος γλωσσολόγος μας Μανόλης Τριανταφυλλίδης πολλὲς φορὲς ἔτυχε νὰ μοῦ πεῖ: — Ἐσεῖς οἱ Ποντικοὶ εἶστε ζωηρὰ καὶ ἀνήσυχα στοιχεῖα. — Γιατὶ κύριε καθηγητά, τοῦ εἶπα κάποτε, προτιμᾶτε τὸ Ποντικοί, ἀντὶ τοῦ Πόντος γιὰ μᾶς δὲν ὑπάρχει πιά, Πόντιοι ὅμως ὑπάρχουν καὶ θὰ ὑπάρχουν γιὰ ἀρκετὲς ἀκόμη δεκαετηρίδες. Ἔτσι, κατὰ τὴν ταπεινή μου γνώμη, πρέπει νὰ ποῦμε Ἑστία Ποντιακή, νεολαία ποντιακή· τὸ ἴδιο ἡ λέξη, ἐνδυμασία, διάλεκτος, γλῶσσα, παράδοση, συναυλία, στέγη καὶ ἑορτὴ ποντιακή. Κόσμος, μύθος καὶ χορός ποντιακός. Ζήτημα, τραγούδι, ἀνέκδοτο καὶ θῆμα ποντιακό. Μὲ λίγα λόγια, παντοῦ ὅπου θὰ μπορούσαμε νὰ χρησιμοποιήσομε τὴ λέξη «τῶν Ποντίων» νὰ χρησιμοποιήσομε τὸ ποντιακὸς· ἐκεῖ δὲ ποὺ θὰ χρησιμοποιήσομε τοῦ Πόντου, νὰ χρησιμοποιήσομε τὸ Ποντικός. — Ἔχεις δίκαιο, εἶπε· ἐγὼ λέγω ἰδίωμα Μανιάτικο, Κυπριώτικο, Ρουμελιώτικο, Φαρασιώτικο κ.λ.π. ἀλλὰ πρέπει κανεὶς νὰ προπαγανδίσει, νὰ κοπιάσει γιὰ νὰ γίνει ἀποδεκτὴ ἡ γνώμη του, ἀλλιῶς ὁ καθένας θὰ μεταχειρίζεται πότε τὸ ἕνα καὶ πότε τὸ ἄλλο, κι αὐτὸ θὰ εἶναι χειρότερο. Κι ἀλήθεια ὁ γνωστὸς Πόντιος λόγιος Δ. Οἰκονομίδης ἐνῶ ὀνομάζει τὴν παράδοσή, τὴ διάλεκτο καὶ τὴ λέξη ποντική, τὰ ἐπώνυμα ὀνομάζει ποντιακά. Καὶ τώρα δυὸ παρατηρήσεις μου στὸ λεξικό μας:

Ἀπὸ τὴ λέξη Ἀβὰζ ὡς τὴ λέξη αἶα τοῦ ἰδιώματος τῆς Σαντᾶς ποὺ κατέχουν στὸ Λεξιλόγιό μου 4 σελίδες, λείπουν 40 λέξεις καὶ δὲν ἔχουν καταχωρηθεῖ στὸ λεξικό· ἀπὸ τὸ ὑπόλοιπο τοῦ γράμματος Α ποὺ κατέχει 24 σελίδες πρέπει νὰ λείπουν 300 περίπου λέξεις, καὶ ἀπὸ ὅλο τὸ Λεξικὸ ποὺ ἀριθμεῖ 15.000 λέξεις, πρέπει νὰ λείπουν 2.500—3.000. Γιατὶ ἄραγε αὐτὴ ἡ παράλειψη; ἀφοῦ ἐκτὸς ἀπὸ τὸ Μεγάλο λεξιλόγιό μου ποὺ εἶχε στὸ Ἀρχεῖο ὁ Α.Π. εἶχε καὶ χωριστὸ Λεξιλόγιο μόνο τοῦ Α (ἕνα πετράδιο τῶν 100 φύλλων); Ἴσως διότι ἦταν ἄρρωστος· εἶχε μάλιστα εἰπεῖ στὸν καθηγητὴ Σ. Λιανίδη ὅτι πλησιάζει ἡ ὥρα τοῦ θανάτου του, τὸν κρατᾶ δὲ στὴ ζωὴ ὁ πόθος του νὰ τελειώση τὸ Λεξικό μας· θὰ βιαζόταν λοιπὸν γιὰ νὰ τὸ τελειώσει· ἀλλὰ κατὰ μιὰ παροιμία μας «ἡ σκύλλα ἀπὸ τὴ βία τυφλὰ γεννᾶ τὰ μικρά της». Ἴσως ἀκόμα διότι ὁ μακαρίτης εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς εἶχε διατεθεῖ δυσμενῶς πρὸς τὴν ἐργασία μου, γιὰ τὸ ὁποῖο καὶ εἶχα ἐκφράσει πικρὸ παράπονο ὅτι προσπάθησε νὰ μεγαλοποιήσει τὰ μειονεκτήματα τοῦ ἔργου μου. Ὅταν δὲ ἔγινε γραμματεὺς τῆς ΕΠΜ ὁ Σουμελίδης μοῦ ἔγραψε πὼς «ὁ Ἄνθιμος λυπεῖται διότι παρεξήγησες τὴν εἰσήγησή του στὴν κριτικὴ ἐπιτροπή, ἐνῶ αὐτὸς δὲν εἶχε σκοπό νὰ ὑποτιμήσει τὴν ἐργασία σας, τὴν ὁποία ἐκτιμᾶ...»

Μιὰ ἄλλη παρατήρηση: Μερικὲς λέξεις τοῦ ἰδιώματος τῆς Σαντᾶς κατέγραψε ἀλλοιωμένες, καὶ μερικὲς ἄλλες ἀνύπαρκτες. Π.χ. ἀϊτές ἀντὶ ἀϊτέντζ, ἀκὸν ἀντὶ λειακόν, ἀπέταλος ἀντὶ ἀπετάλωτος, ἀποπαραδοῦμαι — ἀποπαροῦμαι, ἀμπελὸν ἀνύπαρκτη στὴ Σαντά ἀποτιμώνω — ἀποτιμῶ, ἀγρονόετος— ἀγρονόϊστος, ἀρμάθ—ἁρμόθ, ἀρσινεύω — ἀρχινῶ, ἄφαντος — ἄφανος, καμελὰκι — καλυμαύ, καρκατζόνια — γαργαζόνια, κομπονοτσίκαρος— κομμενοτσίκαρος, γαλατίτσα—γαλαχτίτα καὶ γλυφώνω ἀντὶ γλείφτω καὶ ἄλλες πολλές. Γιατὶ ἄραγε; Ἀπὸ ἀπροσεξία τῶν στοιχειοθετῶν: ἀπὸ ἄλλη αἰτία; Αὐτὸ μόνο ὁ ἴδιος θὰ μᾶς τὸ ἐξηγήσει; — Διότι, μοῦ ἀπάντησε, ὅπως λέμε κάρυον τὸ ποντικόν, ἀζαλέα ἡ ποντική, ροδόδενδρον τὸ ποντικόν, ὄρη τὰ ποντικά, ἔτσι πρέπει νὰ λέγονται καὶ οἱ κάτοικοι τοῦ Πόντου Ποντικοί, καὶ ὁ Ἡρακλείδης Ποντικός. — Ἐγώ, τοῦ εἶπα ἔχω τὴ γνώμη πὼς τὰ πνευματικὰ δημιουργήματα καὶ οἱ ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς τῶν Ποντίων πρέπει νὰ ὀνομάζονται Ποντιακὰ καὶ ὄχι Ποντικά, τώρα μάλιστα ποὺ Πόνγοῦσε ἂν ζοῦσε. Παρόμοιες ἀτέλειες δὲν εἶνε δυνατὸ νὰ μὴν ἔχουν τὰ λεξιλόγια καὶ τῶν ἄλλων ἰδιωμάτων. Ἄλλες ἐλλείψεις δὲ ζήτησα νὰ βρῶ γιὰ νὰ μὴ νομίσει ὁ φίλος ἀναγνώστης ὅτι τὸ κάμνω ἀπὸ κακία, διότι οἱ σχέσεις μας μὲ τὸ μακαρίτη δὲν ἦσαν καὶ τόσο ὁμαλές.

Ὅτι κάθε πρᾶγμα δὲ μπορεῖ νὰ γίνει τέλειο μὲ τὸ πρῶτο, αὐτὸ δὰ τὸ ξαίρουν καὶ οἱ κουτοί· τὸ κακὸ εἶνε ὅτι γιὰ τὸ Λεξικό μας δὲ μπορεῖ νὰ γίνει τίποτε τώρα. Διότι, καὶ ἂν ὑποθέσομε πὼς ἡ ΕΠΜ θὰ παρακαλέση τοὺς συλλογεῖς νὰ συγκρίνουν τὰ λεξιλόγιά τους μὲ τὸ Λεξικό μας γιὰ νὰ συμπληρωθεῖ καὶ διορθωθεῖ ὅπου εἶνε ἀνάγκη τὸ τελευταῖο καὶ ἂν ὑποθέσομε πὼς ὁ κ. Λαμψίδης ἢ κάποιος ἄλλος θὰ συντάξει τὸ Συμπλήρωμα τοῦ Λεξικοῦ, πῶς θὰ ἐκδοθεῖ αὐτό; Διότι, ὅπως πληροφορήθηκα τὴν ἔκδοση τοῦ δευτέρου τόμου τοῦ Λεξικοῦ ἀνέλαβε τὸ Βασιλικὸν Ἵδρυμα τὸ ὁποῖο καὶ ἔχει τὴ διαχείριση, ἀφοῦ ΕΠΜ. Ὁ ἀναγνώστης, καὶ μὲ τὸ γιὰ νὰ ἐκδώση καὶ ἄλλα βιβλία ἐκτὸς ἀπὸ τὸ Ἀρχεῖο. Τί πρέπει λοιπὸν νὰ γίνει; Ἢ πρέπει νὰ γίνει κάτι καὶ τί;

Τὸ λόγο πρῶτα ἔχουν οἱ συλλογεῖς ποὺ θὰ ἐξετάσουν ἂν καὶ στὰ δικά τους Λεξιλόγια ὑπάρχουν οἱ ἴδιες ἢ ἄλλες ἀτέλειες, καὶ ἔπειτα ἀπὸ αὐτοὺς τὸ λόγο ἔχει ἡ ΕΠΜ. Ὁ ἀναγνώστης, καὶ μὲ τὸ δίκιο του, θὰ κάμει τὴν ἐρώτηση: Ποῦ ἦσουν, κ. Γεροστάθη ὅταν ζοῦσε ὁ Α.Π. καὶ κάμνεις τὶς παρατηρήσεις σου τώρα μετὰ τὸ θάνατό του; Καὶ ἐγὼ ὁμολογῶ ὅτι «ὁ ἀποθανὼν δεδικαίωται ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας»· τέτοια ὅμως λάθη δὲν εἶνε εὔκολο νὰ διορθωθοῦν καὶ μένουν γιὰ πάντα λάθη. Ἄλλωστε τὸν πρῶτο τόμο τοῦ Λεξικοῦ ἀγόρασα ἀπὸ τὴν ΕΠΜ πολὺ ὕστερα ἀπὸ τὸ θάνατο τοῦ Συντάκτη καὶ δὲν ἦταν δυνατὸ οἱ παρατηρήσεις μου νὰ γίνουν νωρίτερα. Ἂς μὴ νομίσει ὅμως ὁ ἀναγνώστης πὼς μὲ τὰ παραπάνω θέλω νὰ ὑποτιμήσω τὴν ἀξία τοῦ ἔργου τοῦ π. Α.Π. ἀπεναντίας ὁμολογῶ ὅτι ὁ μακαρίτης κατέβαλε πολλοὺς κόπους καὶ «ἐδαπάνησε πολλὴν φαιὰν οὐσίαν τοῦ ἐγκεφάλου του» γιὰ νὰ φέρει εἰς πέρας τὴ Γραμματικὴ καὶ τὸ Λεξικό μας, καὶ γι αὐτὸ τοῦ χρωστᾶμε εὐγνωμοσύνη, κι ἂς εἶνε ἐλαφρὸ τὸ χῶμα τῆς Ἀττικῆς ποὺ τὸν σκέπασε.

Καὶ τελειώνοντας, μιὰ καὶ ἔγινε λόγος γιὰ τὴ Γραμματικὴ καὶ τὸ Λεξικό μας θὰ πρέπει νὰ ποῦμε καὶ δυὸ λόγια γιὰ τὴν Ὀρθογραφία μας. Καὶ ὅσο μὲν ἀφορᾶ τὴ γραφὴ τῶν Ποντιακῶν λέξεων ἔχομε καθῆκον νὰ ἀκολουθήσομε τὶς ὁδηγίες τῆς Ἐπιτροπῆς Ποντιακῶν Μελετῶν (Ὄγδοος τόμος τοῦ Ἀρχείου). Ἀλλὰ γιὰ τὶς λέξεις τῆς κοινῆς δημοτικῆς; Δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ ἀκολουθήσομε ὅλοι μας ἕνα σύστημα, γιὰ νὰ μὴ παρατηρηθεῖ αὐτὴ ἡ γλωσσικὴ ἀκαταστασία;

Γιὰ νὰ μὴ προσθέσω κι ἐγὼ ἕνα λιθάρι στὴ γλωσσικὴ μας ἀκαταστασία, μερικὰ χρόνια κι ἐδῶ χρησιμοποιῶ τὴ Γραμματικὴ τοῦ Κράτους (Μανόλη Τριανταφυλλίδη). Ἂς μὴν παραξενευθεῖ λοιπὸν ὁ ἀναγνώστης, ἂν θὰ ἰδεῖ στὰ γραπτά μου τὸ παπὰς μὲ ἕνα π καὶ ὀξεία, τὸ ἀλίμονο μὲ ἕνα λ καὶ ι, καὶ τὸ ὀξεία μὲ ὀξεία.

Σ' ΕΝΑ ΠΟΝΤΙΑΚΟ ΧΩΡΙΟ

(Συνέχεια ἐκ τῆς 1ης σελίδος)

τρῶμε. Ἀμίλητος σκεφτόμουν τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν τὴν ἀγνότητα καὶ τὴν καλωσύνη. Σκεφτόμουν πόσο σπάνιες ἔγιναν πιὰ στὴ ζωὴ οἱ ἰδιότητες αὐτές, κι ἔνιωθα σὰν ντροπὴ ποὺ βρισκόμουν ἀνάμεσά τους, ἀντιπρόσωπος ἐγὼ τῆς χαλασμένης πρωτευουσιάνικης ψυχῆς. Στὰ δικά τους τὰ μάτια ἔλαμπε ἡ χαρὰ γιὰ τὴν παρουσία μου, κι ἔβλεπες σ' ὅλες τὶς κινήσεις τους τὴν προθυμία νὰ μ' εὐχαριστήσουν.

—Δὲν σὲ ρωτᾶμε οὔτε ποιὸς εἶσαι, οὔτε γιὰ τὴν πατρίδα σου. Φάε τώρα ὅσο σοῦ κάνει ὄρεξη κι ὕστερα ἀνέβα νὰ κοιμηθῆς. Σοῦ συγυρίσαμε τὸ μοναχικὸ δωμάτιο. Αὔριο πάλι ἐδῶ εἴμαστε καὶ τὰ λέμε. Ξέρουμε τὶ θὰ πῆ κούραση. Γυρίσαμε καὶ μεῖς κόσμο καὶ ξέρουμε ἀπὸ μουσαφίρη.

Τὶ σημασία ἔχει ἂν ὅλα αὐτὰ λέγονται τὸ 1941 στὴ Μακεδονία; Εἶναι τὰ ἴδια, ποὺ ἐδῶ καὶ 30 αἰῶνες εἰπώθηκαν στὴ Σπάρτη ἀπὸ τὸ Μενέλαο στὸ γιὸ τοῦ Ὀδυσσέα:

«Σίτου δ' ἅπτεσθον καὶ χαίρετον· αὐτὰρ ἔπειτα δείπνου πασσαμένω εἰρησόμεθ' οἵτινες ἐστόν».

Δηλ. Ἁπλῶστε χέρι στὸ φαγί, χαρῆτε το κατόπι, σὰν καλοφᾶτε σᾶς ρωτῶ ποιοὶ νᾶστε κι ἀπὸ ποῦθε.

Φιλοξενία! Ἑλληνικὴ ἀρετὴ πανάρχαιη, εὐγενική, συχνὴ εὐτυχῶς ἀκόμα μέσα στὸ λαό μας. Ἄιδολη σχέση ἀνυστερόβουλη, ποὺ δένει τοὺς ἀνθρώπους μὲ ἀγάπη καὶ μὲ γνωριμίες. Συνήθεια πολύτιμη, ποὺ δίνει τὴ χαρὰ τὸ ἴδιο σὲ κείνους ποὺ φιλοξενοῦνται καὶ σὲ κείνους ποὺ φιλοξενοῦν καὶ ποὺ συγκεντρώνει ὅλες τὶς ἀνθρώπινες ἰδιότητες ἀπὸ τὴν κουβαρδοσύνη ὡς τὴν τιμή. Εἶναι μεγάλο πλήγωμα γιὰ τὴν ψυχὴ σου νὰ βρεθῆς ἄγνωστος σ' ἕναν τόπο ἀνάμεσα σ' ἄγνωστους ἀνθρώπους κι οὔτε ἕνας νὰ μὴ σὲ πλησιάση καὶ νὰ σοῦ γελάση φιλικά. Ἀπομένεις ξεκάρφωτος ἀνάμεσα σ' αὐτὸν τὸν κόσμο, κι ἄθελά σου βλέπεις τὴ χώρα τους σὰν καταραμένη.

Μὰ ἀντίθετα, τὶ ζεστασιά, τὶ χαρὰ νιώθει ἡ ψυχή σου, σὰν σὲ καλέσουν σπίτι τους οἱ ἄνθρωποι, κι ἀνοίξουν τὴν καρδιά τους ἀγνὰ κι ἀπονήρευτα νὰ σοῦ χαρίσουν ὅ,τι ἔχουν.

Εἴκοσι μέρες μὲ κράτησαν σὲ κεῖνο τὸ χωριό, εἴκοσι μέρες ποὺ τὶς ἔζησα ἔντονα, δίχως πλήξη, δίχως χασμέρι. Κατέβηκα μαζὶ μὲ τοὺς ἀνθρώπους του στὸν κάμπο καὶ τοὺς ἔχάρηκα καθὼς ὤργωναν τὴ γῆ. Ἀνέβηκα στὴ ράχη κι ἄκουσα τὴ φλογέρα τους, ὅταν ἔβοσκαν τὰ ζωντανά τους. Κάθησα πλάϊ τους τ' ἀπόβραδα στὴ βρύση καὶ τοὺς κουβέντιασα. Πῆρα κοντά μου τὰ παιδιά τους καὶ τὰ διάβασα στ' ἀναγνωστικά τους. Βασανισμένοι πρόσφυγες κι αὐτοί, ποὺ σ' ὅλη τὴ ζωή τους δὲ στάθηκαν κι αὐτοὶ μόνιμα. Πάροικοι παντοῦ, ξεσπιτώνονταν ἀμέσως μόλις νόμιζαν πὼς βολεύτηκαν. Πρῶτα στὸν Πόντο μὲ τοὺς Τούρκους, ὕστερα στὸ Νοβορωσίσκ μὲ τοὺς Ρώσους, ὕστερα πάλι στὴν Τουρκία, κι ὕστερα στὴν Ἑλλάδα, ποὺ τὴν ἐγύρισαν κι αὐτὴ ἀπὸ πάνω ὡς κάτω ὥσπου βρῆκαν τοῦτον τὸν τόπο καὶ στάθηκαν.

— Καὶ τώρα τὶ θὰ γίνη πάλι; Μὲ ρωτοῦν μὲ τὴν ἐλπίδα πὼς θὰ ξέρω νὰ μαντέψω κάτι γιὰ τὸν πόλεμο. Τὶ νὰ μαντέψω ὅμως; Ποιὸς ξέρει τὶ τοὺς μέλλεται νὰ τραβήξουν ἀπὸ τοὺς ἄγριους εἰσβολεῖς ἔτσι καθὼς ζοῦν ἐδῶ πάνω μόνοι τους, στὴν ἄκρη τῆς Ἑλλάδας;

Κουβέντιασα πολὺ μαζί τους, κι ἔνιωσα τὶς λαχτάρες καὶ τὶς ἀγωνίες τους. Μὰ ὅσο μοῦ μιλοῦσαν γιὰ συμφορές, τόσο ξεχώριζα μέσα στ' ἄσπρα μαλλιά τους τὴν αἰώνια δύναμη καὶ τὴ ζωντάνια τῆς πολυβασανισμένης φυλῆς μας. Γαλήνεψε ἡ ψυχή μου κοντά τους καὶ θὰ ἤθελα πολὺ νὰ ἤμουν πάντα μαζί τους, νὰ γίνω, ὅπως κι αὐτοί, ἕνα μὲ τὴ γῆ, τὴν αἰώνια Γῆ, ποὺ βλέπει ἀτάραχη τὰ σύννεφα καθὼς περνοῦν ἀπὸ πάνω της ἄλλοτε μαῦρα κι ἄλλοτε σκοτεινά, ποὺ δέχεται τὸ ἴδιο πρόσχαρα τὸν ἥλιο καὶ τὶς μπόρες μὰ πάντα παραμένει ζείδωρη καὶ ζωντανή.

Πρόσφυγες! Πόσες φορὲς τὸ σκέφθηκα μὲ τύψεις, πὼς δὲ φερθήκαμε ὅπως ἔπρεπε οἱ ἄλλοι Ἕλληνες μαζί τους! Τοὺς κάναμε συχνὰ νὰ ντρέπωνται νὰ ποῦν πὼς εἶναι πρόσφυγες. Τοὺς εἴπαμε Τουρκόσπορους καὶ τοὺς κυττάξαμε μὲ μίσος ὅταν δὲν ψήφιζαν τὸ κόμμα μας. Δὲν τοὺς δεχτήκαμε μὲ στοργή. Κι ὅμως ὁ ἐρχομός τους στὴν Ἑλλάδα, ἡ ἐγκατάστασή τους ἀνάμεσά μας, στάθηκε σταθμὸς στὴν ἱστορία τῆς καινούργιας μας ζωῆς. Μαζὶ μὲ τὶς συνήθειές τους, τὶς γνώσεις τους, τὶς λαϊκὲς τους τέχνες, ἔφεραν στὴν Ἑλλάδα τὴν πλατύτερη σκέψη τους, τὴν ἀπέραντη ἀνατολίτικη ψυχή τους, τὴ φιλόξενη καρδιά τους, ὅλο καλωσύνη κι ἀνθρωπιά.

Μπῆτε στὰ σπίτια τους νὰ χαρῆτε τὸ νοικοκυριό τους, τὸ καλαίσθητο καὶ καθαρό. Καθῆστε στὸ τραπέζι τους τὸ χαμηλὸ καὶ φᾶτε ἀπὸ τὰ νόστιμα φαγητά τους. Κουβεντιάστε μαζί τους καὶ θ' ἀκούσετε ἀπὸ τοὺς γέρους τους σοφὰ ρητά, σκέψεις πλατιὲς καὶ βιβλικὲς ἱστορίες. Χαρῆτε τὴ διάλεκτό τους μὲ τὰ φθογγολογικὰ παιγνίδια τους, χαρῆτε τὰ Ποντιακὰ μὲ τὸ ἀρχαῖο λεκτικό τους. Καμαρῶστε τὰ παιδάκια τους ποὺ σκορπισμένα στῆς Ἑλλάδας τὰ πέρατα, ἀνάμεσα πολλὲς φορὲς σὲ ξενόγλωσσους, παίζουν τὰ πανελλήνια παιγνίδια τους, καλοντυμένα καὶ καθαρά! Μονάχα ἔτσι θὰ τοὺς γνωρίσετε καλά. Καὶ θὰ βρῆτε τότε πραγματικὴ χαρὰ πλάγι στοὺς ἀνθρώπους αὐτούς, τοὺς καλόβολους καὶ ὑπομονετικοὺς, ποὺ μᾶς περίμεναν μακρόθυμα τόσον καιρό, ὥσπου νὰ τοὺς ἀγαπήσουμε. Δὲν ἔπαψαν οὔτε στιγμὴ νὰ δουλεύουν γιὰ τὸν τόπο μας. Στὴ συγκινητική τους προσπάθεια νὰ ξαναστήσουν τὸ νοικοκυριό τους, ἔκαμαν μεγάλο καλὸ στὴν Ἑλλάδα. Ζωντάνεψαν τὴ

ΘΛΙΒΕΡΕΣ ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ

Μία πτυχὴ ἀπὸ τὰ ἀτελείωτα δεινοπαθήματα τῶν Ἑλλήνων τοῦ Πόντου κατὰ τὸν Πρῶτον Παγκόσμιον Πόλεμον

Τοῦ κ. Ἀνανία Νικολαΐδη (Πτολεμαΐς)

Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου

Μὲ τὰ λόγια αὐτὰ καὶ πολλὰ ἄλλα ποὺ τοὺς εἶπε ὁ Καϊμακάμης, ἐνθουσίασε τοὺς γεροντοτέρους ποὺ σηκωθήκανε καὶ μὲ τὸ «Παραδίνομαι» παραδώσανε τὰ ὅπλα τους ποὺ παρέλαβε ὁ Μιλαζίμης μὲ τὰς ἐξαρτήσεις ὅπως καὶ τῶν νεαφῶν ποὺ μιμηθήκανε τὸ παράδειγμα τῶν πρώτων. Ὁ Καϊμακάμης ὄρθιος ἐπήνεσε τὴν πράξι τους. Τοὺς συνέστησε νὰ παροτρύνουν ὅλους τοὺς ὁπλίτας τους νὰ τοὺς μιμηθοῦν στὴν ἀξιέπαινη πράξι τους καὶ νὰ προσκομίσουν τὰ ὅπλα τους στὸ χωρίον Τζερτσούρια ὅπου θὰ παραμείνη ὡς ὅτου περάσουν ὅλοι τους τὸ «Καγκὲλ - ντταγ». Παράλληλα εἶπε καὶ στὸν Μιλαζίμη νὰ καταγράψη σὲ εἰδικὸ βιβλίο τὰ ὅπλα μὲ τὸν ἀριθμὸ καὶ τὴν ἐξάρτησι ποὺ παραδίνει καθένας ὀνομαστικῶς. Εἶμεθα, εἶπαν ἐκπρόσωποι ὅλων καὶ μιὰ ποὺ παραδίνομε ἐμεῖς τὰ ὅπλα μας, θὰ τὰ παραδώσουν ὅλοι χωρὶς ἀντίρρησι στὰ Τζερτσούρια ἀπ' ὅπου θὰ περάσουν καὶ ἀφοῦ ἀπεχαιρέτησαν, αὐτὴν τὴν φορὰ ὅμως μὲ σεβασμὸ, ἀπεχώρησαν.-

Ἀπὸ τὴν σκηνὴ ποὺ διαδραματίσθηκε καὶ τὴν παρακολουθοῦσα μὲ ἐπιμέλεια σ' ὅλες τὲς ἐμφάσεις της κάτι τὸ ὕποπτο διακρίνοντον στὴν ἔκφρασι τοῦ Τζανταρμα-καμαντανὴ Ραούφ-μπεη, καὶ σὰν τὸν εἶδα νὰ βγῆ συνοδεύοντας τοὺς ἐκπροσώπους τῶν Μουατζήρηδων, παρακολούθησα μεσ' τὸ σκοτάδι τὴν κίνησι καὶ πάνω στὴν καμπὴ τοῦ δρόμου ἀκούω νὰ λέγη: «Προσέξτε νὰ μὴν παραδώσητε ὅλο τὸν ὁπλισμό σας ἀλλὰ τὰ παλαιοτούφεκα ποὺ ἔχετε, γιατὶ κανεὶς δὲν ξέρει τὶ μπορεῖ νὰ γίνη. «Νὲ ὀλούρ νὲ ὀλμάζ».

Μοῦ μπῆκαν τώρα οἱ ψύλλοι πῶς νὰ μεταδώσω στὸν Καϊμακάμη αὐτὰ ποὺ ἄκουσα, ἀφοῦ ξέρω πῶς δὲν χωνεύονταν καὶ μήπως γίνω στόχος στὴ διαμάχη των. Ἀλλὰ καὶ πῶς νὰ τ' ἀποσιωπήσω τὴν στιγμὴ ποὺ βλέπω ἀντενέργεια τοῦ Ραούφ σὲ βάρος τῶν ὁμογενῶν. Ἀρκετὴ ὥρα πάλη γινόταν μέσα μου. Μὲ διφορούμενη σκέψη μπῆκα μέσα καὶ βλέπω τὸν Καϊμακάμη νὰ ἑτοιμάζεται νὰ πέση γιὰ ὕπνο καὶ τὸν Μιλαζίμη νὰ βγαίνη γιὰ τὸ νερό του. Μὲ τὴν πρόφασι πῶς θέλω νὰ φωτίσω τὴν δίοδο τοῦ Μιλαζίμη πῆρα τὸ λαμπάκι καὶ συνοδεύοντάς του, μετέδωσα τὸ τὶ ἄκουσα.

Ὁ Σιτκοῦ-ἀφεντὴ τὰ μετέδωσε ἀμέσως στὸν Καϊμακάμη, ποὺ μὲ κάλεσε καὶ τὰ μετέδωσα ὅπως τὰ ἄκουσα.-

Καταιγίδα ἀπὸ ἀνήσυχες κινήσεις κατέλαβε τὸν Καϊμακάμη καὶ ὕστερ' ἀπὸ ἕνα παρατετσαμένο «Πεεέκι» (μάλιστα) ξάπλωσε στὸ στρῶμα του. Ἐγὼ δὲ καλημύχτισα κι' ἔφυγα γιὰ ὕπνο. Ποῦ νὰ μὲ πάρη ὅμως ὕπνος, ἀφοῦ γινότανε μέσα μου πάλη στὸ πῶς ν' ἀποφύγω τὲς συνέπειες «ταυρομαχίας» Καϊμακάμη καὶ Τζεντάρμα Κοιμαντανή;

ΠΡΟΛΗΨΙ ΑΝΤΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΤΟΥ ΡΑΟΥΦ - ΜΠΕΗ

Ἀπὸ νωρὶς τὴν ἑπομένη μέρα Τετάρτη κοινοποιήθηκε στὸν Τζεντάρμα κομαντανὴ Ραοὺφ-μπὲη ἐντολὴ τοῦ Καϊμακάμη νὰ ἐπιστρέψη στὸ ἀναταλικὸ τμῆμα τοῦ Τζίζερε γιὰ νὰ προωθήση τοὺς Μουατζήρηδες ἀπὸ τὰ χωριὰ Ἀμβρὶκ καὶ Κορόνιξα καὶ νὰ ἐπιστρέψη στὴν ἕδρα του, μιὰ ποὺ λύθηκε τὸ ζήτημα, χωρὶς βία, καὶ ἐξασφαλίζεται ἀναίμακτα ὁ ἀφοπλισμός. Γιὰ νὰ τὸν ξεφορτωθῆ, βέβαια.-

Μετὰ τὸ πρόγευμα, οἱ ἀγάδες τοῦ Μοναστὴρ ἔφυγαν. Ὁ Ραούφ-μπέης ἐπίσης μὲ τοὺς χωροφύλακας ποὺ εἶχε μαζύ του κίνησε πίσω, καὶ ὁ Καϊμακάμης, ἀφοῦ χώρισε τοὺς χωροφύλακας σὲ δύο ὁμάδες, κράτησε τοὺς δέκα γιὰ φρουρά του, καὶ τοὺς ἄλλους δέκα ἀνὰ πέντε ἐνισχυμένους καὶ μὲ δύο στρατιώτας τῆς ἐκλογῆς τοῦ Μιλαζίμη κάθε πεντάδα, καὶ μὲ ὁδηγοὺς τοὺς συνδέσμους, διέταξε νὰ ἀνεβοῦν ἀθόρυβα, καὶ χωρὶς νὰ δώσουν στόχο, στὰ ὑψώματα ποὺ κατεῖχαν οἱ πολιτοφύλακες καὶ ἐνωμένοι νὰ ἀναμένουν διαταγὲς σὲ ἐπιφυλακή.-

Καϊμακάμης τώρα μὲ τὴν φρουρά του καὶ τὸν εἰσπράκτορα Κελὲς - μπέη καὶ τὸν ἀδελφό του Σαμπρὴ ποὺ ἀκολουθοῦσε αὐθαίρετα, καὶ ὁ Μιλαζίμης μὲ τοὺς λοιποὺς στρατιώτες κίνησαν γιὰ τὸ Σαραντὰρ ποὺ παρουσίαζε πραγικότητα ἀπὸ ἄποψι καταστροφῆς. Στὸν κάτω μαχαλὰ ποὺ φτάσαμε, καὶ οἱ Μουατζήρηδες ἦταν σὲ κίνησι γιὰ ἐγκατάλειψι τοῦ χωριοῦ, ἐκτὸς ἀπὸ τὲς καταστροφὲς ποὺ ἀντίκρυζε ὁ Καϊμακάμης, εἶχε πλοροφορηθῆ καὶ ἀπὸ κατοίκους τοῦ χωριοῦ, ποὺ σὰν φαντάσματα ξεφύτρωναν ἀπὸ κρυψῶνες καὶ ρεματιές, ὅτι κοντὰ στὶς ἄλλες σκληρότητες ποὺ ἐπέδειξαν οἱ ἐπιδρομεῖς, ὁλόκληες ὧρες βασάνιζαν τὸν ὀγδοντάχρονο σεμερτζῆ (σοαγματοποιὸ) Καρα-γιάννη Τζεβρενίδην καὶ ζωσιμένο μὲ κουδούνια τοῦ ἐπέβαλαν νὰ χορεύη τὸν «σέρα» ὡς ὅτου ἀποκαμωμένος ἔπεσε καὶ τοῦ δασαν τὴν «χαριστικὴ «βολή» καὶ τώρα παραμένει ἄταφος παρέκει. Δὲν δίστασε ὁ μὲ ἀνθρωπισμὸ ἐκεῖνος διοικητὴς τοῦ Καζᾶ νὰ πλησιάζη στὸ πτῶμα ποὺ βρισκόταν σὲ κατάστασι ἀποκρουστική, ἐξέφρασε τὸν ἀποτροπιασμό του, διέταξε νὰ τὸ παραχώσουν. Ταὐτόχρονα διέταξε τοὺς χωροφύλακας νὰ ἐκδιώξουν καὶ ἀπὸ τὲς τρεῖς ἐνορίες τοῦ Σαραντὰρ τοὺς Μουατζήρηδες ποὺ μεῖναν καὶ σὲ λίγο βλέπαμε πῶς μούρισε ἡ πλαγιὰ τοῦ βουνοῦ ἀπὸ ἄνδρες γυναῖκες καὶ παιδιὰ ποὺ κίνησαν γιὰ τὸ ὕψωμα ποὺ χώριζε τὸ Τζίζερε ἀπὸ τὸ Κιουρτιούν.

Μετὰ ἀπὸ μία διαδρομὴ στὸν κάτω μοχαλὰ τοῦ Σαραντάρ, ἀνάμεσα σὲ καταστροφὲς, τοῦ Καϊμακάμη καὶ τῆς συνοδείας του, πήραμε τὸν ἀνήφορο. Προσπεράσαμε τοὺς σὲ κίνησι Μουατζήρηδες καὶ ἀνεβήκαμε στὸ βουνὸ μὲ θαυμάσιο καιρὸ καὶ γλυκειὰ ἀτμόσφαιρα καὶ στραφήκαμε πρὸς τὴν πλαγιὰ τοῦ Τούρκικου χωρίου Ἀρπατζὶκ τῆς περιφερείας Κιουρτιούν. Ἐδῶ, τώρα παρουσιάζεται ἐμφανέστατα ἡ εἰκόνα ἀπὸ τὲς ἁρπαγὲς τῆς λεηλασίας. Μυρμηκιὲς οἱ ἐπιδρομεῖς σὲ διάφορες θέσεις ἀπὸ τὲς ἀπέραντες βουνοπλαγιὲς ποὺ ἁπλώνονται ἀπὸ τὰ ὑψώματα Γαργάενας (Καρκα-καγια) ὡς τοῦ Σιμικλῆ καὶ περιλαμβάνουν τὲς κτημοτικὲς περιοχὲς τοῦ Τούρκικου χωρίου Ἀρπατζὶκ καὶ Τζερτζούρια. Κάθε ὁμάδα καὶ ἀμέτρητα κοπάδια γύρω της, καὶ ἀγέλες ἀλόκληρες, ποὺ ἁρπάζανε κατὰ τὴν διαδρομὴ ἀπὸ τὰ Ρωμέϊκα χωριά. Σκηνὲς ἀπὸ χαλιὰ καὶ κιλίμια στέγαζαν τὰ μικρά τους, ἐνῶ τὰ κρέατα ἀπὸ τὰ σφάγια τῆς λείας των κρεμότανε σὲ στύλους δίπλα ἀπὸ τὲς σκηνές.-

Μὰ δὲν ἦταν ἁπλῆ ἡ εἰκόνα ἀπὸ τὴν κατάστασι. Αἱ διάφορες θέσεις τῆς ἐκτεταμένης ἐκείνης ἀδένδρης περιοχῆς μὲ τὰ βουναλάκια της, μὰ τὲς πλαγιὲς, τὰ ἰσώματα καὶ τὰ λεκανοπέδιά της πολλαπλῆ παρουσίαζαν τὴν εἰκόνα καὶ τὴν ποικιλία ἀπὸ πολύτιμα χαλιὰ καὶ κιλίμια τῆς λείας -των ποὺ χωρὶς νὰ ἐκτιμοῦν τὴν ἀξία τους χρησιμοποιοῦσαν ἀφειδῶς καὶ ξεφτελιστικά.-

Ἐκεῖνο ποὺ κάπως ξελάφρυνε τὸν ψυχικό μου πόνο ἀπὸ τὴν θλιβερὴ ἐκείνη θέα, ἦταν πῶς ὁ Καϊμακάμης δὲν μπόρεσε νὰ ἀνέχεται τὴν αὐθάδεια κείνη. Κ' ἐκεῖ ποὺ ἔκατσε νὰ ξεκουραστῆ καὶ ν' ἀναπνεύση τὸ ζωογόνο ἀεράκι τοῦ βουνοῦ μὲ τὸ μυροβόλο ἄρωμα ποὺ σκόρπισε, ἀναστηκώθηκε καὶ παρεκάλεσε τὸν Μιλαζίμι νὰ διολύση τὲς σκηνὲς μὲ στρατιῶτες καὶ νὰ προωθήση τοὺς βανδάλους.

Ὁ Μιλαζίμης προθυμότατος ἔδωσε τὸ παράγγελμα γιὰ παράταξι καὶ προχώρησε ἔφιππος καὶ ὁ ἴδιος στὴν πλαγιὰ ποὺ εἶχε πυκνοστημένες σκηνὲς ἀπὸ χαλιά. Καὶ σὲ λίγο βλέπαμε διάλυσι καὶ ἐκκίνησι ἀπὸ παντοῦ ἀκόμα δὲ καὶ οἱ 5σσκοὶ μὲ τὰ κοπάδια καὶ τὲς ἀγέλες μπήκαν σὲ κίνησι.

Μὲ τὴν ἐπιστροφὴ τοῦ Μιλαζίμη ποὺ πῆρε ὑπόσχεσι ἀπὸ τοὺς ἁρπαγας πῶς ἀπὸ νωρὶς τὴν ἑπομένη θὰ ἐκκινήσουν ὅλοι τους, τραβήξαμε γιὰ τὸ Τζερτσούρια ὅπου φτάσαμε τὸ βραδάκι.

Τὸ χωριὸ αὐτὸ ποὺ ἦταν ἀμιγὲς Τούρκικο, ὡρίσθηκε σὰν ἕδρα γιὰ τὸν ἀφοπλισμὸ τῶν ἐπιδρομέων γιατὶ ἀποτελοῦσε κλειδὶ τῆς διαδρομῆς καὶ θεωρήθηκε τὸ κατοαλληλότερο.

Στὴν εἴσοδο τοῦ χωριοῦ, Μικτάρης ἰμάμης καὶ ἀγάδες (σύμβουλοι) δέχθηκαν τοὺς ἐπισήμους.

Ὁ μικτάρης τοῦ χωριοῦ, ὁ καλὸς Μεμέτ - ἀφέντης ποὺ εἶχε στὴν προστασία του φιλοξενούμενον στὸ χωριὸ τὸν ἀπόμεγάλο χριστιανικὸ χωριὸ Σιμικλῆ Παπᾶ Χαράλαμπο, μαζὺ μὲ ἄλλους γείτονας τοῦ παπᾶ, πῆρε τὴν φροντίδα γιὰ ὅλα καὶ σὲ λίγο ἐξασφαλίσθηκε στέγασι γιὰ ὅλους καὶ σὲ συνέχεια φαγί, καφές, ὕπνος.-

ΑΦΟΠΛΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΒΑΝΔΑΛΩΝ

Ἡ πληροφορία ὅτι ὑπάρχουν στὸ χωριὸ φιλοξενούμενοι Ἕλληνες ἀπὸ τὸ Σιμικλῆ, μὲ κρατοῦσε τὴν νύχτα σὲ ἀγωνία. Καὶ πρωῒ ἀπὸ νωρὶς βρῆκα τὸν Παπᾶ Χαράλαμπο σ' ἕνα ἐλεεινὸ στέγαστρο γεμάτο καπνίλες, κ' ἔκατσα νὰ πάρω πληροφορίες ἀπὸ τὴν τύχη τῶν δικῶν μας στὰ διπλανὰ χωρία.

Πολὺ φειδωλὰ καὶ περιορισμένα ἀπαντοῦσε στὲς ἐρωτήσεις μου ὁ παπᾶς. Καὶ μὲ τὸ δίκαιό του, βέβαια, ἀφοῦ δὲν μὲ γνώριζε, καὶ δὲν ἤξερε μὲ τὶ συναισθηματισμὸ καὶ σκοπὸ τὸν πλησίασα μιὰ ποὺ συνώδευα τοὺς Μεμουήρηδες.

Πῆρε κάπως θάρρος μεγαλύτερο ὅταν τοῦ εἶπα πῶς ὁ Μιουτιούρης τοῦ Τζάερα ποὺ ἔφτασε χὲὲς βράδυ ἐκεῖ μὲ τὴν φρουρά του εἶχε μαζύ του κ' ἕνα φυγόστρατο ποὺ ἔπιασε, καὶ ποὺ ἦταν ἀπὸ τὸ χωριὸ αὐτό. Τὸν φυγόστρατο τὸν παρέδωσε στὸν Μικτάρη, ἀλλὰ τοὺς διέφυγε, καὶ θὰ γίνη εὕρευνα σ' ὅλο τὸ χωριό. Κυτῶτε, ἂν ὑπάρχουν δικοί μας ἀνυπότακτοι φιλοξενούμενοι ἐν γνώσει ἢ μὲ ἄγνοια, ἂς πάρουν τὰ μέτρα τους. Ἡ ἔρευνα θὰ γίνη αὔριο Πέμπτη ἢ τὴν ἑπομένη Παρασκευὴ. Ἀπὸ σήμερα ἂς πάρουν μέτρα. Τάτε μοῦδωσε εὐχὲς καὶ εὐλογίες καὶ μοῦ παρεκάλεσε νὰ ἔχω ὑπ' ὄψιν μου ὅτι ὁ Μεμέτ ἀφεντης, μικτάρης τοῦ χωριοῦ προστάτευσε τοὺς Ρωμηοὺς καὶ νὰ τοῦ φανῶ χρήσιμος ἂν παρουσιασθῆ ἀνάγκη καὶ εἶμαι σὲ θέσι νὰ τοῦ κάνω καλό.

Δὲν προφτάσαμε νὰ γνωρισθοῦμε καλὰ μὲ τὸν παπᾶ καὶ εἰδοποιήθηκα ὅτι μὲ καλεῖ ὁ Καϊμακάμης καὶ ἔφυγα ἀπὸ κοντά του μὲ διασύνη, καὶ παρουσιάσθηκα στὸν Καϊμακάμη. Ἐκεῖνος μ' ἔβαλε κοντὰ σπουὲς στρατιώτας καὶ χωροφύλακας ποὺ στὴν εἴσοδο τοῦ χωριοῦ κάναν κατάσχεσι τὰ ὅπλα τῶν Μουατζήρηδων ποὺ ὑποχρεωτικὰ περνοῦσαν ἀπὸ κεῖ, διότι αἱ ἄλλαι περιοχαὶ φυλάγονταν μὲ ἐπιμέλεια ἀπὸ τὰ ὄργανα τῆς ἀποσταλῆς, μὲ τὴν ἐντολὴ νὰ κρατάω κατάλογο ἀπὸ τὰ ὅπλα ποὺ κατάσχονται μὲ τὸ σύστημα καὶ ἀριθμὸν γιὰ τὸ κοθένα καὶ τὸν ἀριθμὸ ἀπὸ σφαῖρες ποὺ διέθετε. Νὰ ὑποδείξω δὲ γιὰ κατάσχεσι ἀντικείμενα ποὺ θὰ διεπίστωνα ὅτι ἀνήκουν στὰ ἀπογεγράμενα ἀπὸ τὸ σπίτι μας.

Μέσα στὲς τρεῖς μέρες Πέμπτη Παρασκευὴ καὶ Σάββατο ποὺ γινόταν κατάσχεσι συγκεντρώθηκαν γύρω ἀπὸ 350 πολεμικὰ ἀπὸ διάφορα συστήματα καὶ τὴν τελευταία μέρα προωθήθηκαν γιὰ τὴν Ἄρδασσα μὲ ἀγωγιάτας τρεῖς Μουατζήρηδες μὲ τὰ μουλάρια των, ποὺ ἀσφαλῶς θὰ ἁρπάξαν ἀπὸ Ρωμηούς, γιὰ τιμωρία τους, ποὺ κάναν ψεύτικη παράστασι στὸν Καϊμακάμη ὅτι τάχα Ρωμηοὶ φυγόστρατοι ὠπλισμένοι κύκλωσαν τὸ Σιμικλῆ καὶ ἐμποδίζουν τὴν διάβασί τους, μὲ τοὺς συχνοὺς πυροβολισμούς των, ἐνῶ αὐτοὶ ποὺ πυροβολοῦσαν ἦταν χωροφύλακες ὅπως διεπίστωσε δι' αὐτοπροσώπου μεταβάσεως ἐπὶ τόπου ὁ Μιλαζίμης Σουτκοῦ - ἀφεντης καὶ ἀνέφερε στὸν Καϊμακάμη.

Κατὰ τὴν εὕρευνα ποικιλία ἀπὸ ἀτελείωτα εἴδη ἀξίας, ἀλλὰ καὶ τιμαλφῆ ἀντίκρυζα μὲ ψυχικὸν πόνο, σὰ κανένα ὅμως δὲν ἔβαλα χέρι γιατὶ δὲν εὕρισκα πῶς εἶναι δικό μας ἢ ἀπὸ τὸ χωριό μας. Καὶ τοῦτο, γιατὶ οἱ ἐπιδρομεῖς τοῦ χωριοῦ μας πέρασαν ἀπὸ ἄλλον δρόμον στὴ Χαιρίανα.

Τὴν τελευταία μέρα παραμονῆς μας στὰ Τζερτσούρια, Σάββατο γενηκε ἔρευνα σ' ὅλες τὲς οἰκοδομὲς τοῦ χωριοῦ καὶ πιασθήκανε μερικοὶ Τοῦρκοι φυγόστρατοι μαζὺ μὲ αὐτοὺς δὲ καὶ ὁ νεαρὸς ποὺ παρέδωσε ὁ Μιουτιούρης Τζαερῆς στὸν Μικτάρη καὶ ἔπεσε στὴν δυσμένεια τοῦ Καϊμακάμη, καὶ κρατήθηκε γιὰ νὰ ὁδηγηθῆ συνοδεία στὴν Ἄρδασσα γιὰ παραπομπή.

Στὴν περίπτωσι αὐτὴ θὰ πήραμε, ἀσφαλῶς τὴν εὐχὴ τοῦ Παπᾶ-Χαράλαμπου, γιατὶ ἔπιασε τόπο ἡ παράκλησί μου στὸν Σουτκοῦ-ἀφεντη, Μιλαζίμη, καὶ μεσολάβησε στὸν Καϊμακάμη καὶ ἀφήκε ἐλεύθερο ὀν Μεμέτ-ἀφεντη μὲ τὸ αἰτιολογικὸ ὅτι προστάτευσε φιλήσυχους Ρωμηούς.

● ——ΣΥΝΕΧΕΙΑ **εἰς τὸ προσεχὲς**

Ἀναμνήσεις ἀπὸ τὰ περασμένα

Τοῦ κ. ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΚΑΖΑΝΤΖΙΔΟΥ (Καβάλα)

Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου

Καὶ τώρα ἐξακολουθῶντας τὰς ἀφηγήσεις μου αὐτάς, θὰ προσπαθήσω νὰ σᾶς παρουσιάζω κατὰ τὸ μέτρον τῶν δυνάμεών μου, τὴν ζωὴν καὶ τὰ συμβάντα μετὰ τὴν ἀποβίβασίν μας εἰς τὸ Βατούμ.

Μετὰ λοιπὸν τὰς διατυπώσεις καὶ τὰς ἐξετάσεις ποὺ μᾶς ἔκαναν τὰ ὄργανα τοῦ Λιμεναρχείου τῆς πόλεως, μᾶς εἶχαν ἀφίσει ἐλευθέρους ἐν ἀθλίᾳ καταστάσει ἔτσι ποὺ ἔτυχε νὰ βρεθοῦμε ὡς ναυαγοί. Οἱ ἄνθρωποι ὅμως τῆς ἐπιτροπῆς περιθάλψεως Βατούμ, ἐφρόντισαν νὰ μᾶς στείλουν εἰς τὰς ἀποθήκας πετρελαίου τῶν ἀδελφῶν Μαντάσιωφ. Ἐκεῖ συναντηθήκαμε καὶ μὲ πρόσφυγας ποὺ εἶχαν ἔλθει ἐνωρίτερα ἀπὸ ἐμᾶς. Ἡ πρόχειρος αὐτὴ ἐγκατάστασίς μας ἐκεῖ ἀπὸ τὴν ἐπιτροπὴν περιθάλψεως ἐγένετο ὡς ἕνα μέτρον προσωρινόν, ἕως ὅτου ὁ καθένας μας θὰ ἠμποροῦσε νὰ εὕρῃ τὸ μέσον καὶ τὸν τρόπον νὰ αὐτοστεγασθῆ.

Ἐκεῖ ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ μας καὶ στενοχωρημένοι ὅπως ἤμασταν, συζητούσαμε ἀναμεταξύ μας τὸ τὶ θὰ ἐκάμναμε σὲ ξένον τόπον χωρὶς ἐργασίαν καὶ χωρὶς πόρους συντηρήσεώς μας, καὶ καθένας ξεχωριστὰ ἐσχεδίαζε καὶ προσπαθοῦσε νὰ εὕρῃ τὸν τρόπον πρῶτα νὰ στεγασθῆ καὶ κατόπιν νὰ εὕρῃ ἐργασίαν διὰ νὰ συντηρηθῆ.

Καὶ ὅσοι εἶχαν γνωστοὺς καὶ συγγενεῖς ἐξησφάλιζον κατὰ κάποιον τρόπον τὴν διαμονήν των πλησίον εἰς αὐτούς, ἢ καὶ σὲ γειτονικὰς κατοικίας τῇ μεσολαβήσει αὐτῶν. Μεταξὺ ἐκείνων ἔχοντας κ' ἐγὼ τὸν θεῖον μου, ἀδελφὸν τῆς μητρός μου, παλαιὸν κάτοικον τοῦ Βατουμιοῦ, ὁ ὁποῖος μόλις εἶχε μάθει τὴν ἄφιξίν μας, ἦλθε καὶ μᾶς ἐπῆρε ἀπὸ τὰς ἀποθήκας πετρελαίου μὲ προορισμὸν διὰ τὸ Ἀχαλσιέν, χωρίον ἐπέχον ἀπὸ τὴν πόλιν κάπου μίαν ὥραν. Εἰς τὸν σταθμὸν ἀναχωρήσεως ἐπεβιβάσθημεν εἰς τὴν «Αἰνέηκαν» εἶδος ἁμάξης συρομένης ἀπὸ δύο ἄλογα καὶ μὲ ἀνάβαθρα ἀπὸ τὰς δύο πλευράς. Μετὰ μίαν ὥραν ἐφθάσαμεν εἰς τὸν προορισμόν μας περνῶντας ἔμπροσθεν τῆς Μεταμορφώσεως, ἐκκλησίας τοῦ χωρίου Ἀχαλσιέν, ἐσταθμεύσαμεν ἔμπροσθεν τῶν καφενείων ὅπου καὶ ἀπεβιβάσθημεν. Τὸ Ἀχαλσιὲν ἐκατοικεῖτο κατὰ ὀγδόντα πέντε τοῖς ἑκατὸν ἀπὸ ὁμογενεῖς Ποντίους ὡς ἐπὶ τῷ πλεῖστον ἐκ Σάντας Σουρμένων καὶ μερικοὺς Κρωμναίους καὶ περὶ τὰς δεκαπέντε οἰκογενείας ἐντοπίους Ἄτσιαραλήδες. Ἔτσι μετὰ τὰ καλοσωρίσματα καὶ τὰς διατυπώσεις καὶ ἐρωτήσεις καὶ ἀφοῦ παραλάβαμεν τὰς ἀποσκευάς μας κατελύσαμεν ἀναπαυθέντες εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ θείου μου.

Οἱ ἄλλοι ὅμως ποὺ ἦσαν οἱ περισσότεροι σκοπὸν ἔχοντες νὰ προχωρήσουν παρὰ πέρα εἰς Σοχούμ, Νοβορωσσίσκ, Κριμαίαν καὶ ἄλλας πόλεις τῆς Νοτίου Ρωσσίας περίμεναν νὰ εὕρουν τὸν τρόπον καὶ νὰ κανονίσουν τὴν ἡμέραν τῆς ἀναχωρήσεώς των. Τὸ δὲ ρεῦμα τῆς μετοικεσίας μας ὀγκούμενον ἡμέρα τῇ ἡμέρᾳ ἔφερε δυσκολίας εἰς τὸ ἔργον τῆς ἐπιτροπῆς ἡ ὁποία μὲ ἀξιαίπενον προσπάθειαν ἐφρόντιζε νὰ κατατοπίζῃ καὶ νὰ καθοδηγῇ προχείρως πάντοτε προσφέρουσα καὶ κάποιαν ἰατρικὴν περίθαλψιν εἰς τοὺς ἀσθενεῖς καὶ πάσχοντας ὁπωσδήποτε. Εἶχαν ἐπιστρατευθῆ ὅλοι οἱ ἐν Βατοὺμ ὁμογενεῖς ἰατροὶ καὶ προσέφερον τὰς ὑπηρεσίας των ἐθελοντικῶς. Ἐγὼ ὁ ἴδιος ποὺ εἶχαν πρησθῆ τὰ χέρια καὶ τὰ πόδια μου ἀπὸ τὸ ξεπάγιασμα τοῦ τριημέρου θαλασσινοῦ ταξιδιοῦ μας καὶ δὲν ἤμουνα εἰς θέσιν νὰ κινηθῶ ἐλευθέρως, παρουσιάσθην εἰς τὴν ἐπιτροπὴν ἡ ὁποία εἶχε τὴν ἕδραν της εἰς τὴν οἰκίαν μᾶλλον τὸ μέγαρον τοῦ κ. Πινιάτογλου, πλουσίου ἐργοστασιάρχου καὶ παλαιοῦ κατοίκου τῆς πόλεως. Ἐκεῖ ἐξετασθεὶς ἀπὸ τὸν διακεκριμμένον ἐπιστήμονα κ. Σισμαλίδην μοῦ ἐδόθη κάποια κίτρινη ἀλοιφὴ καὶ ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν ὑπεχώρησε τὸ πρήξιμο καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐθεραπεύθην.

Ἀφοῦ ἔτσι προσωρινὰ ἐτακτοποιηθήκαμε προσπαθούσαμε νὰ εὕρωμε ὁ καθένας μίαν ἐργασίαν διὰ νὰ βγάλη τὰ ἔξοδά του. Ἐκεῖ εἰς τὸ «Νουριέ—Παζαρίν» = λαϊκὴ ἀγορὰ, ὑπῆρχε ἕνας φοῦρνος τὸν ὁποῖον εἰργάζετο ἕνας Ἀρμένης προμηθεύων ψωμὶ εἰς τὰ κυβερνητικὰ πλοῖα. Ἐπειδὴ δὲ οἱ ἐργάται ἐφοβοῦντο κάποιαν εἰσβολὴν τῆς Τουρκίας — ἔτσι διεδίδετο τότε — ἔφυγαν εἰς τὰ ἐνδότερα καὶ ὁ νοικοκύρης τοῦ φούρνου καθ' ὅτι ἦτο Ἀρμένης, παρεχώρησε τὰ δικαιώματά του εἰς δύο ὁμογενεῖς μας, κατελθόντας ἐκ Βακοῦ. Αὐτοὶ λοιπὸν ἀνέλαβον τὴν λειτουργίαν τοῦ φούρνου διὰ λογαριασμόν τους καὶ ζητώντας ἐργάτας διὰ τὴν παρασκευὴν τοῦ ἄρτου προσελήφθημεν ὁ Φιρτινίδης ὁ Γιῶργος κ' ἐγὼ καὶ μερικοὶ ἄλλοι, τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα μὲ διαφεύγουν. Ἐπ' ἀρκετὸν χρονικὸν διάστημα εἴχαμε ἐξασφαλίσει τὸ ψωμὶ καὶ ἕνα σχετικὸ ἡμερομίσθιο. Ἡμέρα τῇ ἡμέρᾳ ὅμως τὰ πράγματα ἔπαιρναν μεταβολὴν τὰ πλοῖα τὰ ὁποῖα ἔφευγαν ξανὰ δὲν ἐγύριζαν τὰ δὲ ἄλευρα ἐτελείωναν καὶ οἱ νοικοκυραῖοι ἔπαυσαν νὰ λειτουργοῦν τὸν φοῦρνον καὶ ὡς ἦτο ἑπόμενον ἐπαύθημεν κ' ἐμεῖς ἀπὸ τὴν ἐργασίαν. Ἡ δὲ διανομὴ τοῦ ἄρτου ἐγίνετο μὲ δελτίον καὶ ὁ κόσμος ἔπρεπε νὰ σηκωθῆ ἀπὸ τὰ μεσάνυχτα γιὰ νὰ πάρη σειρὰν διὰ νὰ ἠμπορέση νὰ ἐξασφαλίση τὰ ἀναλογοῦντα εἰς αὐτὸν καὶ τὴν οἰκογένειάν του μερίδια. Διερχόμεθα λίαν δυσκόλους στιγμάς. Εὐτυχῶς δι' ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας ὑπῆρχε κάποια διέξοδος διότι οἱ φουρναρέοι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἦσαν ὁμογενεῖς καὶ ἐγίνετο παρέκβασις τοῦ κανονισμοῦ. Ἐξ ἄλλου μία ἀκαταστασία καὶ ἡ ἀβεβαιότης εἶχαν κλονίσει τὸ ἠθικὸν καὶ παρέσυραν πολλοὺς πρὸ παντὸς τοὺς παλαιοτέρους τῶν κατοίκων τῆς πόλεως, οἱ ὁποῖοι ἐγκαταλείποντες ἐργασίαν καὶ κατοικίαν ἐγίνοντο ἀκουσίως κ' ἐκεῖνοι πρόσφυγες ἐπηρεαζόμενοι ἀπὸ τὰς διαδόσεις αἱ ὁποῖαι δυστυχῶς δὲν ἄργησαν νὰ πραγματοποιοῦνται. Διότι οἱ Ρῶσσοι εἶχον πάρει τὴν ἀπόφασιν νὰ ἐγκαταλείψουν τὸν Καύκασο, ἡ δὲ διοίκησις ἀνελήφθη ἀπὸ τοὺς Γεωργιανούς οἱ ὁποῖοι ἀσύντακτοι καὶ ἀνίκανοι ἀκόμη νὰ συγκρατήσουν τὴν κατάστασιν καὶ ἡ τάξις καὶ ἡ ἀσφάλεια εὑρισκόμεναι ἐν κινδύνῳ ἐδημιούργησαν ἕνα κενὸν καὶ ἀπὸ μίαν ἀνικανότητα τὴν ὁποίαν ἀργότερα ἐπωφελήθησαν οἱ Τοῦρκοι τῇ βοηθείᾳ τῶν συμμάχων των Γερμανῶν εἰς μερικὰς ἀψιμαχίας ποὺ εἶχαν δώσει ἀφοῦ εἰσράσει τὴν ὀρθετικὴν γραμμὴν ἐντὸς ἐλαχίστου σχεδὸν χρόνου καταλαμβάνουν τὸ Βατούμ.

Ἡ κατάληψις τῆς πόλεως ἐγένετο ὡς ἑξῆς: Τῇ βοηθείᾳ τῶν μουσουλμάνων Ἀτζιαραλήδων οἱ ὁποῖοι καὶ ἦσαν κάτοικοι αὐτόχθονες τῆς μεθορίου ζώνης εἶχαν φθάσει τὰ πρόθυρα τῆς πόλεως. Ὁ καιρὸς ὁμιχλώδης καὶ βροχερὸς εἶχε συντείνει πολὺ εἰς τὴν κάθοδόν των, ἐπειδὴ δὲ καὶ πραγματικὴ ἀντίστασις δὲν ὑπῆρχε διότι οἱ Γεωργιανοὶ ἀπεσύροντο σκοπίμως διὰ νὰ δώσουν μάχην — ὅπως ἐλέγετο τότε — κατὰ τὸ Κουπουλὲτ ὅπου καὶ συγκεντρωθέντες δυστυχῶς ἡττήθησαν καὶ ἐν συνεχείᾳ εἶχαν συλληφθῆ τοὺς ἀπέστειλαν ἀτμοπλοϊκῶς

ΠΟΝΤΙΑΚΑ ΑΝΕΚΔΟΤΑ

Ὁ Ταραΐλ'τς

Τοῦ κ. Γρηγ. Σαββινοπούλου

Σὰ 14 τῆ Σταυρίτε (Σεπτέμβριος ἡμέρα τοῦ Σταυροῦ) ἐγίνουτουν τρανὸν παναγύρ' σὸν Τιμιόσταυρον ἀπάν' σὸ Καρλούκ. Ἕναν ἔμορφον καὶ κάτασπρον, ἐγκλησόπον ἀπάν' σὴν κορφὴν τῆ ραχί' καὶ ἀπ' ὀπίσ' τὸ μέρος τ' Ἀε-Βήματος πὰ εἶχεν ἕναν πετρένιον γούρναν ὅσον ἕναν πόἰ ἀνθρωπῆ καὶ ἐξαπλοῦσαν ἀπέσ' τὰ ἀνήμπορα τὰ παιδία γιὰ νὰ γίνταν καλά.

Ἕναν χρόνον ἐνταμῶθαν κάμποσα οἰκογένειας ἀσὴν Κιρισχανᾶν νὰ πάγ' νὲ σὸ παναγύρ'.

Ἄς τὸ ἐπέρασαν τὴν Ζήλμερᾶν, ἕναν ἔμορφον χωρίον γομᾶτον λεφτοκαρώνια καὶ δεντρόλογίας καὶ ἐντῶκαν σὸν ἀνέφορον κιάν', ἐρροῦξεν εἶνας δύσσα, σκοτία πίσσα, τὸ δάχτυλο σ' κ' ἔλεπες. Ἀτότε ἡ σχωρεμέντσα ἡ Σιαμανάβα ἡ Ἐλέγκω, ἐκεῖνε ἔτον ὁ ἀρχηγὸν τῆ παρέας κουΐζ' καὶ λέει:

— Ποῖος ἔν' πρωτηκάρ' ἂς ἀνοῦ τόν... ταραΐλ' ν ἀτ' νὰ φεύ' ἡ δύσσα.

Σὴν παρέαν ἀπέσ' ἔταν ἐκὰν 7-8 κορίτσια καὶ εἶνας παιδὰς ὁ Κωστίκας.

Ὅλ' ἐκούΐξαν καὶ εἶπαν:

—Ἡ Ποινίτσα ἔν' πρωτηκάρ' ἡ Ποινίτσα.

Ἀτότε ἡ Σιαμανάβα λέει τὸν Κωστίκαν:

— Νέπαι, Κωστίκα, κλῶστ' καὶ τέρεν ἐκεῖ μερέαν.

Ὁ μαῦρον ὁ Κωστίκας ἐκλῶστεν καὶ ἡ Σιαμανάβα λέγει τὴν Ποινίτσαν.

—Ἀρ' σ'κῶσον τὸ φυστάν' ἰσ' καὶ ἄνοιξον τὸν... ταραΐλτσ' νὰ φεύ' ἡ δύσσα. Ἡ μάρσα ἡ Ποινίτσα θέλ' 'κὶ θέλ' ἔνοιξεν τὸν ταραΐλ'ν ἀτς.

Ὁ Κωστίκας, ἐστάθεν κάμποσον καιρὸν γυρισμένος σ' ἄλλο τὸ μέρος καὶ ἐπ' ἐκεῖ πίλιαμπὶρ ἐγύρ'τσεν καὶ εἶδεν τὸν ταραΐλ τῆ Ποινίτσας.

Ἡ Σιαμανάβα ἔτσαΐξεν κι ἐχπάραξεν ἀτον. Κ' ἐντρέπεσαι γάϊδαρε! εἶπεν ἀτόν, κι' ὅλ' πα ἐγέλασαν.

Νέϊσα ἐπέρασαν χρόνια ὁ Κωστίκας ἐγέντον Κώστης καὶ Ποινίτσα πα ἐγέντον Ποινή!

Ἡ Ποινὴ ἔντρισεν κι ἐποῖκεν μωρόν.

Κάποτε, ἕναν ἡμέραν ἐνταμῶθαν ξὰν σῆ Σιαμανάβας τ' ὀσπίτ'. Εἶπαν τὰ παλαιά, ἐθυμέθαν καὶ τὸν Τιμιόσταυρον κι' ἐγέλασαν.

Τὸ μωρὸν τῆ Ποινῆς ἐρχίνεσεν νὰ κλαίη καὶ ἡ Ποινὴ ἐπέρεν ἀτο σὴν ἀγκάλιαν ἀτς καὶ κρύφκεται σὰ κεσέδες κι' ἐσ' νὰ βυζαλίζ' ἀτο καὶ κρύφτ' καὶ τὸν κόλφον ἀτς γιάμ ἐλέπ' ἀτο ὁ Κώστης.

Ἐκεῖνος ἄπιστον ἐγροΐξεν ἀτό, ἐχάθεν ἀσὰ γέλτα καὶ λέγει ἀτεν! Βυζάλτσον Ποινὴ τὸ μωρὸν βυζάλ'τσον ἀτο ἀνοιχτὰ καὶ φανερά, ἐσὺ ὁλόγιον ταραΐλ ἔνοιξες καὶ 'κι ἐντράπες κι' ἀτώρα θὰ ἐλέπωμε πῶς βυζαλεῖς τὸ μωρὸν καὶ ἐντρέπεσαι;

Ἕνας Τοῦρκος σὸ Παναγύρ'

Τοῦ κ. Κων. Ἀρ. Παπαδοπούλου

Σὰ 1953 ἐπῆγα μετ' ἄλλ'τς ἐντάμαν σὸν Πόντον, νὰ προσκυνοῦμε τὰ ἔμορφα τὰ μέρια μουν. Ὅνταν ἐπέγναμε σὴν Κιμισχανάν, ἐστάθαμε ἐκὰν 10 λεπτὰ σὴν Ἄρδασαν, σὸ τελευταῖον σταθμὸν προτοῦ νὰ φτάνωμε. Ἐκεῖ ἐρώτεσα τοῖ Τούρκ' ς π' ἔρθαν' σιμά μουν ἂν στέκ' τὸ χωρίο μ' ἡ Παλαγία. Στέκ' εἶπανε με, καὶ τίναν ἐξέρ'τς; ἐρώτεσανε με. Τὸν Ἰσμαὴλ τῆ Κιαμήμ εἶπα. —Ἀτώρα Ἰσμαὴλ Ὀγκούν λέγ'ν ἀτον, εἶπανε με. Θὰ στείλωμ' ἀτον χαπὰρ καὶ αὔριον θὰ ἔρται εὑρήκ' σας σὴν Κιμισχανάν.

Ἀέτς πα τὸν πουρνόν, σίτια ἐνίφκουμαι, ἔρται ὁ ὑπάλληλον τοῦ ξενοδοχείου καὶ ἐρωτᾶ, ποῖος ἔν' ἀπ' ἐσᾶς ὁ Κώστης ὁ Παλαγέτας; ἕνας κάποιος θέλ' νὰ ἐλέπη ἀτον.

Ἡ παρέα μ' ἐχπαράεν. Ποῖος νὰ ἔν; Κ' ἐφέκανε με νὰ πάω μοναχὸς καὶ οὔλ' ἐντάμαν ἐκατέβαμε τὰ σκάλας.

Τερῶ ἐλέπω ἕναν Τοῦρκον ἐμπροστά μ' μὲ σταυρωμένα τὰ χέρια τ'. Ἐσσύμωσε με, ἐγκαλιάστε με καὶ ἐκαλωσώρτ'σεν μας ρωμέϊκα; εἶπεν εἶμαι ὁ Ἰσμαήλτ'ς καὶ θὰ παίρω σας καὶ πάγω σὴν Παλαγίαν.

Τ' ἄλλ' τὴν ἡμέραν, μὲ τὴν παρέα μ' ἐντάμαν ἐπέρεν μας καὶ ἐπῆγεν σὸ χωρίον, οὗς τὸ γεφύρ' ἀφκὰ μὲ τ' αὐτοκίνητον τοῦ Δήμαρχου. Ἐκεκὰ ἐλέπωμε τέσσερα ἀερλία ἄλογα καὶ τέσσερα μικρὰ παιδία νὰ κρυτοῦν τὰ κέμια τουν. Ἐκαβάλκεψανε μας σ' ἄλογα καὶ ὅλον ἰνέφορος σ' ἐμφὸν ὥραν ἐξέβαμε σὸ χωρίον. Ἐτίμεσε μας μὲ τῆ πουλί' τὸ γάλαν, τὰ φαγία τ' ἕναν σ' ἄλλον ὀπίσ'.

Σίτια ἔτρωγαμε, ὅλ' ὁλόγερα σὸ τραπέζ' ἐρώτεσα τὸν Ἰσμαήλ!

—Ἰσμαήλ, ἡ Παναγία τῆ Τεβρεντζῆ στέκ;

—Ἐχάλασαν ἀτο τ' ἀσκέρια, λέει μας.

Ἐπεκεῖ ὀλίγον ἐστάθεν καὶ ἐνοῦντ'σεν καὶ ξὰν λέει:

—Σ' ἀτὸ ἀπὰν' θὰ λέγω σας ἕναν ἱστορίαν ντὸ ἐγέντον σὴν Παναγίαν ὅνταν ἔρθεν ἡ Ρουσία ἀδακέσ'. Ἕναν δεκαπενταύγουστον ἐπῆγα καὶ ἐγὼ μὲ πολλὰ ρωμαΐϊκα παιδία ἀσὸ χωρίον ἐμουν σὸ παναγύρ' σῆ Τεβρεντζῆ σὴν Παναγίαν. Ἄρ' ἐγέντον ἡ ἀπόλυσις καὶ σὴν αὐλὴν τῆ Μοναστηρί' οἱ ἄλλ' οἱ χωρέτ' ἐμουν ἐρωτοῦν τὸν ποπᾶν: πάτερ, πῶς πάει ὁ πόλεμον; Ντὸ νὰ λέω σας, λέει ὁ ποπᾶς: ἔλια μίαν ὁ Τοῦρκον ἐψόφεσεν, ἄλλο νὰ σ'κὼν κιφάλ' 'κ'ἔν', τὸ τίζ'ν ἀτ' πα ἐπῆγεν ἐχάθεν.

Τῆ χωρί' ἐμουν τὰ παιδία τεροῦνε με καὶ γελοῦν καὶ ἐγὼ πα γελῶ μετ' ἐκείνους ἀντάμαν, ἄμαν τὸν ποπᾶν τιδὲν 'κι λέγ' νε.

Σ' ἀτὸ ἀπάν' ὁ Γιωρίκας τῆ Τσολάκ' (ἀτώρα σὴν Ἀριδαίαν ἔν' ἐγκατεστημένος) ἐτσάϊξεν καὶ εἶπεν: νέπαι, Ἰσμαὴλ ἐβράδυνεν 'κὶ θὰ πᾶμε ἀκόμαν σὸ χωρίον ἐμουν;

Ὁ μαῦρον ὁ ποπᾶς ἐχπαράεν, ἐξύεν ἡ χρά τ' καὶ ἐρώτεσεν:

—Νέπρε, μέκιαρ εὑρίεται ἀδαπέσ' Τοῦρκος;

Ἐψαλάφεσεν ἀσ' ἀγίασμαν ἕναν ποτήρ' νερὸν, ἔπιεν καὶ ἔρθεν ἡ χρά τ' σὸν πρόσωπον ἀτ'.

Τῆ γαϊδουρί' τὸ μνημόνεμαν

Τοῦ κ. Δημητρίου Ἀμανατίδη
(Μελισσουργειὸ — Κιλκὶς)

Ὁ ἐσχωρεμένον ὁ Χάμπον τῆ τελῆ-Σάββα ἀσὴν Γιάτσουλουν, χαλαϊτζῆς ἔτον καὶ σ' ὀπίτ'ν ἀτ' καμμίαν 'κι εὑρίουτον. Ἄμαν ἡ γυναῖκα τ', ἡ Σοφία τῆ τελῆ-Γιάννε, ἔτονε ἀντρογυναῖκα καὶ τῆ χωραφί' καὶ τ' ὀσπιτί' τὰ δουλείας ὅλα ἐποῖνεν. Ἀὲτς πα ὁ Χάμπον ἐπαίρνεν τὰ δύο παιδία τ' τὸν Τσάκαλον καὶ τὸν Μόρικα καὶ ἐπέγνεν σὰ χωρία σὸ χαλαϊωμαν.

Ἔρθεν καιρὸς καὶ τὰ παιδία τ' ἐξέβαν τρανοὶ μαστόρ' καὶ ὁ Χάμπον ἐπέμνεν χωρὶς τσιράκ. Ἀπεφάσιξεν ἀτόις νὰ ἐβγὰλ ἀσὸ σχολεῖον τὸν μικρὸν τὸν γιόν ἀτ' τὸν Γιάγκον καὶ νὰ παίρη ἀτον μετ' ἐκεῖνον τσιράκ.

Ἀέτς πα ἐξέβαν σὰ χωρία.

Σ' ἕναν μακρυνὸν χωρίον ἐδούλεψαν δέκα πέντε ἡμέρας καὶ ὅταν ἐτελείωσεν ἡ δουλεία τουν ἐχάλασαν τὰ μαχάνια, ἔδεσαν ἀτα σὸ μαῦρον τὸ γαϊδούρ' ν ἀτουν καὶ ἐχπάσταν νὰ κλώσκουνταν σὸ χωρίον. Σίτια ἐπέραναν ἀσὴν ἐκκλησίαν κι' ἔσ', εἶδαν τὴν πόρταν ἀνοιχτὸν καὶ τὸν ποπᾶν νὰ λειτουργᾶ. Ἐσχωρεμένον ὁ Χάμπον πολλὰ φιλόθρησκος ἔτονε, ἐστάθεν σ' ἐκκλησίας τὴν πόρταν κι' ἂν' καὶ ἐκούΐξεν:

—Πάτερ, πάτερ, γιὰ ἔβγα ὀξωκά.

Ὁ ποπᾶς ἔρθεν σὴν πόρταν καὶ ὁ Χάμπον λέει ἀτον.

—Ἤμαρτον πάτερ, συχώρα μας, Κερεκὴν ντὸ ἔτον 'κι' ξέραμε καὶ ἐξέβαμε σὴν στράταν, καὶ ἐπέμναμε ἀσὴν λειτουργίαν ὀπίσ'. Νὰ ἔπαρ' ἀυτο τὸ κορόσ καὶ γράψον μας καὶ μᾶς σὴν λειτουργίαν.

Ὁ ποπᾶς ἐπέρεν τὸ κορὸς ἅμαν ἀσὴν χαράν ἀτ' ἐνέσπαλεν νὰ γράφτ' τὰ ὀνόματά τουν.

Σὸ τελείωμαν τῆ λειτουργίας, ὁ ποπᾶς ἐμνημόνεψεν τὰ ὀνόματα ντὸ εἶχεν γραμμένα, ἐθυμέθεν καὶ τοῦ χαλαϊτζῆ τὸ κορόσ, θὰ μνημονεύ' κι' ἐκεῖνον ἅμαν τὸ ὄνομαν ἀτ' 'κὶ ξαίρ'. Νουνίζ' καὶ ἀπονουνίζ' καὶ κρατεῖ τὸ κηφάλ'ν ἀτ' καὶ ὅλον λέει· μνήσθητι Κύριε... μνήσθητι Κύριε..., ἐνεγκάστεν νὰ λέη καὶ σὸ τέλος ἀπεφάσιξεν καὶ εἶπεν:

—Μνήσθητι Κύριε δύο χαλαϊτζῆδες μετ' ἕναν μαῦρον γαϊδουράπον ποὺ ἔρθαν σὴν πόρταν.

Ἀὲτς πα ἐμνημονεῦτεν καὶ τὸ μαῦρον τὸ γαϊδούρ'.

Γιὰ τὸν Ἄρκον λέτε; —Τρανὸν τζαναβὰρ ἔν'

Τοῦ κ. Π. Μελανοφρύδου (Πτολεμαΐς)

Ὁ Θόδωρον τῆ Θανασάντων ἐπῆρεν τὸ τυφεκόπον ἀτ' κι' ἐπῆγεν σ' ἀρκούδια.

Ἄρκον χορταροφάγας ἔτον, ἐβόσκουντον σὰ τεζία ἀνάμεσα, ὁ Θόδωρον πα ἐπεκρυφιάστεν κι' ἐπῆρεν ἀτόν σὸ νυσιάν, κι' ἔσυρεν τὸ τυφέκ. Τὸ μολύβ' ἐπῆρεν τὸν ἄρκον ἐξώφυλλα. Ἄρκον ἐχολιάστεν, ἐρχίνεσεν νὰ μουρμουρίζ' κι' ἔτρεξεν ἔφτασεν τὸν Θόδωρον, ἐρροῦξεν ἀτον ἀφκὰ κι' ἐρχίνεσεν νὰ καταμασᾶ τὰ στούδια τ' καὶ νὰ κρούη ἀτον μὲ τὰ τάτια τ'.

Ὁ Θόδωρον ἐλιγῶθεν κι' ὁ ἄρκον ἐθάρρεσεν ἐπέθανεν, ἔφτυσεν ἀτον κι' ἐδέβεν πλάν.

Ἀσὰ κάμποσον καιρὸν κι' ὑστερνιὰ ἐγνέφσεν ὁ Θόδωρον, τερεῖ ἄρκον κὶ φαίνεται, ἐσκῶθεν σὰ τέσσερα ἀπάν' ἐπεκοῦμσεν τὸ τυφέκ'ν ἀτ' καὶ τέκα - τέκα ἔρθεν σ' ὀσπίτ' ἐρροῦξεν σὸ κρεββάτ'. Μὲ τὸ ντόσμον τ' ἄρκονος σὸ κηφάλ' ὁ Θόδωρον ἐκωφῶθεν κι' ἄλλο 'κι' ἔκουεν.

Τὰ γεράδες ἀτ' ἔδεσαν ἀτα μὲ τὴν πίσσαν καὶ ἀσ' ἕναν-δύο μῆνας κι' ὕστερα ἐγέντον καλά. Ἅμαν ἐπέμνεν κωφὸς κι' ὁ φόβος τ' ἄρκονος ἀπέσ' ἀτ' ἔτονε. Ἀσ' ἀτότες κι' ἄν, ὅμπου ἔλεπεν ἀνθρώπ'ς νὰ καλατσεῦνε, ντὸ ἔλεγαν 'κι' ἔκουεν, ἐσούμωνεν ἀτόε κι' ἔλεγεν — Γιὰ τὸν ἄρκον λέτε; — Τρανὸ τζαναβάρ' ἔν'».

ΠΟΝΤΙΟΙ! Τὸ «ΒΗΜΑ» τῆς Εὐξείνου Λέσχης ἀξίζει νὰ ὑποστηριχθῆ ἀπὸ ὅλους. Δὲν περιορίζεται σὲ πτωχὴ καὶ στενόκαρδο ὕλη. Κάθε γραμμή του ἐξυψώνει καὶ ἐνθουσιάζει, διαλαλεῖ καὶ ἀξιοποιεῖ τὶς μεγάλες προσφορὲς τῶν Ποντίων. Κάθε κείμενό του καὶ μιὰ προσπάθεια γιὰ τὴν ἄνοδο καὶ ἀνάδειξη τῶν Ποντίων.

ΣΥΜΠΑΤΡΙΩΤΕΣ! Τὸ «ΒΗΜΑ» τῆς Εὐξ. Λέσχης εἶναι ἡ μοναδικὴ Ποντιακὴ ἐφημερίδα. Πρέπει νὰ τὴν διαβάζουν ὅλοι. Ἡ ζωή της στηρίζεται μόνον στὶς συνδρομές σας καὶ κάθε καθυστέρησις πληρωμῆς των πληγώνει τοὺς ἀγῶνας της.

Ἄμαν ἄς ἔν', εἶπα το ἐγώ

Τοῦ κ. Νεοκλῆ Νικολαΐδη

Ἡ σχωρεμέντσα ἡ Χατούνα τοῦ Κρακρᾶ ἀσὸν Κιμισχανάν, ἕναγ ἡμέραν λέει τὴν θεγατέραν ἀτς τὴν Κλειτώ: —Θέγα τερα, ἐγὼ θὰ πάγω σὸ κοτσορύμ' σὸ νερόν, ἐσὺ δὸς τὸ χτῆνον σὸν τσιοπάνον ὅνταν θὰ περάν' καὶ σπόγξον τὴν πόρταν τ' ἐμπροστά, κάπ' κάτ' ς διαβαίν' καὶ ἐλέπει ἀτο ἀσπόγγιγον καὶ γίνουμες ρεζίλ'. Εἶπεν ἡ Χατούνα καὶ ἐπέρεν τὰ δύο χαλκοτσούκια σὸ χέρ' καὶ ἐπῆγεν.

Πολλὰ 'κι ἐπῆγεν ἔρται καὶ ὁ τσοπάνον μὲ τὰ χτήνια καὶ διαβαίν' ἐπεκέσ' νὰ πάη σὴν Μισαλὰν σὸ βοσκίον. Ἀμὰν ἔτρεξεν ἡ Κλειτὼ σὸ μαντρίν, ἐξέγκεν καὶ ἐτάραξεν τὸ χτῆνον μὲ τ' ἄλλα καὶ ἐπέρεν ὑστερνὰ τὸ τσοχαβέλ' καὶ σπόγγίζ' τὴν πόρταν τ' ἐμπροστά.

Τὸ σπόγγιγμαν νὰ τελέν' 'κι ἐπρόφτασεν, ἔρται καὶ περάν' ἀπέκέσ' ὁ Πολίς-μουτουρῆς τῆ Κανί' μὲ τὸ καμψὶν σὸ χέρ'ν ἀτ', καὶ μετ' ἕναν πολίτς ἐντάμαν, ἡ γούλα πα τῆ πουκαλί' μὲ τὸ ρακὶν ἐφαίνουτον ἀσὴν τσέπιαν ἀτ', νὰ πάγνε κι' ἀτοίν σὴν Μισαλάν.

Ὅνταν ἐσίμωσαν τὴν Κλειτὼ, ἀτὲ ἐφέκεν τὸ σπόγγιγμαν νὰ μὴ τοζλαεύ' ἀτς καὶ ἐσύρθεν σὴν πόρταν ἀπέσ'. Ἀτὸς ἐτέρεσεν ἀτεν ἀπέσ' σ' ὀμμάτια καὶ κάτ' εἶπεν ἀτεν τουρκικά, ἅμαν ἡ Κλειτὼ γλῶσσαν 'κι ἔξερεν καὶ 'κ' ἐγροΐξεν ντὸ εἶπεν ἀτεν, καὶ ἐντῶκεν τὴν πόρταν ἀπάν' ἀτ' καὶ εἶπεν ἀτον: φὰ τὸν κόπρον.

Ὁ Πολίς-μουτουρῆς πα ρωμαΐϊκα 'κ' ἔξερεν, 'κι ἐγροΐξεν καὶ ἐκεῖνος ντὸ εἶπεν ἀτον ἡ Κλειτὼ καὶ ἐπέρεν τὸν δρόμον ατ' ἴσα σὸ κοτσορύμ' κι' ἔσ' νὰ ἐβγαίν' σὴν Μισαλάν.

Σὸν δρόμον ἐντάμωσεν τὴν Χατούναν καὶ ἐρωτᾶ τεν:

— Κίρβα, φὰ τὸν κόπρον, νὲ τεμέκ;

Ἡ Χατούνα, ἔξυπνος ἡ σχωρεμέντσα, εἶδεν καὶ ἀπ' ἀντίκρυ τὴν Κλειτὼ ντ' ἐσύρθεν ἀπέσ', ἔκ'σεν καὶ τῆ πόρτας τὸ χτύπεμαν, ἐγροΐξεν τὴν δουλείαν καὶ λέει ἀτον:

— Νὰ τρῶς τὸ σκ... τεμέκ', δέβα σὸν δρόμο σ' τεμέκ. Ὅταν ἔρθεν σ' ὀσπίτ' μὲ τὸ νερὸν λέει τὴν Κλειτώ:

— Νέμωρη, ντὸ εἶπε σε ἐκεῖνος ὁ ὄκύλον καὶ ἐντῶκες τὴν πόρταν ἀπάν' ἀτ';

— Μάννα, 'κ' ἐγροΐξα ντὸ εἶπε με, λέει ἡ Κλειτώ, ἅμαν ἐγὼ πα ἐδῶκα τον τὸ τσιοβάπ'ν ἀτ' εἶπα τον φὰ τὸν κόπρον καὶ ἐντῶκα τὴν πόρταν ἀπάν' ἀτ'.

— Μῶσε λάλα, εἶπεν ἀτεν ἡ Χατούνα, ἂς ἔλεες ἀτον φὰ τὸ σκ..., τὸν κόπρον ἐφτάμ' ἀτο κουσκούρια καὶ χουλίουμες τὸν χειμωγκόν. Ἅμα ἂς ἔν', ἐφάϊσα το κεῖ ἐγώ!

Ντὸ ἐδέβαν 'κί λογαριάζω

Τοῦ κ. Π. Μ.

Ἕνας τεβεκιαλὴς ἐλάσκουτον ἀβαρᾶς. Ὁ νοῦς ἀτ' 'κι' ἔκοφτεν νὰ ἐποῖνεν ἕναν δουλείαν. Ἔτον καὶ ὀκνέας. Ἀέτς πα χαμμίαν σὸ χέρ'ν ἀτ' δουλείαν 'κι' ἐπίανεν.

Ἕναν ἡμέραν ἐνοῦντσεν πῶς οὔλ' οἱ ἀνθρῶπ' κάτ' ἐφτάγ'νε κι' ἐκεῖνος λάσκεται. —«Ἄς ἐφτάγω καὶ ἐγὼ ἕναν δουλείαν», εἶπεν.

Ἐπῆγεν ἐκάτσεν σὸν γιαλὸν χάϊκα καὶ ἐρχίνεσεν νὰ μετρᾶ τὰ κύματα. Ἀτὸ πα δουλείαν ἔτον.

Ἄρ' ἐμέτρεσεν κι' ἐπῆγεν καὶ ἐπεκεῖ ἔρται ἐπ' ἐκέσ' ἕνας δεβάτες, ἐδῶκεν ἀτον σελάμ καὶ λέει ἀτον:

— Κόγκσου! (γείτονα) τερῶ σε ἐτάλεψες σὸ νούνιγμαν. Γιὰ πέ με ντὸ δουλείαν ἐφτᾶς ἀδακά;

— Μετρῶ τὰ ταγλάδες (κ'ματα).

— Καὶ πόσα ἐμέτρεσες οὗς ἀτώρα;

Ὁ ἐρίφ'ς ποῦ νὰ φυλάτ' ὀν ν ἦν ἀτ' ἀοῖκα λογαρίας Ἐνοῦντσεν ὀλίγον καὶ ἐπ' ἐκεῖ λέει ἀτον:

— Ἄμαν κι' ἐσύ! Ντὸ ἐδέβαν 'κι' λογαριάζομ' ἀτα. Ἀρχινῶ ἀπ' ἀτώρα: ἕναν... δύο...

Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου

ΤΟ ΠΟΝΤΙΑΚΟ ΔΙΗΓΗΜΑ

Τῆ Μαρίας ἡ ὑπαντρεία

Τοῦ κ. Νεοκλῆ Νικολαΐδη

Πᾶνε τὰ χρόνια, ἐπάντρεψεν ἡ Μαρία, ἐφέκεν τὴν Χουτουρὰν καὶ ἔρθεν ἐκάτσεν σὸ Κάν. Ἐγέντον ἅμον ντ' ἐθέλνεν, σεχερλίσσα, τέσκεμ νὰ μὴ ἐγίντον, ἴσως ἡ τύχη ἀτς θὰ ἔτον ἄλλο καλλίον. Ἐποῖκεν καὶ δύο ὄμορφα ἀγουρόπα, τ' ἕναν τὸ μικρὸν τσίπ ἐκεῖνε ἐμμιορφον καὶ ἔξυπνον, τ' ἄλλο ἐμοίαζεν τὸν Κυριᾶκον.

Τὰ χρόνια ἔρθαν δύσκολα καὶ ὁ Κυριᾶκον 'κ' ἐπόρεσεν νὰ ἐβγάλ'νε ἀτα πέραν καὶ ἐπῆγεν σὴν Ρουσσίαν, σὸ Βακοῦ, μὲ τὸν ἀδελφόν ἀτ'. Ἐκεῖ 'κ' ἔτον συνηθισμένος σὸ κλῖμα καὶ σὰ βαρέα τὰ δουλείας, ἐρρώστεσεν καὶ ἐπέθανεν. Πολλὰ 'κ' ἐδέβεν ἐπέθανε σὸ χωρίον καὶ ἡ Στοφορίνα. Χέρα καὶ ἄχαρος ἡ Μαρία μοναχέσα ἐτράνυνεν τ' ἀγουρόπα τ' καὶ ὅνταν ἔγὼ τὸν Αὔγουστον 1913 τῆ χρονίας ἐπέγνα σὸ Βαϊπούρτ, ἐκάτσα δύο τρία ἡμέρας σὸ Κὰν νὰ ἐλέπω τὴν σχωρεμέν'τσα τὴν ἀδελφὴ μ' τὴν Λισάφ' ἐρώτεσα τεν γιὰ τὴν Μαρίαν. Εἶπε μὲ ἡ ἀδελφή μ', ἡ Μαρία ἡ Χουτουρέτσα ἀδὰ ἀφκὰ μερέαν σὸν Ἄε—Θόδωρον καικὰ κάθεται. Ἔχ' ἕναν αἰγιδόστον καὶ μετ' ἐκεῖνο καὶ μὲ τὰ ξένα τὰ δουλείας ψευτοζῆ, κάτ' δί' ἀτεν καὶ ἡ Φιλόπτωχος καὶ βοηθᾶ τεν καὶ ἡ γειτονία. Ἐπῆγα μὲ τὴν ἀδελφὴ μ' εἶδα τεν. Ποῦ ἐκεῖνε ἡ Μαρία! παρώρας γερασμέντσα. Εἴπαμε γιὰ νὰ παλαιά, εἴπαμε καὶ γιὰ τὴν κιομὲν ποῦ ἐσχωρεμέν', ἐξομολογέθα καὶ τὴν ἁμαρτία μ' καὶ μὲ τ' ὄμμάτια τ'ς γομᾶτον δάκρυα, λέει με. Ἄχ, ἄχ, ἂς ἔταν ἐκεῖνα τὰ χρόνια Νέο...

Ἄλλο 'κ' ἐπόρεσα νὰ κάθουμαι, ἐσκῶθα μὲ τὴν ἀδελφὴ μ' ἐδῶκα τὰ παιδία τ'ς ἀπ' ἕναν ἀσημένεν τζεῖρέκ κι' ἐκεῖνεν ἕναν μετζιτιέν, — 'κ' ἐθέλνεν νὰ ἐπαῖρνεν ἀτο καὶ μὲ τὸ ζόρ' ἡ ἀδελφὴ μ' ἔβαλεν ἀτο σὴν τσέπιαν ἀτς, — ἕναν κι' ἄλλο ἔβαλα κρυφὰ ἀφκὰ σὸ τραπεζομάντηλον, ἐπεχαιρέτιξα καὶ ἔφυγα. Ἔρθαμε σ' ὀσπίτ' τ' ἀδελφῆς ἰμ' ἅμαν ὁ νοῦς ἰμ' σὴν Μαρίαν καὶ σὰ παιδία τ'ς.

Ἐπῆγα σὸ Μπαϊπούρτ, ἐγύρ'τσα μετ' ἕναν μῆνα σὴν Τραπεζοῦνταν καὶ εἶπα τὴν σχωρεμέντσαν τὴν μάνα μ' γιὰ τὴν Μαρίαν.

Κακότυχος ἡ μάρσα ἡ Μαρία, λέει με ἡ μάνα μ', ἂν ἐπάντρευεν καὶ ἐπεμεῖν'νεν σὴν Χουτουρὰν ἀλλέως θὰ ἔτον τὸ κισμέτ'ν ἀτς.

Πολλὰ 'κ' ἐδέβεν, Μάρ'τς 1914, παίρω ἕναν γράμμαν ἀσὴν ἀδελφὴ μ' ἀσὸ Κάν. Γράφ' με: «Ἀδελφέ μ' Νέο. Τὴν Δευτέραν θὰ ἔρται ἡ Μαρία μὲ τὰ παιδία τ'ς καὶ θὰ πάει σὴν Ρουσσίαν σὸ Βακοῦ, ἔγραψεν ἀντράδελφος ἀτς καὶ ἐπαρήγγειλεν ἀτεν. Παρακαλεῖ σε πολλὰ νὰ βοηθᾶς ἀτεν νὰ ἐμπαίν' σὸ παπόρ' καὶ πάει σὸ καλὸν ἀτς».

Ἔδειξα τὸ γράμμαν τὴν σ'χωρεμέντσαν τὴν μάνα μ' καὶ λέει με: Ἔπαρ' τὴν Δευτέραν ἕναν φαϊτὸν καὶ δέβα σοῦ Ματαρατζῆ καικὰ ἔπαρ' τεν καὶ φέρον ἀτεν σ' ἐμέτερα καὶ ἀπαδὰ ἐμπαίν' σὸ παπόρ'. Ἀέτς πα ἐποῖκα. Ἔφερα τεν μὲ τὰ παιδία τ'ς σ' ἐμέτερα, ἐκράτεσαμ' ἀτεν ἴσαμε τὴν Σάββαν, ἐπέρα βίζαν γιὰ τὸ διαβατήριον ἀτς ἀσὸ Ρουσσικὸν τὸ Προξενεῖον καὶ τὴν Σάββαν σὸ βράδον ἀπάν' ἐσέβαμε ὅλ' ἀντάμαν σὸ καϊκ' καὶ ἐξέβαμε σὸ παπόρ'. Ἐκεῖ ἀπὰν' εὕρα τὸν Δεμιρτζόγλην τὸν σαῆν καὶ εἶπα τον νὰ φέρη ἀτεν σὸ ξενοδοχεῖον τοῦ σ'χωρεμέν' Ἠλία Παπαδόπουλου σὸ Πάτομ (ἐξαδέλφ'σα μ' ἔτον ἡ γυναῖκα τ' ἡ Κάλλη), ἔγραψα τον καὶ ἕναν γράμμαν νὰ φροντίζ' καὶ στείλει ἀτεν σὸ Βακοῦ σὸν ἀντράδελφον ἀτς.

Τὸ παπόρ' ἐσύριξεν μίαν, ἐσύριξεν ἄλλο μίαν, ἐσκῶθα ἐπεχαιρέτιζα τεν. Κλαμέν'τσα ἐκεῖνε ἐπέρεν τὸ χέρ' μ' καὶ λέει με: Νέο, νὰ εἶσαι καλά, ἂν 'κ' εἶχα καὶ ἐσέναν ντὸ θὰ ἐγίνουμ'ναι μοναχέσα μὲ τὰ παιδία, ποῦ πάω 'κὶ ξέρω, καὶ σιουπούρ σιουπούρ τὰ δάκρυα τ'ς.

Ἔλα μὴ κλαῖς, λέγω ἀτεν, ὅλα ἐτελείωσαν, θὰ πᾶς σὸν ἀντράδελφο σ' καικὰ καὶ ἐκεῖνος θὰ φροντίζ' καὶ γιὰ τ' ἐσὲν καὶ γιὰ τὰ παιδία σ', μὴ κλαῖς. Μόνον ὅνταν ἐφτάν'τς σὸ Βακοῦ, γράψον καὶ στεῖλον με δύο λόγια νὰ μαθάνω πῶς ζῆς καὶ σίτια ἔλεγα 'κ' ἐκρατέθα, ἐπέρα τὸ πρόσωπον ἀτς σὰ δύο χέρια μ' ἀπέσ' καὶ ἐφίλεσα σὸ κατσὶν ἀτς ἀπέσ'.

Ἅμον σασουρεμένος ἐκατῆβα τῆ παπορί' τὰ σκάλας καὶ ἐσέβα σὸ καϊκ' νὰ ἐβγαίνω ἔξ' σὴν σκάλαν. Ἀσὸ καϊκ' ἐγύρ'τσα τ' ὀμμάτια μ' σὸ παπόρ'. Ἡ Μαρία μὲ τὰ δύο ἀγουρόπα τ'ς ἀκουμπισμέντσα σὰ καγκέλια τῆ παπορί' μὲ τὸ μαντήλ' σὸ χέρ'ν ἀτς μίαν λαΐζει ἀτο καὶ μίαν φέρει ἀτο σὸν πρόσωπον ἀτς καὶ σπογγίζ' τὰ δάκρυα τ'ς.

Ἐγὼ ἐξέβα ἔξ' ἀσὸ καϊκ', ἔρθα ἀπαδὰ μερέαν τῆ σκάλας, ἀπάν' σὸ τουβὰρ' ποῦ χοῦται σὴν θάλασσαν, ἐκάτσα ἐκεκὰ ἀπάν' σὴν πέτραν καὶ τ' ὀμμάτια μ' σὸ παπόρ'. Ἐκεῖ ἀπάν' τὰ φωτίας τζαρτιλίζ'νε, ἐσύριξεν μίαν κι' ἄλλο καὶ ἐπέρεν δρόμον σὸ Πάτομ μερέαν.

Δύο δάκρυα ἐκυλίγαν ἀσ' ὀμμάτια μ' καὶ τὰ χείλια μ' ἐμουρδούλ'τσαν «Μαρία, σὸ καλόν».

Ἀέτς πα ἐπῆγεν ἡ Μαρία. Τὸν Χορτοθέρ' ἐγέντον τὸ σεφερπερλίκ καὶ σὰ τρία μῆνας ἐρχίνεσεν ὁ πόλεμον. Τὰ στράτας ἐκόπαν, ἔγραψεν ἡ Μαρία 'κ' ἔγραψεν 'κὶ ξέρω. Ζῆ, ἐπέθανεν ἄλλο 'κ' ἔμαθα. Ἅμαν τ' ἐμὸν ὁ νοῦς ἀκόμαν σὴν Μαρίαν ἔν'..... ΤΕΛΟΣ

ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΑΠΟ ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ

Τοῦ κ. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΑΣΙΑΤΙΔΟΥ (Πειραιεύς)

Ἐπιστρέφω ἀπὸ τὸ Ἅγ. Ὄρος μὲ τὴν ψυχὴ πλημμυρισμένη ἀπὸ φῶς καὶ θαυμασμὸ γιὰ τὸ συντελούμενο εἰς αὐτὸ μεγάλο καὶ ψυχοσωτήριο ἔργο τῶν ὀλίγων οἰκοδόμων τῆς πίστεως.

Ἀλήθεια φθίνουν πραγματικὰ τὰ ἄντρα αὐτὰ τῆς Ὀρθοδοξίας καὶ τῆς Χριστιανοσύνης ἀπὸ τὸ ἔμψυχο ὑλικό τους. Ἡ πρόοδος καὶ ἡ ἐξέλιξη ἀπεμάκρυνε τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὴν μόνωση καὶ τὸν ἀσκητισμό, ἀπὸ τὴν προσευχὴ καὶ τὴν ἀγρυπνία καὶ τὸν ὡδήγησε στοὺς εὔκολους δρόμους τῆς ἀπόλαυσης καὶ τῆς ἄνετης ζωῆς. Ἔτσι ἐλάχιστοι σήμερα ἀσπάζονται τὸ μοναχικὸ βίο.

Ἅγιον Ἄρος, τὸ περιβόλι τῆς Παναγίας! Ὅλες σχεδὸν οἱ ἐκκλησίες του καὶ τὰ καθολικὰ τῶν μονῶν εἶναι ἀφιερωμένα στὴ χάρη Της. Εἶναι ἡ μόνη γυναίκα γιὰ τὴν ὁποία ὑψώνονται κάθε τόσο οἱ προσευχὲς τῶν μοναχῶν σὰν θυμιάματα στοὺς οὐρανούς. Καμμιὰ ἄλλη γυναίκα δὲν ἐπετρέπεται νὰ πατήση τὸ πόδι της στὸν γήϊνο αὐτὸν Παράδεισο. Ἡ ἀπαγόρευση ἰσχύει καὶ γιὰ θηλυκὰ ζῶα, ποὺ δὲν ὑπάρχουν παρὰ μονάχα βόδια καλοστεκούμενα καὶ μουλάρια γεροδεμένα γιὰ τὶς μεταφορὲς τῶν τροφίμων στὰ μοναστήρια καὶ τῆς ξυλείας ἀπὸ τοὺς πλούσιους δρυμώνας τοῦ Ὄρους στὴν παραλία γιὰ φόρτωση. Στὸ γιαλὸ εἶναι καὶ ὁ ἀρσανᾶς (νεώσοικος) τοῦ κάθε μοναστηριοῦ, στὸ βάθος ἑνὸς κομψοτεχνικὰ κτισμένου μικροῦ λιμανιοῦ, ὅπου οἱ μοναχοὶ τραβοῦν τὰ καΐκια τους, γιὰ νὰ τὰ προστατεύουν κυρίως τὸ χειμῶνα ἀπὸ τὴν ἄρμη καὶ τὰ ἄγρια κύματα τοῦ πελάγου.

Παιδικὸ ὄνειρο, ποὺ πραγματοποιήθηκε καὶ προσευχή, ποὺ εἰσακούσθηκε. Τὸ Ἅγιον Ἄρος ἦταν γιὰ μένα ἡ Ἱερουσαλὴμ τοῦ Βορρᾶ καὶ τὸ μεγαλύτερο Βυζαντινὸ Μουσεῖο τοῦ κόσμου. Πόθος διακαὴς μὲ κρατοῦσε τόσο χρόνια νὰ ἐπισκεφθῶ τὶς ὀμορφιὲς του καὶ τὴν ἁγιότητά του. Νὰ ἐπισκεφθῶ προπαντὸς τὴν Μονὴ τῆς Μ. Λαύρας, τὴν ὁποία ἵδρυσε στὰ 961 ὁ συντοπίτης μου Ἀθανάσιος Ἀθωνίτης ὁ Τραπεζούντιος, ὁ προσωπικὸς φίλος τοῦ τραγικοῦ αὐτοκράτορος Νικηφόρου Φωκᾶ. Νὰ ἀντικρύσω καὶ τὴν Τραπεζουντιακὴ Μονὴ τοῦ Διονυσίου, ποὺ ἵδρυσε στὰ 1375 ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Τραπεζοῦντος Ἀλέξιος Γ' ὁ Κομνηνός...

Ἔτσι ἕνα πρωϊνὸ τῆς 3ης Αὐγούστου 1962 βρεθήκαμε μὲ τὸν ἀκούραστο ξάδελφό μου Ἀντισυντγματάρχη Ν. Κοττίδη σὲ 4 ὧρες ἀπὸ τὴν Θεσσαλονίκη στὴν Ἱερισσό, ποὺ βρίσκεται στὴν ἄλλη ἄκρη τῆς Χαλκιδικῆς, στὸ Στρυμωνικὸ κόλπο. Ὁ δρόμος καλοφτιαγμένος ἄσφαλτος μέχρι τὴν πατρίδα τοῦ Ἀριστοτέλους τὰ Στάγειρα καὶ ἀπὸ κεῖ λίγα σχετικῶς χιλιόμετρα ὑπὸ ἀσφαλτόστρωση. Τὸ αὐτοκίνητό μας μέσω Γεωργικῆς Σχολῆς, Βασιλικῶν — Γαλάτιστάς ἀνέβηκε τὶς ψηλὲς κορφὲς τοῦ δασωμένου Χολομόντα ἀπὸ ἕνα φιδωτὸ δρόμο, ποὺ μᾶς ζάλισε μὲ τὰ πολλὰ κλωθογυρίσματά του. Ἀπὸ κεῖ κατηφορίζοντας φθάνομε στὴν Ἀρναία, μιὰ ὄμορφη πολιτεία, συγχρονισμένη μὲ Γυμνάσιο καὶ ὄμορφες ἐκκλησίες. Στὴν πλατεῖα της ἕνα τρεχούμενο παγωμένο νερὸ μᾶς δροσίζει καὶ μᾶς ξεζαλίζει ἀπὸ τὴν κουραστικὴ πορεία. Σὲ λίγο τὸ αὐτοκίνητο ἀφήνοντας τὴν πλαγιὰ τοῦ Χολομόντα κατηφορίζει πρὸς ἕνα κατάφυτο κάμπο ἀπὸ ὄμορφα χωριά, ποὺ λικνίζονται μέσα στὸ πράσινο. Φθάνομε στὰ Στάγειρα, τὴν πατρίδα τοῦ Ἀριστοτέλη. Δεξιά μας ὑψώνεται τὸ ἄγαλμα τοῦ Μεγάλου Σταγειρίτη ἐπιβλητικό. Πιὸ πέρα συναντοῦμε τὴ Στρατονίκη μὲ τὰ μεταλλεῖα της καὶ σὲ λίγο ἀγναντεύομε τὴ γαλάζια θάλασσα τοῦ Στρυμονικοῦ κόλπου. Κατεβαίνομε στὴν ὄμορφη κωμόπολη τῆς Ἱερισσοῦ, ἀπ' ὅπου παίρνομε «τὸ μοτόρι», ὅπως λένε οἱ καλόγεροι τὸ βενζινόπλοιο. Στὴν παρέα μας σμίγουν κι' ἄλλοι 3 φίλοι: δύο δημοδιδάσκαλοι, ἕνας ἀπὸ τὸ Κιλκὶς συμπατριώτης μας Κ. Μυλωνίδης καὶ ὁ ἄλλος ἀπὸ τὴ Γαλάτιστα Κ. Καλογερᾶς κ' ἕνας ράφτης Θεσσαλονικεὺς Σ. Κακαμάκας.

Μὲ Ν.Α. πορεία φθάνομε στὴ διώρυγα τοῦ Ξέρξη, ἀπὸ τὸ χωριὸ Νέα Ράδα, ποὺ κατοικεῖται ἀπὸ Μικρασιάτας. Σὰν φθάνομε στὸ ἀκρωτήριο Ἀράπης συναντοῦμε τὴν πρώτη θαλασσοταραχή. Τὰ κύματα χορεύουν μὲ τὸ ρυθμό τους τὸ βενζινόπλοιό μας. Μερικοὶ ζαλίζονται, οἱ πολλοὶ ἀντέχουν. Πορεία πρὸς Νότον. Ἡ ταχύτης ἐλαττώνεται λόγῳ τῶν κυμάτων. Ὕστερα ἀπὸ κοπιαστικὸ κάπως ταξίδι 3.30' ὡρῶν φθάνομε στὴ Μονὴ τοῦ Βατοπεδίου. Σὰν ἐξωτικὴ πολιτεία ὑψώνεται μὲ τὰ κτίσματά της ἡ πλούσια καὶ ἐπιβλητικὴ αὐτὴ μονή. Εἶναι τὸ μοναδικὸ μοναστῆρι ἀπὸ τὰ 20 τοῦ Ἁγ. Ὄρους, ποὺ ἀκολουθεῖ τὸ Νέο ἐκκλησιαστικὸ ἡμερολόγιο. Ἀποβιβαζόμαστε στὸ μικρὸ του λιμανάκι καὶ σὲ λίγο μᾶς ὑποδέχεται στὴν αὔθουσα ὑποδοχῆς ὁ Ἀρχοντάρης τῆς Μονῆς, δηλ. ὁ ἐπὶ τῆς ὑποδοχῆς καὶ περιποιήσεως τῶν ξένων καλόγηρος. Μᾶς προσφέρεται τσίπουρο τῆς μονῆς, λοκοῦμι καὶ ἐν τέλει καφές. Μᾶς δείχνουν τὰ δωμάτια ὕπνου, ὅπου θὰ μείνουμε. Ὠχριοῦν οἱ αὔθουσες τῶν καλλιτέρων μας ξενοδοχείων στὴν καθαριότητα καὶ τάξη μπρὸς στοὺς καλογερικοὺς ξενῶνες. Ἐπισκεπτόμεθα ἐν τῷ μεταξὺ τὴ βιβλιοθήκη, ποὺ εἶναι πλουσιωτάτη σὲ χειρόγραφους κώδικες, εὐαγγέλια καὶ ἄλλα κειμήλια. Εἰς τὸν νάρθηκα τοῦ καθολικοῦ τῆς Μονῆς βρίσκομε ἱστορημένους τοὺς 24 οἴκους τῶν χαιρετισμῶν: Τεῖχος εἶ τῶν Παρθένων Θεοτόκε Παρθένε... χαῖρε ὀλκὰς τῶν μελλόντων σωθῆναι...

Λίγο μετὰ τὴν δύση τοῦ ἡλίου μᾶς προσκαλοῦν σὲ φαγητὸ στὴ Μεγάλη Τράπεζα, ποὺ εἶναι στρωμένη μὲ ὁλοκάθαρα τραπεζομάνδηλα καὶ πετσέτες. Τοποθετούμεθα ὁλόγυρα 5 Ἕλληνες καὶ 20 Γερμανοὶ φοιτηταὶ μὲ τοὺς 2 καθηγητάς τους. Μιὰ σοῦπα ὑπέροχη, φτιαγμένη ἀπὸ κολλιτέχνη μάγειρα, ἄφθονο ψωμί, ἐλιές, ντομάτες, γλυκὸ μπρούσικο κρασὶ καὶ καρπούζι εἶναι τὰ παρατεθέντα ἐδέσματα. Μιὰ λάμπα πετρελαίου πολυτελείας τοῦ παλαιοῦ καιροῦ, ποὺ θυμίζει περασμένα μεγαλεῖα, εἶναι κρεμασμένη στὸ κέντρο τῆς Τραπέζης. Ἐχορτάσθησαν οἱ πλούσιοι καὶ οἱ πένητες! Σταυροκοπούμεθα οἱ Ἕλληνες καὶ πᾶμε γιὰ ὕπνο... Τὸ πρωὶ ξυπνοῦμε νωρὶς γιὰ πορεία 3 ὡρῶν ἀπὸ τὸ Βατοπέδι στὶς Καρυές, ποὺ εἶναι καὶ ἡ πρωτεύουσα τοῦ Ἁγ. Ὄρους. Μαζί μας καὶ οἱ Γερμανοί, ποὺ πῆραν ἕναν Ἕλληνα ὁδηγό. Ἀνεβαίνουμε συνεχῶς. Ὁ δρόμος ἀνηφορικὸς μὰ πλακοστρωμένος καὶ εὐχάριστος. Περνοῦμε μέσα ἀπὸ ἀγριοκαστανιὲς καὶ βαλανιδιές. Μόλις ἀρχίζει νὰ βγαίνη ὁ ἥλιος. Ἀκούγονται τὰ χαρωπὰ κελαδήματα τῶν πουλιῶν, ποὺ μᾶς ξεκουράζουν στὴν ἀνηφορική μας πορεία. Κουραστήκαμε καὶ μπροστὰ σὲ μιὰ κρυοπηγὴ καθόμαστε νὰ ξαποστάσουμε. Ἡ ὄρεξή μας εἶναι φουντωμένη. Τὸ ψωμί, οἱ ἐλιὲς κι οἱ ντομάτες, ποὺ μᾶς ἐφωδίασε γιὰ τὸ δρόμο ὁ Ἀρχοντάρης ἐξαφανίστηκαν στὰ γρήγορα. Ἤπιαμε ἀπ' τὴ δροσερὴ πηγὴ καὶ συνεχίσαμε. Προχωροῦμε μέσα στὸ μαγευτικὸ δάσος. Ἀρχίζουν νὰ φαίνωνται οἱ σκηνὲς τῶν μοναχῶν. Συναντοῦμε ἕναν ξυλοκόπο, ποὺ μᾶς ἐφοδιάζει μὲ ραβδιὰ γιὰ τὸ δρόμο. Σὲ λίγο ἀντικρύζομε ἔκθαμβοι τὴ Σκήτη τοῦ Ἁγ. Ἀνδρέα, ποὺ εἶναι Ρωσική. Ἕναν σακατεμένο ἀπὸ τὰ γηρατειὰ καλόγερο τὸν χαιρετοῦμε μὲ τὸν ἁγιορείτικο χαιρετισμὸ «εὐλογεῖτε» καὶ μᾶς ἀντιχαιρετᾶ μὲ τὸ «ὁ κύριος» δηλ. νὰ σᾶς εὐλογῆ. Μαθαίνομε ἀπ' αὐτὸν τὸ ὄνομα τοῦ Ρώσου ἡγουμένου τῆς Σκήτης. Πλησιάζομε καὶ ζητοῦμε τὸν πατέρα Ἰλαρίωνα. Μπαίνομε στὴ σκήτη καὶ προχωροῦμε στὸ μεγάλο αὐλόγυρό της. Μένομε κατάπληκτοι ἀπ' τὴν μεγάλη ἐκκλησία, ποὺ λέγεται καὶ μὲ τὰ ἄλλα της γύρω κτίσματα Σεράγι, τὸ ὁποῖον οἱ Ρῶσσοι παρετυμολογικῶς μετέτρεψαν εἰς σεϊ - ραΐ = αὐτὸς ὁ Παράδεισος. Ὁ πατὴρ Ἰλαρίων καταφθάνει καὶ μὲ τὰ σπασμένα του Ἑλληνικὰ μᾶς ἀνοίγει τὴν ἐκκλησία. Σαστίζομε ἀπὸ τὸν πλοῦτο τῶν τοιχογραφιῶν τοῦ θόλου καὶ τῶν φορητῶν εἰκόνων. Ὅλα χρυσοποίκιλτα μεγάλης ἀξίας, ἀφιερώματα τῆς εὐσεβείας τῶν Μεγάλων Τσάρων τῆς ἄλλοτε Ἁγ. Ρωσίας.

Βγαίνοντες ἀπὸ τὴ σκήτη βλέπομε στ' ἀριστερά μας τὴν Ἀθωνιάδα Σχολή, ποὺ ἀνήκει στὴ μονὴ Βατοπεδίου. Ἄλλοτε ἡ Σχολὴ ἐλειτουργοῦσε κοντὰ στὸ Βατοπέδι πάνω σ' ἕνα λοφίσκο, ὅπου σώζονται τὰ ἐρρείπιά της. Θυμήθηκα τὸν περίφημο Εὐγένιο Βούλγαρι, ποὺ τὴν ἵδρυσε στὰ 1753 καὶ ποὺ ἦταν «ἀνὴρ πεπαιδευμένος καὶ γεγυμνασμένος καὶ δυνάμενος παιδεῦσαι τοὺς μαθητὰς οὐ μόνον τὴν γραμματικὴν καὶ λογικὴν τέχνην ἀλλὰ καὶ τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὰς μαθηματικὰς ἐπιστήμας καὶ μὴν καὶ τὴν φιλοσοφίαν καὶ ὅσα εἰς ἠθικὴν φιλοσοφίαν ἀνήκουσιν, ὡς ἐν πᾶσι τούτοις ἀποχρώντως μεμυημένος». Εἶναι ὁ φιλόσοφος, ποὺ μιμούμενος τὸν Πλάτωνα ἔγραψε στὸ ὑπέσθυρο τῆς Ἀθωνιάδος Σχολῆς «Γεωμετρήσων εἰσίτω, οὐ κωλύω· τῷ μὴ θέλοντι συζυγώσω τὰς θύρας».

ΣΥΝΕΧΕΙΑ

εἰς τὸ προσεχὲς

ΓΛΩΣΣΙΚΑ

ΣΥΝΕΧΕΙΑ

ΕΚ ΤΗΣ 2ας ΣΕΛΙΔΟΣ

Σόνα (ὄχι Σόνια) μοῦ εἶναι ἄγνωστη. Οἱ Ρῶσσοι τὴν Σοφίαν γαϊδευτικὰ τὴν λένε Σόνια. Ἂν δὲν ἦτο πολὺ παλαιὸ ὄνομα, ἑκατὸν εἴκοσι μὲν πλέον ἐτῶν, θάλεγα πῶς εἶναι παραφθορὰ τοῦ Σόνια.

Καὶ τὸ ὄνομα αὐτὸ ἀνήκει σὲ μέλος οἰκογενείας παλαιᾶς μὲ δεσποτάδες στὸν 18ον αἰῶνα. Μήπως καὶ ἐδῶ συντρέχουν οἱ ἴδιοι λόγοι, ποὺ εἴπαμε γιὰ τὴ Μαρούλα κλπ. δεδομένου, ὅτι στὴν Πόλι ἐκεῖνα τὰ χρόνια ἐπήγαιναν καὶ πολλοὶ Ρῶσσοι;

Τὸ ὄνομα Σιώνα, νομίζω, ὅτι ἔχει σχέσιν μὲ τὴ λέξι Σιὼν καὶ εἶναι ἄσχετη μὲ τὴ λέξι Ἡσιόνη τῆς Μυθολογίας. Μήπως τὸ ἴδιο δὲν μποσεῖ νὰ ὑποστηριχθῆ καὶ γιὰ τὸ ὄνομα Σημέλα; Πολλοὶ τὸ θέλουν ἀπὸ τὴ λέξι Σουμελᾶ. Σὲ βάλλει δμως σὲ πειρασμὸ μεγάλο ἐκεῖνο τὸ δμόηχο μὲ τὸ Σεμέλη. Πρόκειται ἄρα γε περὶ ἁπλῆς συμπτώσεως;

4) Στὴν Κορόνυξα ὑπῆρχε τὸ γυναικεῖο ὄνομα Ταμάμα. Πόσο μοιάζει καὶ αὐτὸ μὲ τὸ Γεωργιανικὸ Ταμάρα. Εἶχα ρωτήσει τὸν πατέρα τοῦ κοριτσιοῦ, ποῦ τὸ βρῆκε τὸ ὄνομα. Καὶ μοῦ εἶπε, ὅτι τὸ Ταμάμα εἶναι λέξι Τουρκικὴ καὶ σημαίνει «ἀρκετά», «τέλεια». Ὁ καϋμένος δὲν ἤθελε νὰ γεννήση ἡ γυναίκα του ἄλλο κορίτσι, καὶ ὁ καϋμός του ἦτο νὰ τοῦ κάμη ἀγόρι! Αὐτὸ τὸ ἴδιο ἔγινε καὶ στὴν Τσίτη μὲ τὸ ὄνομα Κανή (Ἱκανή;) δηλ. «κανεῖται», φτάνει!

5) Σχετικὰ μὲ τὴν λέξι «μιαντή», ποὺ πράγματι πολὺ συνηθιζόταν στὴν Τσίτη, ἐπιφυλάσσομαι. Πρέπει πρῶτα νὰ συμβουλευθῶ δυὸ σεβάσμιες γερόντισσες συγχωριανές μου.

ΞΕΝΑΙ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΙΣ

«Δημοσιεύομεν κατὰ καθῆκον, τὴν κατωτέρω ἀπάντησιν τοῦ κ. Εὐσταθιάδη εἰς τὴν δημοσιευθεῖσαν εἰς τὸ προηγούμενον φύλλον μας ἀνοικτὴν ἐπιστολὴν τοῦ κ. Κουλαουζίδη.

Καίτοι αἱ ἀπόψεις τῆς ἐφημερίδος μας εἶναι γνωσταί, ἐν τούτοις τηροῦντες τοὺς κανόνας τῆς δημοσιογραφικῆς δεοντολογίας, δὲν κάμνομεν οὐδὲν σχόλιον τὸ ὁποῖον καὶ ἀφήνομεν εἰς τὸ ἀμερόληπτον καὶ ἀντικειμενικὸν κριτήριον τῶν ἀναγνωστῶν μας, μὲ τὴν δήλωσιν ὅτι θεωροῦμεν τὸν διάλογον λήξαντα καὶ δὲν θὰ δεχθῶμεν συνέχισίν του.

Ἀντιθέτως εὐχαρίστως θὰ δεχθῶμεν δημοσιεύσεις λαογραφικῆς ἐνημερότητος καὶ περιεχομένου, αὐστηρῶς ὅμως ἀπροσώπους, αἱ ὁποῖαι μποροῦν νὰ διαφωτίσουν καὶ νὰ προαγάγουν τὰ λαογραφικά μας θέματα».

Πρὸς τὸ «ΒΗΜΑ» τῆς Εὐξείνου Λέσχης

Ἐνταῦθα

Παρακαλῶ θερμῶς, ὅπως καταχωρήσητε εἰς τὸ προσεχὲς ὑπὸ τοῦ ὑμετέρου Σωματείου ἐκδιδόμενον φύλλον τῆς ἐφημερίδος «Τὸ Βῆμα» τῆς Εὐξείνου Λέσχης τὴν ἀπάντησίν μου εἰς ἄρθρον τοῦ κ. Χ. Κουλαουζίδου, δημοσιευθὲν ἐν τῇ εἰρημένῃ ἐφημερίδι τοῦ μηνὸς Ἰουλίου —Αὐγούστου 1962, ἐφαρμόζοντες τὸ δίκαιον ἀφ' ἑνὸς καὶ ἱκανοποιοῦντες ἀφ' ἑτέρου οὐ μόνον τὸ δίκαιον αἴτημα ἐμοῦ, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ἀρθρογράφου, ὅστις ἐν κατακλείδι παραθέτει τὴν εὐγενῆ πρόκλησιν, λέγων: «Σὲ χαιρετῶ κι' εἶμαι στὴ διάθεσή σου».

«Εὐχαρίστως δέχομαι τὸν διάλογο».

Ἐκφράζω τὴν εὐγνωμοσύνη καὶ τὶς εὐχαριστίες μου πρὸς τὴν ἐφημερίδα «Τὸ Βῆμα» τῆς Εὐξείνου Λέσχης, ποὺ μὲ φιλοξενεῖ στὶς στῆλες του καὶ μοῦ δίνει τὴ δυνατότητα, νὰ μιλήσω ἐπὶ ἴσοις ὅροις στὸν «Λαογραφικὸ διάλογο», ποὺ ἄνοιξε ὁ κ. Κουλαουζίδης.

Κύριε Κουλαουζίδη, ὅταν διάβασα τὸν λαογραφικό σου διάλογο, ἔψαξα νὰ βρῶ καὶ τὴν καταχώρηση τῆς δικῆς μου ἐπιστολῆς στὶς στῆλες τοῦ «Βήματος», γιατὶ διάλογος δημοσία, πιστεύω, ὅπι δὲν νοεῖται, ὅταν ἡ ἐπιστολὴ τοῦ ἑνὸς δὲν βλέπη τὴν δημοσιότητα. Βέβαια ἡ ἐπιστολή μου ἐκείνη εἶχε ἰδιωτικὸ χαρακτῆρα καὶ δὲν εἶχα καθόλου πρόθεση νὰ δημιουργήσω διάλογο δημοσίᾳ. Ἀπευθύνθηκα στὴν καρδιά σου καὶ ταπεινὰ σοῦ εἶπα, ὅτι μὲ φιλοτιμία καὶ ἐγὼ ἐργάζομαι καὶ βοηθῶ - ὅσο μπορῶ - τὴν Ποντιακὴ λαογραφία. Ἀλλὰ ἐσὺ θέλησες νὰ δδηγήσης τὰ πράγματα στὴν δημοσιότητα, ἴσως, ἐπειδὴ εἶσαι πολὺ ἀνδρεῖος... Δὲν πειράζει.

Λοιπὸν καὶ στὸ δεύτερό σου σχόλιο — αὐτὸ ἔκανα καὶ στὸ πρῶτο («Τὸ Βῆμα» τῆς Εὐξείνου Λέσχης, Ἰούνιος 1962) - δὲν θὰ ἀπαντοῦσα, ἂν δὲν παρατηροῦσα μιὰ προσπάθεια ἀπὸ μέρους σου, νὰ μοῦ πληγώσης τὴν ψυχή, γιατὶ τὶς γνῶμες σου γιὰ τὴν ἀξία τῆς λαογραφικῆς μου προσπάθειας, τὶς παραδίνω στὴν κρίση τοῦ Ποντιακοῦ λαοῦ.

Εἶναι ἀλήθεια, ὅτι ἔπεσα ἔξω χαρακτηρίζοντάς σε ὡς αἰσθηματικὸ ἄνθρωπο - βεβαιώνεις, ὅτι δὲν εἶσαι θῦμα κανενὸς -, γιατὶ ποτὲ δὲ θὰ μποροῦσα νὰ φαντασθῶ, ὅτι θὰ χρησιμοποιοῦσες ἕνα τέτοιο κριτήριο, προκειμένου νὰ κρίνης τὴν ἀξία τῶν ἔργων μου. Ἂς δοῦμε τὸ κριτήριό σου αὐτό.

Γράφεις περίπου τοῦτα: «Ἀφοῦ σοῦ λείπη, κ. Εὐσταθιάδη, ἡ πολύτιμη αἴσθηση, δηλαδὴ ἡ δραση, ποὺ χωρὶς αὐτὴν οὔτε πνευματικὴ ἀνάπτυξη, οὔτε ψυχικὴ μόρφωση μποροῦν νὰ συντελεσθοῦν καὶ ὅτι, ὅταν ἀποκτήσης ξανὰ αὐτὴν τὴν αἴσθηση, θὰ καταλάβης τότε, ὅτι εἶσαι στὴν οὐρά... κλπ.».

Σὲ εὐχαριστῶ, ποὺ μοῦ θύμισες αὐτὴ τὴ στέρηση. Ἀλλὰ μὴ νομίζης, ὅτι κατώρθωσες, νὰ μὲ πληγώσης καὶ ἑπομένως νὰ μοῦ μειώσης τὴν ψυχική μου δύναμη. Ἂν σοῦ ἔλεγα: «Μηδενὶ συμφορὰν ὀνειδίσης, κοινὴ γὰρ ἡ τύχη καὶ τὸ μέλλον ἀόρατον», δὲν θὰ ἤμουν ἄνδρας, γιατὶ τὸ γνωμικὸ αὐτὸ ἀποτελεῖ γυναικεία κατάρα. Μὰ ἐσὺ οὔτε ἱστορία διάβασες — ἀρχαία καὶ σύγχρονη—γιὰ νὰ δῆς ὅτι πάρα πολλὲς φορὲς αὐτὰ τὰ σωματικὰ ἐλαττώματα τῶν ἀνθρώπων ἔγιναν τὰ ψυχικὰ κίνητρα γιὰ τὴν ἀνάδειξή τους. Ἐγὼ εὐχαριστῶ τὴν τύχη τὴν ἀγαθή, ποὺ μοῦ ἔδωσε αὐτὴ τὴ στέρηση, ἡ ὁποία ἀποτέλεσε δύναμη καὶ ἦταν ὁ ἀποφασιστικὸς παράγοντας γιὰ τὴν πνευματική μου πρόοδο. Σοῦ εὔχομαι, νὰ χαρῆς τὴν ὅρασή σου μέχρι νὰ πεθάνης καὶ νὰ μὴν ἔχης, ἔτσι, τὴν εὐκαιρία, νὰ ἐπιστρατεύσης τὶς ψυχικὲς σου δυνάμεις, ἂν βέβαια ἔχης, καὶ νὰ τὶς προσφέρης περήφανος στὸ Βωμὸ τῆς Πατρίδας, τοῦ Ἔθνους, τῆς Τέχνης. Ὑπερεκτιμᾶς τούτη τὴν αἴσθηση, τὴν ὅραση, καὶ φαίνεται τὴν λατρεύεις ὡς πολύτιμο δῶρο. Φοβᾶσαι, μὴ τὴ χάσης καὶ τότε... ἀλλοίμονό σου!... Θὰ σοῦ εὐχόμουν ἄμως ὁλόψυχα καὶ στὴν περίπτωση αὐτὴ, νὰ μὴν εἶχες στέρηση κάπου ἄλλοῦ, γιατὶ ἐκείνη ἡ στέρηση εἶναι ἀθεράπευτη... καὶ δὲν ἀναπληρώνεται!...

Ἀλλὰ σοῦ ὀφείλω καὶ ἄλλο εὐχαριστῶ. Περιφρονεῖς τὸ Πτυχίο τῆς Νομικῆς, ποὺ τὸ πῆρα μὲ ἄριστα, χαρακτηρίζοντάς το ὡς ἐρασιτεχνικό. Ὅμως αὐτὴ ἡ συμπεριφορά σου ἔχει κιόλας προσκρούσει στὴ νομιμοσύνη ὅλων τῶν Ἀξιοτίμων Καθηγητῶν τῆς Νομικῆς Σχολῆς τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου.

Ὅσο γιὰ τὴν ἀγανάκτηση... τῶν ἀκροατῶν τοῦ ραδιοφώνου ἐξ αἰτίας τῶν ἀντιλαογραφικῶν μου ἐκπομπῶν, τὰ συγκαταβατικὰ... χειροκροτήματα τῶν θεατῶν γιὰ τὰ ἀντιθεατρικά μου... ἔργα - ἔτσι γράφεις -, ὅποιος τὴν ἄποψή σου δεχθῆ, πρέπει ἀναπόφευκτα νὰ συμπεράνη, ὅτι καὶ οἱ χιλιάδες ἐνθουσιασμένοι ἐπιστολογράφοι, ποὺ ἐγκωμιάζουν τὶς ἐκπομπές μου καὶ οἱ ταακτικοὶ θεατὲς τῶν ἔργων μου, ποὺ κατακλύζουν ἀσφυκτικὰ τὶς αἴθουσες τῶν θεάτρων, ὅπου δίνονται τὰ ἔργα μου 12 χρόνια τώρα, πρέπει νὰ εἶναι εἴτε ψυχικὰ ἀνώμαλοι, εἴτε ἄγιοι ἄγγελοι... ἐξ οὐρανῶν, ποὺ ἀπὸ θεϊκὴ φιλανθρωπία συμπαραστέκουν τὸν καϊμενούλη συγγραφέα... τὸν ἀνάξιο... καλλιτέχνη καὶ τὸν ψευτοπτυχιοῦχο...

Ἀγαπητὲ Χρῆστο, ποτὲ δὲν κατηχήθηκα, ὅτι εἶμαι τὸ πᾶν. Πάντα ἁπλώνω χέρι συνεργασίας μὲ κάθε παράγοντα. Οἱ ἐκκλήσεις καὶ οἱ παρακλήσεις μου πρὸς τὴν Εὔξεινο Λέσχη γιὰ συνεργασία, χάριν τῆς Ποντιακῆς λαογραφίας, δὲν εἶναι λόγια, εἶναι ἔγγραφα, ποὺ, ἂν ἔρριχνες μιὰ ματιά, θὰ τὰ εὕρισκες καὶ θὰ κατατοπιζόσουν ἐπάνω στὰ λαογραφικά μας προβλήματα πέρα γιὰ πέρα. Ἂς εἶναι ὅμως. Ἔτσι θέλησε νὰ σκεφθῆ τὸ πνεῦμα σου καὶ ἔτσι τῆς ἄρεσε νὰ λειτουργήση ἡ ψυχή σου.

Τελειώνοντας σοῦ δηλώνω, ὅτι θὰ συνεχίσω τὴ λαογραφική μου προσπάθεια, ποὺ τὴν στηρίζω σὲ πηγὲς αὐθεντικές. Ταξειδεύω σὲ ὅλη τὴ Βόρ. Ἑλλάδα καὶ βρίσκω τοὺς ζωντανοὺς φορεῖς τῶν Ποντιακῶν παραδόσεων, ἀπὸ τοὺς ὁποίους παίρνω τὸ ὑλικό, ποὺ τὸ ἀξιολογῶ, τὸ κατατάσσω μὲ σύστημα στὶς διάφορες κατηγορίες του καὶ ἔπειτα τὸ προβάλλω, γνωρίζοντας ὅτι τούτη ἡ προβολὴ ἀποτελεῖ σπουδαιοτάτη συμβολὴ στὴν ἠθικοπλαστικὴ καλλιέργεια τοῦ ψυχικοῦ κόσμου, ἰδίως τῆς νεολαίας, ἀλλὰ καὶ στὴ θεμελίωση τοῦ ἠθικοῦ βάθρου τοῦ μεθαυριανοῦ μας πολιτισμοῦ. Πολὺ γρήγορα θὰ αἰσθανθῆς στὴν ψυχή σου τὸ βάρος τῆς ἐντροπῆς, γιατὶ θὰ σιωπήσης, ὅταν πολὺ σύντομα ἡ λαογραφική μου ἐργασία θὰ ἐπαινεθῆ καὶ ἐπίσημα καὶ τότε ἀπὸ τὴν οὐρά... ποὺ μὲ τοποθετεῖς, θὰ βρεθῶ σὲ ἄλλη θέση.

Σὲ εὐχαριστῶ καὶ πάλι. Εἶμαι καὶ ἐγὼ στὴ διάθεσή σου. Νὰ τὰ ποῦμε, ὅπως θέλης, ἀλλὰ μὲ ἰσότητα, ἀπὸ ἄποψη μέσων, γιὰ τὴ δημοσιότητα τῶν σκέψεών μας.

Μετὰ τιμῆς

ΕΥΣΤΑΘΙΟΣ ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ

ΠΟΝΤΙΑΚΑ ΠΕΝΘΗ

ΕΥΔΟΞΙΑ ΜΙΣΑΗΛΙΔΟΥ-ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΑ

Μία συμπαθὴς καὶ καλοκάγαθη φυσιογνωμία ἔκλεισε γιὰ πάντα τὰ μάτια της. Ἡ πρεσβυτέρα Εὐδοξία Μισαηλίδου, «ἡ Παπαδιὰ» σύζυγος τοῦ ἀειμνήστου Παπα-Δημήτρη Μισαηλίδου, τὸ γένος Τζινιβίζη ἀπὸ τὴν Γαλλίανα τῆς Τραπεζοῦντος.

Ἡ μεταστᾶσα ὑπῆρξεν ὁμολογουμένως σύζυγος ἐξαίρετος καὶ μητέρα ὑποδειγματικὴ καὶ ηὐτύχησε νὰ δῆ τὰ παιδιά της καλὰ ἀποκατεστημένα τὰ μὲν δύο τὸν Ἀριστοτέλην καὶ Γιάννην στὴν Ἀμερικὴν ὅπου διακρίνονται διὰ τὴν φιλεργίαν καὶ δραστηριότητά των, τὸν δὲ μικρότερον ἐδῶ. Πιστὴ ἀκόλουθος τοῦ ἀειμνήστου συζύγου της, παντοῦ καὶ πάντοτε μαζί του. Στὴ Ρωσσία ὅπου ὁ Παπα-Δημήτρης ἀνέπτυξε πλουσίαν Ἐθνικοθρησκευτικὴν δραστηριότητα, τόση ἦταν ἡ ἀγάπη των πρὸς τὴν μητέρα Ἑλλάδα ὥστε μετὰ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους, τὸ 1914 κατῆλθον στὴν Ἑλλάδα καὶ ὁ Παπα-Δημήτρης ἐτοποθετήθη ὡς Ἀρχιερατικὸς Ἐπίτροπος Μητροπόλεως Κιλκισίου. Ἀλλὰ ὑπήκοντες καὶ οἱ δύο στὶς παρακλήσεις καὶ προσκλήσεις τοῦ ποιμνίου των ξαναγύρισαν πίσω στὴν Ρωσσία ὡς Ἱεραπόστολοι τώρα τῆς Ἰδέας τῆς Πατρίδος καὶ τῶν Ἐθνικοκοινωνικῶν παραδόσεων. Μετὰ δὲ τὰ γεγονότα τῆς Ρωσσίας καὶ τῆς Μικρασιατικῆς καταστροφῆς ἦρθαν καὶ πάλιν στὴν Ἑλλάδα καὶ ἐγκατεστάθησαν στὴ γνώριμη σ' αὐτοὺς περιοχὴ τοῦ Κιλκισίου.

Ἡ Παπαδιὰ δὲν ἦταν μονάχα σύζυγος καλὴ ἀλλὰ καὶ συ

Ο ΧΟΡΟΣ ΤΩΝ ΠΟΝΤΙΩΝ ΝΟΜΟΥ ΕΒΡΟΥ ΥΠΕΡ ΤΟΥ "ΟΙΚΟΥ ΑΠΟΡΟΥ ΠΟΝΤΙΟΥ ΦΟΙΤΗΤΟΥ,, ΕΥΞΕΙΝΟΥ ΛΕΣΧΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Μὲ ἐξαιρετικὴν ἐπιτυχίαν καὶ μεγαλοπρέπειαν ἐγένετο ὁ χορὸς τῆς Ἑνώσεως Ποντίων Ν. Ἔβρου τὴν 13ην τρέχοντος εἰς τὴν μεγάλην αἴθουσαν τῆς Λέσχης Ἀλεξανδρουπολιτῶν. Ὡς λυράρης ἐχρησιμοποιήθη ὁ ἄριστος τοιοῦτος κ. Παῦλος Τορνικίδης ἐκ Δράμας. Ἐχορεύθησαν χοροί, ὁ ἀρχαῖος Ἑλληνικὸς Πυρρίχειος, ἡ Ξανθὴ-Κόρη, ὁ Συρτός, τὸ Χοροντικόν, ἡ Τρυγώνα, τὸ Κότσαρι καὶ ἄλλοι. Ἐπίσης ὁ Καλαματιανὸς καὶ οἱ Κρητικοὶ χοροὶ πρὸς τιμὴν τῶν παρευρεθέντων κ.κ. Νομάρ. Ἔβρου κ. Ἀριστείδου Γκουρνέλη, Στρατηγοῦ Διοικητοῦ κ. Χαραλάμπους Λοικάκη (Κρητικοῦ τὴν καταγωγὴν), τοῦ Διοικητοῦ Χωροφυλακῆς κ. Γεωργίου Ζήσιμου, Ὑποδιοικητοῦ Χωροφυλακῆς κ. Ἰωάννου Μπερεδήμα, τοῦ Ἀστυνόμου κ. Κωνσταντίνου Γκαρδιακοῦ, τοῦ Διοικητοῦ Ἀσφαλείας κ. Γρηγ. Κόκορη ὡς καὶ πλείστων ἄλλων ἀξιωματικῶν οἵτινες ἐτίμησαν διὰ τῆς παρουσίας των τὸν χορὸν τῆς Ἑνώσεως τῶν Ποντίων. Κατὰ τὰ διαλείμματα ὁ ἐνθουσιώδης Πρόεδρος τῶν Ποντίων κ. Κωνσταντῖνος Χριστοφορίδης ἀπὸ μικροφώνου ἀπήγγειλε ποιήματα καὶ λογίδρια, μεστὰ περιεχομένου ποντιακοῦ καὶ ἐθνικοῦ. Καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ποντιακῆς βραδυᾶς ἐπεκράτησε κέφι ἀφάνταστον. Ἐγένοντο ἐπίσης καὶ κληρώσεις ὡραίων ἀντικειμένων καὶ γενικῶς ὑπῆρξε μεγίστη ἡ ἐπιτυχία τοῦ χοροῦ. Ἡ πόλις μας σπανίως ἴσως καὶ διὰ πρώτην φορὰν ἔτυχε τοιούτων ἐκδηλώσεων μὲ χαρακτῆρα παλλαϊκὸν καὶ ἐνθουσιώδη εἰς χορευτικὰς συγκεντρώσεις. Οἱ Πόντιοι ἐν τῇ μεγίστῃ προσπαθείᾳ των, νὰ διατηρήσουν τὰ πάτριά των ἤθη καὶ ἔθιμα δὲν ἐφείσθησαν κόπων καὶ δαπανῶν νὰ παρουσιάσουν τὸν ἄριστον ἀπὸ πάσης πλευρᾶς Ἑλληνοπρεπῆ χορόν των.

Ὁ Πρόεδρος τῶν Ποντίων κ. Κωνσταντῖνος Χριστοφορίδης ἀπὸ μικροφώνου μὲ καταφανῆ συγκίνησιν εἰχαρίστησεν τοὺς κ.κ. Νομάρχην, Στρατηγόν, Διοικητὴν καὶ λοιποὺς ἐπισήμους, διαβεβαίωσε δὲ ὅτι, οἱ Πόντιοι πάντοτε θὰ εἶναι θεματοφύλακες καὶ φρουροὶ αὐστηροὶ τῶν ἐθνικῶν πατροπαραδότων παρακαταθηκῶν καὶ πάντοτε συνεπεῖς πρὸς τὴν καταγωγὴν των, ἄγρυπνοι φρουροὶ τῶν συνόρων καὶ παντὸς Ἑλληνικοῦ πράγματος, ὡς συνεχισταὶ τῶν ἀγώνων τῶν πατέρων τῶν Ποντίων κ.λ.π. ζητωκραυγάσας ὑπὸ τὰ παρατεταμένα χειροκροτήματα ὑπὲρ τῆς μεγάλης Πατρίδος μας Ἑλλάδος. Μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τῶν ἐπισήμων περὶ ὥραν 4ην μεταμεσονύκτιον Πόντιοι συνοδευόμενοι ἀπὸ τὸν λυράρη Παῦλον Τορνικίδην ἐσυνέχισαν τοὺς χοροὺς καὶ τὰ γλέντια των μέχρι καὶ τῆς μεσημβρίας τῆς Κυριακῆς.

Ἐπίσης μεγάλην αἴγλην προσέδωσαν εἰς τὸν χορὸν οἱ ἀφιχθέντες ἐκ Δράμας κ.κ. Νικόλαος Γεωργιάδης Πρόεδρος Συλλόγου «Κομνηνοί - Δράμας», Γεώργιος Εὐθυβούλης, ἡ χορευτικὴ ὁμὰς τοῦ Ποντιακοῦ Καλλιτεχνικοῦ Ὁμίλου ἀποτελουμένη ἀπὸ τοὺς Ἰωάννην Καραγιαννίδην, Συμεὼν Μελιάδην καὶ Παῦλον Πουλασιχίδην οἵτινες μὲ ποντιακὰς ἀμφιέσεις ἐχόρευσαν τοὺς ποντιακοὺς χοροὺς Τὶκ καὶ Σέρρα καὶ κατεχειροκροτήθησαν ἀπὸ ὅλους.

Παρευρέθησαν εἰς τὸν χορὸν, αἱ οἰκογένειαι Ξενιτίδου, Χριστοφορίδου, Ἐφραμίδου, Καλτσίδου, Μιχαηλίδου, Μαυρουδῆ, Δημητριάδου, Ζαζοπούλου, Ἀλεξανδρίδου, Καγδηλάπτου, Σιδηροπούλου, Λουκᾶ καὶ πολλοὶ ἄλλοι τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα μᾶς διαφεύγουν.

Ἐπίσης οἱ κ.κ. Ἀναστ. Τοπκαρίδης, Εὐστάθιος Καμπουρίδης, Ἰωάννης Γεωργιάδης, Θεόδωρος Σαμοικλίδης, Δημήτριος Ἐλευθεριάδης, Θεόδωρος Γεωργίου, Γεώργιος Φερεσιάδης καὶ Κυριάκος Παπαδανιὴλ ἅπαντες Πόντιοι ἀστινομικοί.

Ὁ κ. Κωνσταντῖνος Χριστοφορίδης ἀπήγγειλε ἀπὸ μικροφώνου τὸ ἑξῆς ποίημα, ἐν ἀρχῇ τῆς ἐγάρξεως τοῦ χοροῦ:

*

ΕΛΛΑΣ ΚΑΙ ΠΟΝΤΟΣ

Μάννα μεγάλη ποὺ ἐγέννησες
Κρήτη, Μακεδονία
Ἤπειρο, Πελοπόννησο
Κύπρο καὶ Θεσσαλία
τὴν ὄμορφη Δωδεκάννησο
Ἰωνία, Ρωμυλία.

*

Τόσες κόρες ἐγέννησες
στὸ κόσμο ξακουσμένες
ποὺ ἄλλες εἶν' ἐλεύθερες
καὶ ἄλλες σκλαβωμένες.

*

Λεβεντογεννήτρα Ἑλλάδα μας
Πατρίδα τῶν Πατρίδων
ποὺ ἐγέννησες καὶ ἕνα γυιὸ
ἥρωα παλληκάρι.

*

Τὸν Ἀργοναύτη Ἕλληνα
τῆς Φυλῆς σου τὸ καμάρι
Πόντον τὸν ἀλησμόνητον
τὸ γνήσιο σου βλαστάρι.

*

Πόντιοι κρατοῦν τὴν λύρα σου
κ' ὑμνοῦν τὸ ἅγιον ὄνομά σου
τὸν πυρρίχειό σου χορεύοντες
φρουροὶ θὰ στέκονται
παντοτεινὰ κοντά σου.

*

Ἡ ἐφημερίς μας πληροφορεῖται ὅτι λίαν συντόμως θὰ λάβῃ χώρα εἰς τὸ κινηματοθέατρον «ΕΛΛΗΝΙΣ» ποντιακὴ θεατρικὴ παράστασις ὑπὸ τοῦ Καλλιτεχνικοῦ Ὁμίλου Δράμας μὲ ἔργον «Τῆς τρίχας τὸ γεφῦρι» καὶ διὰ τοῦτο συγχαίρει τὴν ἀξίαν κατὰ πάντα διοίκησιν τῆς Ἑνώσεως Ποντίων καὶ ἰδιαιτέρως τὸν δραστήριον καὶ ἀκούραστον πρόεδρόν της κ. Κων) τῖνον Χριστοφορίδην δικηγόρον Ἀλεξανδρουπόλεως.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

Η ΕΜΦΑΝΙΣΙΣ ΤΩΝ "ΚΟΜΝΗΝΩΝ,, ΔΡΑΜΑΣ ΕΙΣ ΤΗΝ Δ. Ε. ΘΕΣ)ΝΙΚΗΣ

Κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς λειτουργίας τῆς Διεθνοῦς Ἐκθέσεως Θεσσαλον' ης, ἔλαβεν μέρος εἰς τὰς αλλιτεχνικὰς ἐκδηλώσεις της καὶ ὁ Καλλιτεχνικὸς Ὅμιλος τῶν «Κομνηνῶν» Δράμας. Τοῦτον συνώδευσαν εἰς Θεσσαλονίκην, πλὴν τοῦ Προέδρου κ. Νικ. Γεωγιάδου καὶ τὰ μέλη τοῦ Διοικ. Συμβουλίου: Ξενοφῶν Καρβουνίδης, Γεώργιος Εὐθυβούλης, Θεόδωρος Σαλωνίδης Παῦλος Πουλασιχίδης καὶ Χρῆστος Θεοδωρίδης. Εἰς τὸν Καλλιτεχνικὸν ζΟμιλον συμμετεῖχον οἱ καλλιτέχναι: Συμ. Μελιάδης, Παῦλος Πουλασιχίδης, Ἰωάννης Καραγιαννίδης, Σωκράτης Καλτσίδης Ἀριστείδης Καλτσίδης, Μιλτ. Θεδωρίδης, Σάββας Θεοδοσιάδης, Μαρία Πουλασιχίδου, Ἑλένη Μελιάδου, Γεωργία Θεοδωρίδου, Ἰφιγ. Γεωργιάδου, Αὐγὴ Τσορμαζίδου, Μελπομένη Καλτσίδου τοῦ Ματθαίου, Μελπομένη Καλτσίδου τοῦ Ἀλεξάνδρου, Ἐλπίδα Καλτσίδου, Ἀθηνᾶ Καλτσίδου καὶ αἱ μικραὶ Γιούλη Γεωργιάδου καὶ Σονία Τούσιου. Εἰς τὴν λύραν ὁ λαμπρὸς λυράρης Παῦλος Τορνικίδης.

Ἀπὸ τοὺς χοροὺς ἐχορεύθησαν 1) Η Λετσίνα, 2) τὸ Ξανθὸ Κορίτσι (Σαρῆ - Κίζ), 3) Ὁμάλ, Κερασοῦντος καὶ 4) ἡ Ψευτοσέρρα.

Ἡ χορωδία τοῦ Ὁμίλου μὲ κορυφαίαν τὴν Αὐγὴν Τσορμπατζίδου ἐτραγούδησε: 1) Τὸν θρῆνον τῆς Τραπεζοῦντος, 2) Τὸν Γιάννεν τὸν Μονόγιαννεν, 3) διάφορα ποντιακὰ δίστιχα καὶ 4) τὸ «μάνγα ἐγάπεσα εἶναν», ποὺ ἐτραγουδήθη ἀπὸ τὰς μικρὰς Γιούλη Γεωργιάδου καὶ Σόνια Τούσιου.

Μετὰ τὴν ἐμφάνισιν εἰς τὴν Διεθνῆ Ἔκθεσιν, ὁ Καλλιτεχνικὸς Ὅμιλος κατόπιν παρακλήσεως τῆς Περιηγητικῆς Λέσχης Θεσσαλονίκης, μετέβη εἰς τὴν Ν. Ἐλβετίαν εἰς τὴν Ἑορτὴν τοῦ Κρασιοῦ, ὅπου ἐξετέλεσε πρόγραμμα μὲ ποντιακοὺς χοροὺς καὶ τραγούδια.

Ὅλα τὰ φιλότιμα παιδιὰ τοῦ Καλλιτεχνικοῦ Ὁμίλου τῶν «Κομνηνῶν» ἐχόρευαν καὶ ἐτραγούδησαν θαυμάσια τοὺς χοροὺς καὶ τὰ τραγούδια τοῦ ἡμίσυρου προγράμματος. Διὰ τοῦτο καὶ δικαίως κατεχειροκροτήθησαν.

Ἐν τούτοις ὀφείλομεν νὰ τονίσωμεν ὅτι εἰς τοὺς καταρτίσαντας τὸ πρόγραμμα, τὸ ὁποῖον ἀπὸ λαογραφικῆς ἀπόψεως ἦτο ἐξαίρετον, διέφυγεν τὸ γεγονὸς ὅτι τοῦτο ἐπρόκειτο νὰ δοθῇ ἐνώπιον πυκνοτάτου ἀκροατηρίου καὶ εἰς ἐκτεταμένον ἀνοικτὸν χῶρον. Ἔπρεπε τὸ πρόγραμμα νὰ περιεῖχε τοὺς πλέον θεαματικοὺς ποντιακοὺς χορούς, ὁπωσδήποτε δὲ τὴν «σέρρα» καὶ τὸ «κότσαρι». Ὕστερα ἐχρειάζετο περισσοτέρα προσοχὴ εἰς τὴν ὁμοιόμορφον ἐμφάνισιν τῶν καλλιτεχνῶν τόσο τῶν ἀνδρῶν ὅσον καὶ τῶν γυναικῶν.

ΜΙΑ ΕΠΑΞΙΑ ΕΚΛΟΓΗ

Εὐχαρίστως πληροφορούμεθα ὅτι ὁ συνεργάτης μας κ. Γρηγ. Σαββινόπουλος Γεν. Γραμματεὺς τῆς Εὐξείνου Λέσχης Θεσσαλονίκης ἐξελέγη πρόεδρος τοῦ Συνδέσμου Πολιτικῶν Συνταξιούχων Θεσσαλονίκης.

Ἡ ἐφημερίς μας αἰσθάνεται ἰδιατέραν χαρὰν καὶ συγχαίρει ὁλόθερμα τὸν κ. Σαββινόπουλον διὰ τὴν ἐπαξίαν ἐκλογήν του.

Εἴμεθα βέβαιοι ὅτι ὁ νέος πρόεδρος τῶν Συνταξιούχων Θεσσαλονίκης θὰ προσφέρῃ τὰς ὑπηρεσίας του καὶ εἰς τὸν τομέα τοῦτον.

Ἤδη πληροφορούμεθα ὅτι δι' ἐνεργειῶν καὶ τοῦ ἄνω Συνδέσμου ἐπεκτείνεται, ἡ ἀπαλλαγὴ ἐκ τοῦ φόρου μεταβιβάσεως ἀκινήτων καὶ εἰς τοὺς πολιτικοὺς Συνταξιούχους.

ΤΟ ΣΤΕΓΑΣΤΙΚΟΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΣΟΥΜΕΛΑ

Εἰς τὸ τελευταῖον Συνέδριον τοῦ Σωματείου «Παναγία Σουμελᾶ», τὸ ὁποῖον, ὡς ἔχει καθιερωθῆ, συνῆλθεν τὴν ἑπομένην τῆς ἑορτῆς τῆς Παναγίας, τὴν 16ην Αὐγούστου, εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Μονῆς, μετὰ τὸν ἀναγνωσθέντα ἀπολογισμόν, συνεζητήθησαν καὶ διάφορα θέματα, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὸ ζήτημα τῆς στεγάσεως τῶν προσκυνητῶν τῆς Μονῆς Σουμελᾶ.

Τὸ Συνέδριον αὐτὸ εἶχε τὴν εὐγενῆ καλωσύνην νὰ τιμήσῃ καὶ ὁ Πόντιος βουλευτὴς Σερρῶν κ. Ι. Λαυρεντίδης, ὅστις ἔδειξεν ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον καὶ ἐφάνη ὅλοπρόθυμος νὰ τεθῇ εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν τῆς Μονῆς, δηλώσας μάλιστα ὅτι πρέπει, νὰ θεωρηθῇ ἐπιστρατευμένος διὰ τὸ ἔργον τοῦτο.

Ἡ ἀπουσία ἐκ τοῦ Συνεδρίου τοῦ Προέδρου τοῦ Σωματείου «Παναγία Σουμελᾶ» κ. Φ. Κτενίδου, λόγω ἀδιαθεσίας, ἔγινε λίαν αἰσθητὴ καὶ δὲν ἔλειψαν τὰ ἐγκώμια διὰ τὸ μεγάλο δημιουργικὸ ἔργον του καὶ οἱ εὐχὲς ὅπως εὕρῃ ταχεῖαν τὴν ἀνάρρωσίν του.

Κατὰ τὴν συζήτησιν τοῦ θέματος τῆς στεγάσεως τῶν προσκυνητῶν ἐπροτάθησαν διάφοροι λύσεις χωρὶς νὰ ληφθῇ οὐδεμία ἀπόφασις. Ἔγινεν ὅμως ἀποδεκτὸν παρ' ὅλων τῶν συνέδρων καὶ ἀνεγνωρίσθη ἡ ἀνάγκη τῆς ἐπιλύσεως τοῦ προβλήματος τούτου.

Τὸ ζήτημα τῆς στεγάσεως τῶν προσκυνητῶν τῆς Μονῆς Σουμελᾶ θὰ ἔπρεπε ἀπὸ πολλοῦ νὰ θεωρηθῇ οὐσιῶδες, θὰ ἔπρεπε νὰ τύχῃ τῆς ἀναλόγου προσοχῆς καὶ σημασίας καὶ παντοιοτρόπως νὰ ἐπιζητηθῇ ἡ θεραπεία του, λόγω τῆς σοβαρότητός του, διότι ἡ ἔλλειψις στεγάσεως καὶ προστασίας τῶν προσκυνητῶν ἐκ τῶν ἀτμοσφαιρικῶν ἐπιδράσεων, εἰς τὸ μεγάλο ἐκεῖνο ὑψόμετρον τοῦ Βερμίου, ἐπόμενον εἶναι νὰ ἔχῃ καὶ ἀνάλογον ἀντανάκλασιν ἐπὶ τῆς προσελεύσεως τῶν προσκυνητῶν καὶ σὺν τῷ χρόνῳ νὰ προκαλέσῃ αἰσθητὴν μείωσιν τοῦ ἀριθμοῦ των.

Ἐπειδὴ τυγχάνω τακτικὸς προσκυνητὴς τῆς Παναγίας Σουμελᾶ, παρίσταμαι συχνάκις καὶ μάρτυς διαμαρτυριῶν καὶ παραπόνων προσκυνητῶν πότε μὲν ὅτι ξεπαγιάσανε καὶ δὲν ξαναπᾶνε, πότε δὲ ὅτι γίνεται μεροληψία εἰς τὴν καταγομὴν τῶν καταλυμμάτων ἐντὸς τῶν ὀλίγων κτιρίων καὶ τῶν ἀντισκήνων, τὰ ὁποῖα διαθέτει ἡ Μονή. Θὰ μοῦ ἐπιτραπῇ ὅθεν νὰ εἴπω ὅτι παρίσταται ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη τῆς σοβαρᾶς ἀντιμετωπίσεως τοῦ προβλήματος τούτου ἄνευ τῆς ὁποίας, ἂς μοῦ ἐπιτραπῇ ἡ φράσις, οἰκοδομοῦμεν ἐπὶ ἄμμου καὶ διαγράφεται διὰ τὴν ἐξέλιξιν τῆς Μονῆς ἀντὶ τῆς ἀνιούσης ὡς θὰ ἔπρεπε, ἡ σὺν τῷ χρόνῳ κατιοῦσα.

Ἐκ τοῦ λόγου καὶ τῆς ἀνάγκης ταύτης ὁρμώμενος συνέλαβον ὁ ὑποφαινόμενος τὴν ἰδέαν τῆς ἀνεγέρσεως τοῦ «Ξενῶνος — Σπιτιοῦ τῆς Σάντας», τὸ ἱστορικὸν τῆς ὁποίας θὰ μοὶ ἐπιτραπῇ νὰ ἐκθέσω, ἵνα καταδειχθῇ ἐκ ποίων ἀγνῶν πατριωτικῶν ἐλατηρίων κινούμενος ἐπελήφθην τοῦ ἔργου τούτου, τοῦ λίαν οἰκονομικῶς ἐπιπόνου διὰ τοὺς Σανταίους, διότι πρέπει νὰ ὁμολογηθῇ ὅτι οἱ Σανταῖοι, ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς ἄλλας περιφερείας τοῦ Πόντου, εἶναι οἱ πλέον πτωχοί, ὡς στερούμενοι ἐπιχειρηματικοῦ πνεύματος.

Πρὸ ἑξαετίας ἢ ἑπταετίας, - δὲν ἐνθυμοῦμαι ἀκριβῶς τὸ ἔτος -, συνέπεσε τὴν ἑπομένην τῆς ἑορτῆς τῆς Παναγίας νὰ πέσῃ μία καταρρακτώδης βροχή, ἥτις ἐσάρωσε τὰ πάντα καὶ ἐσκέφθην τί θὰ ἐγίνετο ὅλος αὐτὸς ὁ κόσμος τῶν προσκυνητῶν καὶ ποίας συνεπείας καὶ ποῖον ἀντίκτυπον θὰ εἶχεν εἰς βάρος τῆς Μονῆς, ἂν ἡ βροχὴ ἐκείνη ἔπιπτεν τὴν παραμονὴν τῆς ἑορτῆς καὶ δὴ τὰ μεσάνυκτα.

Τὴν σκέψιν μου ἐκ μιᾶς ἐνδεχομένης τοιαύτης θεομηνίας ἐξεδήλωσα εἰς τὸν Πρόεδρον τοῦ Σωματείου «Παναγία Σουμελᾶ» κ. Κτενίδην ἀλλ' ἔλαβον τὴν ἀπάντησιν ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ γίνῃ τίποτε, διότι δὲν μποροῦν νὰ ἐξευρεθοῦν τὰ οἰκονομικὰ μέσα διὰ τὴν στέγασιν τόσου κόσμου. Κατόπιν τῆς ἀπαντήσεως ταύτης συνέλαβον τὴν ἰδέαν τῆς ἀνεγέρσεως τοῦ «Σπιτιοῦ τῆς Σάντας» μὲ τὴν ἐλπίδα καὶ τὴν προοπτικὴν ὅτι θὰ ἐδημιουργεῖτο ἡ ἄμιλλα καὶ θὰ ἐκινεῖτο τὸ ἐνδιαφέρον καὶ ἄλλων περιφερειῶν τοῦ Πόντου πρὸς ἀνέγερσιν καὶ ἄλλων «Ξενώνων - Σπιτιῶν» ἵνα οὕτω, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐξωραϊσθῇ ἡ Μονὴ διὰ τῆς δημιουργίας ὡραίων κτιρίων, καὶ συμπληρωθῇ τὸ ἤδη ὑπάρχον κενόν, ἀφ' ἑτέρου δὲ λυθῇ καὶ ἐν μέρει τὸ στεγαστικὸν πρόβλημα καὶ προσελκυσθοῦν οὕτω καὶ περισσότεροι προσκυνηταί. Τὸ τελευταῖον τοῦτο θὰ συνέβαινε διότι ὄχι μόνον θὰ ἐξησφαλίζετο στέγη ἀλλὰ θὰ ἐδίδετο καὶ ἡ εὐκαιρία στενῆς ἐπαφῆς, ἐπικοινωνίας καὶ ἀλληλογνωριμίας μεταξὺ τῶν προσκυνητῶν τῆς αὐτῆς περιφερείας ἐνῶ, ὡς συμβαίνει τώρα, μεταξὺ δεκάδος καὶ πλέον χιλιάδων προσκυνητῶν ἡ συνάντησις, καὶ μεταξὺ λίαν στενῶν συγγενικῶν προσώπων καθίσταται προβληματική.

Τὴν σύλληψιν λοιπὸν τῆς ἰδέας διὰ τὴν ἀνέγερσιν ξενῶνος, προορισμένου νὰ στεγάσῃ τοὺς Σανταίους, ἀνεκοίνωσα εἰς τὸν κ. Κτενίδην καὶ ἀφοῦ ἔλαβον τὴν σχετικὴν ἔγκρισίν του, ἐπελήφθην πλέον τοῦ ἔργου τῆς ἀνεγέρσεως καὶ ἤδη ἔχει ἀποπερατωθῆ τὸ πρῶτον πάτωμα, ἐνῶ ἐγκατεστάθη καὶ τὸ Λαογραφικὸν Μουσεῖον τῆς Σάντας τοῦ Πόντου, τὸ ὁποῖον ἔχουν ἐπισκεφθῆ κατὰ τὴν ἐφετεινὴν ἑορτὴν πολλοὶ προσκυνηταί.

Ἐπίσης ἔγινεν ἡ περιτοίχισις τῆς αὐλῆς τοῦ «Σπιτιοῦ τῆς Σάντας», ἐγκατεστάθησαν δύο βρύσεις καὶ ἐλπίζω ὅτι, μὲ τὴν βοήθειαν καὶ τῆς Μεγαλόχαρης τοῦ Πόντου, οἱ Σανταῖοι θὰ προσφέρουν καὶ πάλιν τὸν ὀβολόν των ἐκ τοῦ ὑστερήματός των, ἵνα ὁλοκληρωθῇ τὸ ἔργον διὰ τῆς ἀνεγέρσεως καὶ τοῦ δευτέρου πατώματος καὶ οὕτω πλουτισθῇ ἡ Μονὴ Σουμελᾶ μὲ ἕν εἰσέτι ὡραῖον κτίριον. Ὁποίαν ἀπήχησιν ἀλλὰ καὶ ὁποίαν ὡραίαν θέαν θὰ παρουσιάζεν ἡ Μονὴ μὲ τὴν ἀπόκτησιν 6 ἢ 7 τοιούτων καλλωμαρμάρων κτιρίων ἀνεγειρομένων ὑπὸ τῶν διαφόρων τοῦ Πόντου περιφερειῶν!

Ἡ ἀνέγερσις τοῦ «Σπιτιοῦ τῆς Σάντας» συνέτεινε εἰς τὴν αὔξησιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν Σανταίων προσκυνητῶν καὶ εἶναι λίαν συγκινητικαὶ αἱ σκηναὶ αἵτινες ἐκτυλίσσονται ἐν αὐτῷ μεταξὺ Σανταίων, οἵτινες εἶχαν νὰ συναντηθοῦν ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐν Τουρκίᾳ ἐξορίας των καὶ τῆς προσφυγιᾶς.

Θὰ ἔπρεπεν ὄχι μόνον νὰ μὴ προβληθῇ οὐδὲν πρόσκομμα εἰς τὴν ἀνέγερσιν καὶ ἄλλων «Σπιτιῶν» ὑπὸ ἄλλων περιφερειῶν τοῦ Πόντου, ἀλλ' ἀντιθέτως νὰ γίνῃ πρὸς τοῦτο καὶ σχετικὴ προπαγάνδα καὶ παρακίνησις ἵνα καὶ τὸ ὑπάρχον ἤδη κενὸν συμπληρωθῇ διὰ νέων κτιριακῶν ἐγκαταστάσεων ἀλλὰ καὶ ἡ Μονὴ ἀποκτήσῃ ἐπιβλητικωτέραν θέαν καὶ λαμπρότητα.

Οἱ ἀνεγειρόμενοι ξενῶνες βεβαίως οὐσιαστικῶς θὰ πρέπει νὰ ὑπάγωνται εἰς τὴν Μονὴν ἀλλὰ τυπικῶς, ἵνα κινηθῇ τὸ ἐνδιαφέρον διὰ τὴν καταβολὴν διὰ τὴν ἀνέγερσίν των συνδρομῶν, θὰ πρέπῃ τὸ ἓν τῶν κλειδιῶν νὰ κατέχῃ ἡ οἰκεία Ἐπιτροπὴ τῆς περιφερείας.

Ἀσχέτως ὅμως μὲ τὴν ἵδρυσιν τοιούτων ξενώνων- σπιτιῶν, τὸ ζήτημα τῆς στεγάσεως τῶν προσκυνητῶν ἐπείγει, πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς ἕνα τῶν κυρίων μελημάτων, ὡς τὸ σπουδαιότερον πρόβλημα τῆς Μονῆς Σουμελᾶ καὶ νὰ ληφθῇ ἀπόφασις ἐπιλύσεώς του, διὰ τῆς συστάσεως μίας Ἐπιτροπῆς ἀφοῦ ἐρευνήσῃ καὶ μελετήσῃ ἐπισταμένως καὶ ἐξονυχιστικῶς τὸ ὅλον ζήτημα διὰ τὴν ἐξεύρεσιν τοῦ προσφορωτέρου τρόπου στεγάσεως, νὰ προβῇ ἀκολούθως εἰς τὴν σχετικὴν εἰσήγησιν διὰ τὴν προώθησίν του.

Δὲν πρέπει βεβαίως νὰ γίνουν παρὰ ἁπλᾶ οἰκήματα καὶ μάλιστα λυόμενα, ἂν ταῦτα εἶναι οἰκονομικώτερα καὶ νὰ ἐφοδιασθοῦν μόνον μὲ ψάθες χωρὶς οὐδὲν ἕτερον ἐπιπλέον. Οἱ προσκυνηταὶ θὰ εἶναι λίαν ἱκανοποιημένοι ἂν κατορθώσουν νὰ ἐξοικονομήσουν μόνον στέγην.

Κατὰ τὴν ἔκθεσιν τοῦ ἀπολογισμοῦ τοῦ «Σωματείου» Παναγία Σουμελᾶ ἀνεφέρθη ὅτι ἔχει ἀπόθεμα τοῦτο ἐξ ἑνὸς ἑκατομμυρίου περίπου δραχμῶν, τὸ ὁποῖον προορίζεται διὰ τὴν ἀνέγερσιν πνευματικοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ Κέντρου. Ἡ γνώμη μου εἶναι ὅτι μέρος τοῦ ποσοῦ τούτου θὰ ἔπρεπε νὰ διατεθῇ διὰ τὴν θεραπείαν τοῦ ζητήματος τῆς στεγάσεως. Θὰ εἶναι μία καλὴ τοποθέτησις χρημάτων μὲ πολὺ μεγάλον τόκον διότι, διὰ τῆς ἐξασφαλίσεως στεγάσεως τῶν προσκυνητῶν, θὰ προκληθῇ πολὺ μεγαλυτέρα συρροή των καὶ σὺνεπῶς θὰ αὐξηθοῦν αἱ πρόσοδοι τῆς Μονῆς. Δύναμαι μάλιστα νὰ εἴπω ὅτι θὰ σταθεροποιηθοῦν οὕτω πάγια ἔσοδα διὰ τὴν Μονὴν ἐνῶ ἄνευ ἐξασφαλίσεως στέγης θὰ εἶναι ταῦτα ἀμφίβολα.

Ν. ΤΟΠΑΛΙΔΗΣ
Ἀλεξανδρούπολις

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΟΝΤΙΩΝ ΝΕΑΣ ΣΑΝΤΑΣ

Τὸ λαμπρὸ Ποντιακὸ Σωματεῖο τῆς Νέας Σάντας (Κιλκίς) τὴν Παρασκευὴ τὸ βράδυ, στὶς 7 τοῦ Σεπτέμβρη 1962 ἐπραγματοποίησε στὴ Διεθνῆ Ἔκθεση Θεσσαλονίκης καλλιτεχνικὴ ἐμφάνιση ἀνάλογη μὲ τὴν ἐξαιρετική του φήμη κι' ἀπέσπασε τὰ θερμὰ συγχαρητήρια τῶν ἐπισήμων τῆς βραδυᾶς, μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν ἐκπροσώπων τῶν Ποντιακῶν Σωματείων τῆς Θεσσαλονίκης, καὶ τῆς Διεύθυνσης τῆς Ἔκθεσης καθὼς καὶ τὰ καρδιόβγαλτα χιλιάδες χειροκροτήματα τῶν ἐπισκεπτῶν τῆς βραδυᾶς.

Ἰδιαίτερη ἐντύπωση ἔκανε ὁ Πυρρίχιος - Σέρρα χορός, ποὺ τὸν παρουσίασαν οἱ Σανταῖοι μὲ ἀνδροπρέπεια κι' ἐκφραστικὲς μεγαλόπρεπες κινήσεις, μὲ κορμιὰ πολεμόχαρα ἄξια θρυλικοὺς Ἀκρίτες, ποὺ καλλιεργοῦσαν (καὶ καλλιεργοῦν) τὴν Ἀκριτικὴ Γῆ τῆς Ρωμιοσύνης μὲ τὰ ὅπλα στοὺς ὤμους καθὼς καὶ τὶς Ἀσκλάβωτες Ρωμάνες τῶν Ποντιακῶν Ἀλπέων, ποὺ κρατοῦσαν (καὶ κρατοῦν) ἄσβηστη τὴ φλόγα τῆς Λευτεριᾶς τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Κατὰ τὴ δύσκολη ἐποχὴ ποὺ περνάει ὁ πολιτισμὸς τοῦ τόπου μας Σωματεῖα σὰν τὸ Ἀκριτικὸ τῆς ἀθάνατης Σάντας στέκονται στρατῶνες καὶ σχολεῖα τοῦ Παγκόσμιου καὶ πανανθρωπίνου Ἑλληνισμοῦ.

Ἡ ὁμάδα τῶν «σερατσήδων» Νέας Σάντας ποὺ καταχειροκροτήθηκε στὴν ἐμφάνισή της στὴν Διεθνῆ Ἔκθεση Θεσσαλονίκης

ΟΙ "ΚΟΜΝΗΝΟΙ,, ΔΡΑΜΑΣ ΤΙΜΟΥΝ ΤΟΝ κ. ΦΙΛΩΝΑ ΚΤΕΝΙΔΗΝ

Ὁ Σύλλογος Ποντίων Δράμας «Οἱ Κομνηνοί» εἰς Γεν. Συνέλευσίν του ἐτίμησεν τὸν συμπατριώτην μας Ἰατρὸν κ. Φίλωνα Κτενίδην ἀνακυρύξας αὐτὸν ἐπίτιμον μέλος τοῦ Συλλόγου. Πρὸς τὸν τιμώμενον ἀπεστάλη ἡ κατωτέρω ἐπιστολὴ ὑπὸ τοῦ Διοικ. Συμβουλίου τῶν Κομνηνῶν.

Πρὸς τὸν κ. Φίλωνα Κτενίδην, ἰατρὸν.

Εἰς Θεσσαλονίκη

Εὐχαρίστως ἀνακοινοῦμεν Ὑμῖν ὅτι, ἡ Γεν. Συνέλευσις τῶν μελῶν τοῦ Συλλόγου μας τῆς 27ης Μαΐου 1962, κατόπιν σχετικῆς εἰσηγήσεως τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου, ὁμοφώνως σᾶς ἀνεκήρυξεν ὡς ἐπίτιμον μέλος του, ὡς ἐλάχιστον δεῖγμα τιμῆς καὶ εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸ πρόσωπόν σας διὰ τὰς μέχρι σήμερον ἀνεκτιμήτους ὑπηρεσίας σας πρὸς τὸ Ποντιακὸν στοιχεῖον καὶ τὸν Σύλλογόν μας, εἰδικώτερον δέ:

1) Διὰ τὴν ἐθνικὴν καὶ κοινωνικὴν ἐν Πόντῳ δρᾶσιν σας.

2) Διὰ τὴν ἐπὶ μίαν δεκαετίαν καὶ πλέον ἔκδοσιν ὑφ' ὑμῶν τοῦ λαμπροῦ λαογραφικοῦ περιοδικοῦ «Ποντιακὴ Ἑστία».

3) Διὰ τὴν σύλληψιν καὶ πραγματοποίησιν τῆς ἰδέας τῆς ἀναστηλώσεως τῆς ἱστορικῆ